Бала Ольга, к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Бала Ростислав, к.е.н., доц., доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МИТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В сучасних умовах зростання вимог споживачів до якості послуг, підприємства все частіше повинні звертати увагу на політику забезпечення якості. Особливого значення дана проблема набуває в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності.

Так на рівні різних організацій, що регламентують питання якісного митного обслуговування, все частіше акценти зміщуються на швидкість надання таких послуг, їх вартість, застосування досягнень науково-технічного прогресу у практиці митного обслуговування, що зумовлює потребу у згрупуванні цих аспектів в єдину модель. Такою моделлю ми пропонуємо модель управління якістю митних послуг.

Модель управління якістю митних послуг представляє собою сукупність елементів щодо якості надання чи отримання цих послуг різними учасниками. Відповідно формування такої моделі передбачає виокремлення основних структурних елементів-учасників митного обслуговування, до яких належать:

- різноманітні міжнародні організації, що регламентують митне обслуговування;

- міжнародні організації стандартизації та сертифікації, основним завданням яких є перевірка якості послуг щодо митного обслуговування, встановлення критеріїв їх якості та визначення відповідності цим критеріям;

- державні органи влади країн-учасниць міжнародної економічної діяльності, що регламентують особливості митного обслуговування у цих країнах;

- учасники міжнародної економічної та зовнішньоекономічної діяльності, що потребують якісного митного обслуговування у процесі здійснення експортно-імпортних операцій.

Формуючи цілісну структуру учасників митного обслуговування ці елементи встановлюють ряд критеріїв щодо політики якості такого обслуговування на засадах функціонального підходу (рис.1). Саме такий підхід дозволить усім учасникам отримувати послуги митного обслуговування відповідного рівня та якості.

Запропонована модель дозволяє забезпечити якісний процес здійснення митного обслуговування з урахуванням інтересів усіх груп економічного впливу на процес митного обслуговування

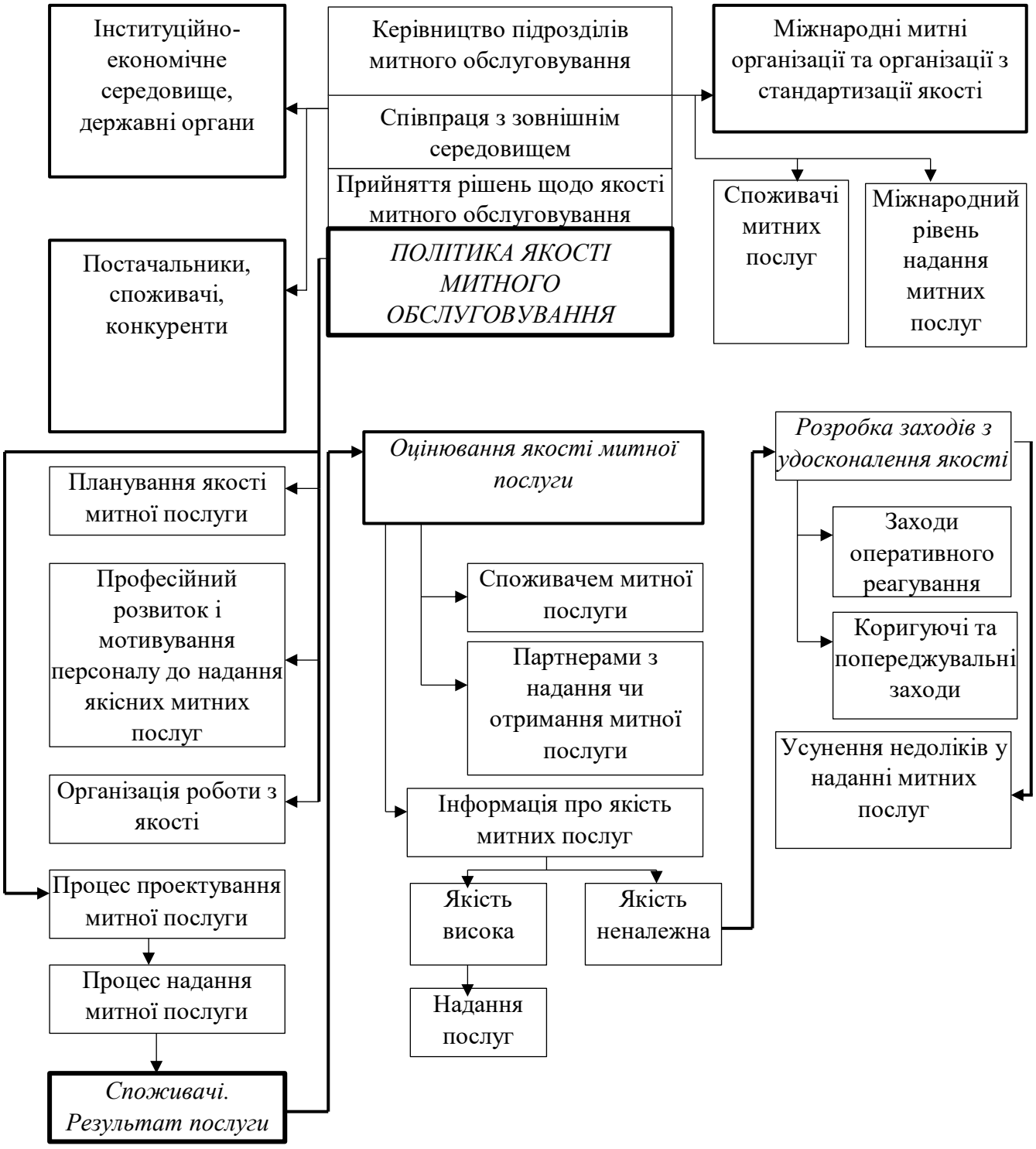

Рис.1. Модель управління якістю митних послуг

Список використаних джерел:

1. Капліна А.С. Удосконалення управління якістю готельних послуг як складової цільової підсистеми організаційно- економічного механізму управління розвитком підприємств готельного господарства/ Капліна А.С. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.pdaa.edu.ua /sites/default/files/nppdaa/11/21.pdf.

Бандура Тетяна, аспірант,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»,
м. Львів

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

На сьогодні актуальною проблемою є залучення іноземних інвестицій в економіку країни та регіони. Інвестиційні процеси безпосередньо впливають на динаміку соціально-економічного розвитку регіонів і держави вцілому. Іноземне інвестування, є вагомою часткою інвестиційного потенціалу країни.

Світовий досвід демонструє залежність прямих іноземних інвестицій з добре розвиненою інфраструктурою (зв'язком), сприятливим бізнес-середовищем (малими затратами для започаткування бізнесу, низьким рівнем корупції, ефективністю роботи місцевих органів влади) . Наявні переваги стимулюють інвесторів до капіталовкладень та створення бізнесу на території регіону.

Вчені виділяють такі фактори, що позитивно впливають на рівень залучення прямих іноземних інвестицій в країни, що розвиваються : відкритість для зовнішньої торгівлі; ємкість ринку; низький рівень розвитку фінансового сектора; високі урядові витрати; високий приплив міжнародних грошових переказів; агломерація; природні ресурси та їх експлуатація [4].

За даними Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), світові потоки прямих іноземних інвестицій в 2016 році скоротилися на 7% порівняно з попереднім роком.

Інвестиції в країни Євросоюзу збільшились на 17% за рахунок збільшення інвестицій в Великобританію – в основному за рахунок угоди Anheuser-Busch InBev з купівлі SABMiller. Великобританія посіла друге місце за обсягом іноземних інвестицій після США, випередивши Китай [5].

До основних конкурентних переваг Великобританії відносимо в першу чергу стабільну внутрішньоекономічну ситуацію, вигідну для іноземних фірм політику держави щодо інвестування та високу прибутковість інвестицій.

За даними інтернет порталу FinPost в Європі в 2016 році було зафіксовано 5845 інвестиційних проектів. Лідерами були Великобританія, Німеччина та Франція. Іспанія посіла 4-ту, а Нідерланди – 5 позицію. З-поміж перших трьох країн Франція показала найбільший приріст інвестиційних проектів, випередивши Німеччину та Великобританію (Таблиця 1). Серед ТОП-20 країн за кількістю інвестиційних проектів найбільший приріст показали Швеція, Італія, Чехія [3].

Інвестиції на ринку програмного забезпечення та ділових послуг зайняли майже

чверть усіх проектів. У 2016 році ринок програмного забезпечення став одним з найпривабливіших для залучення прямих іноземних інвестицій в Європу, в рамках якого було створено 780 проектів. Ринок ділових послуг посів друге місце за привабливістю. Це було зумовлено високою активністю у Великобританії, Німеччині, Франції та Іспанії.

Таблиця 1. Проекти ПІІ в країнах Європи.

Країни-лідери Європи за кількістю проектів ПІІ

Країна	2015 рік	2016 рік	Зростання
Великобританія	1065	1144	7%
Німеччина	946	1063	12%
Франція	598	779	30%
Іспанія	248	308	24%
Нідерланди	211	256	21%

До механізмів залучення іноземних інвестицій у прикордонні регіони вчені відносять: формування кластерів, промислових зон, промислових парків. У Європі ці форми транскордонного співробітництва створювались водночас з єврорегіонами, або на базі єврорегіонів в процесі розвитку транскордонного співробітництва.

Промислова зона займає функціональну частину міста, включає об'єкти виробничої інфраструктури, виробництва, комунального господарства, науки та інших об'єктів невиробничої сфери, що обслуговують виробництво. Розміщуються промислові зони неподалік залізничних вузлів, портів, тощо. До складу промислової зони входять промислові підприємства, пов'язані інфраструктурою, технологіями, виробничою кооперацією. Управління зоною здійснюється державною інвестиційною організацією, або спільним підприємством, створеними та затвердженими місцевими та іноземними фірмами.

Прикладами промислових зон є найстарша у Західній Європі промислова зона «Гамбург» (Німеччина), промислова зона Копенгагена (Данія), експортна промислова зона Мерспін (Туреччина).

На рівні з промисловими зонами є і інша форма – транскордонні промислові парки. Відрізняється промисловий парк від промислової зони наявністю єдиної компанії-девелопера, який володіє і розпоряджається землями, на яких розміщений парк. Прототипами промислових зон є бізнес-центри та наукові технопарки. Прикладом технопарку є «Силіконова долина» у Франції, промислового парку – ПП «Плоєшті» (Румунія, Сербія), бізнес-парк «Беочин» (Сербія), виробничий парк «Валканеш» (Молдова), промисловий парк Access (Австрія, Чехія).

Транскордонні кластери є неменш важливою формою залучення іноземних інвестицій. Кластери охоплюють суміжні прикордонні території сусідніх держав, до складу яких входять фірми та інституції по обидва боки кордону. Особливістю транскордонних

кластерів є різні податкові, митні, законодавчі середовища учасників, хоча вони можуть мати спільні підприємства, спільну інфраструктуру і функціонують на транскордонних ринках. До транскордонних кластерів ми відносимо біофармацевтичний кластер «Біодолина» (Франція, Швейцарія, Німеччина), кластер біотехнологій в регіоні Орезунд (Данія, Швеція), німецько-голландський кластер в м. Твенте, та німецько-голландська мережа регіональних кластерів в м. Венло, транскордонне об'єднання навколо затоки Ересунн (Данія, Швеція) тощо.

Трансрегіональні інноваційні проекти є також важливим напрямком залучення іноземних інвестицій. На думку вчених інституту регіональних досліджень, трансрегіональні інноваційні проекти є комплексом взаємопов'язаних дій і заходів міжрегіональної співпраці у сфері інновацій між регіонами різних країн, які спрямовані на підвищення ефективності науково-технічних розробок, впровадження новітніх технологій, трансфер технологій, розвиток інфраструктури [4]. Метою ТІП є підтримка впровадження інновацій на підприємствах в декількох регіонах.

Управління інвестиційними процесами як у країні, так і в регіонах є складним зважаючи на нестабільну інвестиційну політику, недосконалу законодавчу базу, наявність тіньових схем бізнесу, бюрократичні процеси тощо.

В розвинених державах світу практикують такі заходи для покращення інвестиційного клімату в регіоні, що сприяє залученню капіталовкладень: створення режиму сприяння іноземним інвестиціям довгострокового періоду, розвиток інфраструктури, стимулювання конкуренції, розвиток консалтингової та науково-дослідницької діяльності, застосування нових форм транскордонної діяльності, реструктуризація регіональних органів державної влади та перепідготовка фахівців.

Список використаних джерел

1. Інвестиційна привабливість Західного регіону України: монографія /НАН України. Ін-т регіональних досліджень; наук. ред. С. О. Іщук - Львів 2011. –212 с.

2.Лайко О. І. Інвестиційний потенціал регіону: використання та непродуктивний відтік капіталу/ Монографія/ Одеса. 2009. - 433с.

3.Електронний ресурс / режим доступу: https://finpost.com.ua/news/3334

4.Визначення та узагальнення світового досвіду роботи з іноземними інвесторами і розробка пропозицій з його впровадження//керівник НДР Мікула Н. А. Львів- 2012.

5.Електронний ресурс / режим доступу: http://news.finance.ua/ua/news/-/400682/za-2016-rik-v-sviti-skorotyvsya-obsyag-pryamyh-inozemnyh-investytsij

6.Електронний ресурс / режим доступу: https://economics.unian.ua/industry/1124071-industrialni-parki-v-ukrajini-bez-ekonomichnogo-diva.html

Бережницький Тарас, студент,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Наук. керівник: к.е.н. **Синютка Н.Г.**, ст. викладач кафедри фінансів
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

РЕФОРМИ У ФІНАНСУВАННІ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Охорона здоров'я – це послуги, якими користуються усі громадяни. Саме одним з пріоритетів розвитку держави має бути забезпечення ефективного функціонування медичної сфери для збереження найціннішого ресурсу - людського капіталу. Україна отримала в спадок застарілу медичну галузь, яка потребує значних обсягів фінансових ресурсів та не забезпечує потреби суспільства. Саме тому охорона здоров'я вимагає негайної модернізації та приведення її у відповідність до сучасних вимог. В контексті реформування медичної сфери важливим є дослідження глобального досвіду фінансування медицини та його ефективна інтерпретація для України.

Цікавим для України є досвід Польщі як країни пост-соціалістичного табору. Реформування польської медицини розпочалося ще 1999 року, причому окремі етапи медичної реформи вже завершені. В результаті медичної реформи в Польщі відбулися такі заходи [1, с.341]: – передали у відання місцевого самоврядування заклади охорони здоров'я;

– відокремили фінансові ресурси на охорону здоров'я;

– відокремили амбулаторну допомогу від стаціонарної;

– забезпечили посилення ролі інституту сімейних лікарів;

– запровадили фінансування абсолютної більшості видів медичних послуг за рахунок обов'язкового медичного страхування.

Відповідно до обов'язкового медичного страхування Польщі кожен громадянин сплачує обов'язковий внесок, що компенсовано зниженням ставки податку на доходи громадян для уникнення надмірного податкового навантаження. Даний приклад є актуальним для України, оскільки через низьку платоспроможність населення не має можливості оплачувати медичне страхування, а зменшення ставок податку на доходи фізичних осіб частково могло б вирішити проблему.

Охорона здоров'я Польщі фінансується за рахунок декількох видів надходжень до Національного фонду медичного страхування. У структурі бюджету фонду лише третину складають внески громадян і 2/3 — державні кошти. Близько 98% населення мають

обов'язкове медичне страхування, яке гарантує доступ до медичних послуг [2]. В Польщі також було проведено децентралізацію фондів обов'язкового страхування населення: фінансові ресурси на охорону здоров'я відокремили, зробивши їх цільовими і незалежними від державного бюджету. Це підвищило контроль за використанням коштів та мінімізувало вплив політиків на розподіл коштів у медичній сфері.

Майже 99 % усіх закладів охорони здоров'я у Польщі є громадськими закладами і належать органам місцевого самоврядування. Міністерство охорони здоров'я має у своєму безпосередньому підпорядкуванні лише близько 30 установ на загальнодержавному рівні [1, с. 341]. Проте заклади охорони здоров'я знаходяться на самофінансуванні і отримують доходи в залежності від обсягів наданих послуг. В Україні медичні заклади – це часто застарілі приміщення. Таким чином, кошти витрачаються на утримання такої інфраструктури, а не на оплату фактичних послуг для пацієнтів.

Державні видатки Польщі на охорону здоров'я в середньому не перевищують 5% ВВП (рис.1), хоча і за таких умов основною проблемою залишається недофінансування медицини. Якщо порівнювати Україну і Польщу, то в нашій країні частка витрат на медицину у структурі ВВП ще нижча. Отже, одним з основних завдань двох країн має бути забезпечення фінансування охорони здоров'я на достатньому рівні.

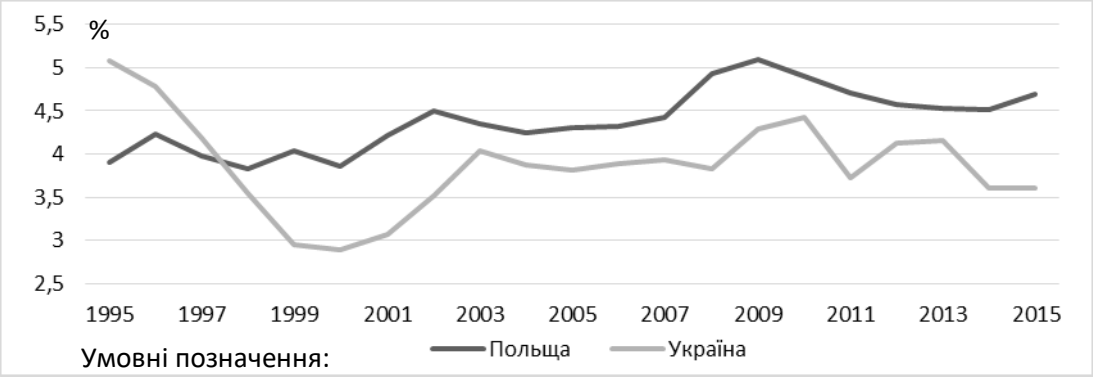

Рис. 1 – Державні видатки на охорону здоров'я у % від ВВП [3].

Система фінансування охорони здоров'я в Україні характеризується конкретними проблемами, що потребують негайного вирішення. Для належного розвитку медичної сфери слід використовувати позитивний міжнародний досвід, адаптуючи його до специфіки та умов розвитку нашої країни. Використовуючи досвід Польщі, в Україні доцільно здійснити такі заходи в системі охорони здоров'я: запровадити обов'язкове медичне страхування; збільшити видатки на охорону здоров'я у структурі ВВП; забезпечити ефективний перерозподіл коштів; оптимізувати мережу медичних закладів та надати їм фінансову автономію.

Список використаних джерел

1. Гайдаш Д. С. Фінансування системи охорони здоров’я Польщі: досвід для України / Д. С. Гайдаш // Актуальні проблеми державного управління. - 2015. - № 1. - С. 339-346.
2. Міжнародний досвід реформування системи охорони здоров'я [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://euinfocenter.rada.gov.ua
3. Світовий банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.worldbank.org.

Біль Мар'яна, к.держ.упр., ст.наук.сп., докторант,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»,
м. Львів

МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОБІЛЬНИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРІ

Мобільні категорії населення включають активно-мобільних осіб, які вже реалізували або планують реалізувати у найближчому майбутньому високий рівень своєї просторової мобільності (відзначаються високими бажаннями, готовністю та можливостями переміщень на певні відстань і час). Дане дослідження покликане з'ясувати, які механізми забезпечення соціального захисту мобільних категорій населення слід застосовувати. Чисельність таких осіб у сучасному міжнародному просторі постійно зростає. Окрім того, дане питання є дуже актуальним для українського суспільства, яке стає все більш мобільним.

Соціальний захист мобільних категорій населення слід розглядати як систему відносин з управління соціальними ризиками та забезпечення прав і свобод активно-мобільних осіб з певним правовим статусом, а також членів їх ближчого соціального оточення незалежно від місця перебування. Розвинена система соціального захисту мобільних категорій громадян, особливо мігрантів, є основним дестимулятором нелегальних форм просторових переміщень.

Основними *сегментними групами* забезпечення соціального захисту мобільних категорій населення є особи, які перебувають у правовому статусі туриста, внутрішнього чи зовнішнього мігранта, іноземного мігранта в Україні, в особливому правовому статусі в Україні та за кордоном, а також особи, які перебувають у ближчому соціальному оточенні активно-мобільних осіб.

Реалізація механізмів забезпечення соціального захисту мобільних категорій населення здійснюється на основі використання *інструментів*: 1) гарантії, стандарти; 2) грошові виплати, соціальні пільги, натуральна допомога; 3) послуги – харитативні, інформаційні, юридичні, медичні, лінгвістичні, освітні, фінансово-страхові тощо.

Механізми соціального захисту мобільних категорій населення можуть бути:

- адміністративні – процедури отримання правового статусу, в тому числі натуралізації; дозволи на працевлаштування і бізнес; процедури укладення контракту з працедавцем (іншим приймаючим суб'єктом); штрафи і санкції (депортація) в рамках відповідальності за нелегальне перебування, недобросовісне надання туристичних і міграційних послуг;

- нормативно-правові – договірне регулювання (дво- і багатосторонні угоди); міграційне законодавство та регламентовані міжнародні документи щодо соціального захисту; програми

соціального захисту;

- соціально-економічні – бюджетне фінансування соціальних виплат, покриття витрат на функціонування об'єктів інфраструктури задоволення базових потреб, особливо біженців і шукачів притулку; соціальні гарантії, допомоги, пільги;

- валютно-фінансові – гарантії безпеки грошових переказів; пільги для бізнесу;

- соціокультурні – гарантії безпеки перебування та опіки; протидія дискримінації у трудовому колективі, різних соціальних групах;

- інформаційні – послуги, що сприяють соціальному захисту та захищеності активно-мобільних осіб; об'єктивний облік (моніторинг) активно-мобільних осіб; промоція легальних форм переміщень.

Згадані механізми можуть мати як прямий, так і опосередкований вплив на соціальний захист мобільних категорій населення. Механізми непрямої дії стимулюють до легальних форм просторових переміщень. Найбільш ефективними серед них є адміністративні – дозволи на працевлаштування, укладення контракту з працедавцем, відповідальність за нелегальне перебування. Основними механізмами прямої дії безумовно є *міждержавні угоди про взаємне працевлаштування і соціальний захист*, які, у залежності від кількості договірних сторін, можуть бути дво- і багатосторонні, залежно від суб'єкта укладання – міжурядові і міжвідомчі (табл. 1).

Таблиця 1

Сфери договірного регулювання в системі соціального захисту мобільних категорій населення

№ з/п	Основна сфера дії угоди	Основні питання регулювання
1	Праце-влаштування	- процедури працевлаштування – загальні та в розрізі окремих категорій працівників; - підбір працівників (квоти, критерії, зокрема професійний, освітній); - терміни перебування; - процедури видачі дозволу на перебування на підставі укладення трудового контракту; - соціальний захист, зокрема особливості відшкодувань при тимчасовій втраті працездатності; - можливості грошових переказів; - інші умови трудових контрактів; - можливості сезонного працевлаштування
2	Пенсійне забезпечення	- сторона виплат (територіальний і пропорційний принципи); - критерії призначення пенсій (вік, інвалідність, втрата годувальника, стаж); - процедура визнання стажу з метою пенсійного забезпечення; - призначення соціальних пенсій
3	Обов'язкове соціальне страхування	- територіальний принцип обов'язкових виплат (на території, де стався випадок); - страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, смерті з цих причин; - страхування з тимчасової втрати працездатності; - страхування на випадок безробіття
4	Інші види соціального захисту	- процедури виплат у зв'язку з вагітністю, пологами, при народженні дитини, по догляду за дитиною; - допомога на поховання; - допомога сім'ям з дітьми (багатодітним, малозабезпеченим); - допомога особам, що навчаються

* Джерело: узагальнено автором

Угоди з питань пенсійного забезпечення виділено окремо з огляду на їх важливість для українського суспільства. Значна частина населення України, перебуваючи в статусі довгострокового мігранта або ж періодично здійснюючи сезонні міграції, втрачає трудовий стаж. Угоди з питань пенсійного забезпечення передбачають різні підходи до його встановлення. Найбільш поширеними є два основні принципи [1, с. 383]:

- територіальний, коли пенсія призначається згідно законодавства сторони, на території якої ця особа проживає і звернулась за призначенням пенсії, при цьому стаж роботи, набутий на території іншої договірної сторони, зараховується до трудового стажу (даний принцип ефективний, якщо у договірних сторін збігаються пенсійний вік, тривалість необхідного трудового стажу, порядок розрахунку пенсії);

- пропорційний, коли кожна з договірних сторін призначає пенсію за стаж роботи, набутий на її території.

Окрім загальних підходів виникає дуже багато нюансів щодо соціального захисту, що актуалізує індивідуальний підхід до його забезпечення. У будь-якому разі сучасне мобільне суспільство потребує розвитку нової системи соціального захисту. Мова йде про *мобільність соціального захисту*. Згідно О. Мульской, така мобільність має виникати між країнами походження та приймаючими країнами; вона є здатністю трудових мігрантів зберігати, підтримувати і передавати права та вигоди від програми соціального страхування з однієї країни в іншу і між населеними пунктами в країні [2]. Безперечно, мобільність соціального захисту має поширюватись не лише на трудових мігрантів, але й на інші мобільні категорії населення. На довгострокову перспективу соціальні стандарти в різних країнах мають уніфікуватись, що сприятиме мобільності соціального захисту та забезпеченню людського розвитку внаслідок реалізації просторової мобільності населення. У подальших працях автору будуть розвиватись прикладні аспекти забезпечення мобільності соціального захисту для українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Філіпова Н. В. Соціальний захист трудовий мігрантів у країнах ЄС та в Україні / Н. В. Філіпова // Актуальні проблеми державного управління. – 2013. – № 1(43). – С. 378–385.

2. Мульска О. П. Мобільність соціального захисту трудових мігрантів / О. П. Мульска // Ефективна економіка. – 2015. – № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4392

Боцула Аліса, аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля,
Задоя Юрій, аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля,
Наук. керівник: д.е.н., проф. **Задоя А.О.**, Університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро

BREXIT: РЕАКЦІЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Фінансові ринки є досить чутливі до прояву будь-яких коливань в світовій економіці та політиці та першими реагують на відчутні зміни чи навіть на очікування змін. Якщо розглядати прояви дезінтеграції, не з боку очікувань, невдоволення та загальних анти-європейських настроїв населення, а зосередитись на їх юридичному та політичному прояві, можна виділити декілька подій, як стали ключовими у дезінтеграційному процесі в Європі:

1. 14.04.2015 - висунення лозунгу консервативною партією «Реальні зміни у відносинах з ЄС» на виборах у Великій Британії; 26.06.2015 – перегляд умов членства Великої Британії у ЄС.

2. 27.06.2015 - Запропоновано проведення референдуму у Греції; 5.07.2015 – проведено референдум в Греції: 17.12.2015 – Велика Британія та ЄС досягли згоди за ключовими умовами членства, окрім вільного пересування населення.

3. 19.02.16 – прийняття рішення про проведення референдуму у Великій Британії.

4. 23.06.16 – Проведення референдуму у Великій Британії щодо виходу з ЄС; 17.01.2017 – промова Терези Мей у Давосі, у якій були виокремлені теми для майбутніх перемовин.

5. 29.03.2017 – затверджено офіційний лист про вихід Великої Британії з ЄС; 19.06.2017 – початок переговорів щодо процедур виходу та майбутніх відносин [1].

Ці події та дати не є проявом дезінтеграції, як повного знищення існуючих зв'язків між країною та інтеграційним об'єднанням, але їх можна назвати початковою стадією дезінтеграції, в ході якої формуються наміри, щодо від'єднання; відбуваються покрокове оформлення намірів на офіційному та юридичному рівні.

Для проведення аналізу реакції фінансових ринків на прояви дезінтеграції будем спиратись на основні дати, визначені вище, та позначені позначками від 1 до 5. Потрібно брати до уваги, що не всі коливання можуть бути спричинені саме дезінтеграційними процесами, але протягом останніх років для Великої Британії вони носили найвагоміший характер, і подій, які б могли впливати на країну так само сильно, майже не було.

Одним з перших індикаторів, що відображає реакцію фінансових ринків на подію є курс валют. Аналізуючи курс фунту стерлінгу по відношенню до долару США та євро, можна помітити початок падіння курсу євро уже з середини 2014 р. До подій що відповідали цьому періоду можна віднести загострення проблеми мігрантів, основний потік яких припадав на

2015 рік. Падіння курсу відбулось до початку виборів у Великій Британії з великою підтримкою консервативної партії серед населення.

Найбільший вплив на курс фунта стерлінгів серед взятих для аналізу подій було спричинено британським референдумом 23.06.2016 р. та спровокувало падіння курсу євро по відношенню до долару від 1,133 долару США за 1 євро, до 1,037 долару в середині грудня. На початку 2017 року можна спостерігати відновлення позицій євро по відношенню до долару.

Падіння фунту по відношенню до долару починається ще з середини 2014 р. Причиною може слугувати очікування референдуму Шотландії з бажанням від'єднатись. Подія 1 та 2 (початок передвиборчого періоду з сильною позицією консервативної партії та проведення виборів в Греції) не мали значного впливу на курс валют. Але 3 подія – оголошення о референдумі, та 4 – проведення референдуму, значно знизили обмінний курс фунту. Перед оголошенням о референдумі 1 фунт можна було обміняти на 1,5 долар США та 1,4 євро, після референдуму на 1,3 долара та 1,18 євро, крім того знецінення продовжувалось до жовтня 2016 року до значень 1,23 долару США та 1,12 євро за фунт. Реакція курсу на офіційну-юридичну подію 5, у вигляді повідомлення Європейської Комісії про рішення Британії від'єднайтесь, має неоднозначний характер. Фунт почав відновлення власних позицій по відношенню до долару, але продовжив знецінюватись, щодо євро [2].

Розглядаючи вплив подій на інвестиції, можна виявити, що обсяги ПІІ у доларовому вираженні мають тенденцію до коливань відповідно до зміни курсу валюти, тому зміна в значеннях є більш значною та помітною. Зберігаються схожі тенденції зменшення інвестицій після референдуму в Швейцарії та референдуму, щодо Brexit. Якщо розглядати обсяги інвестування у фунтах, то значного зменшення не відбулося, а з початку 2016 р. спостерігається поступове зростання. Це може бути пов'язано з тим, що ПІІ є зазвичай довгостроковим вкладом збоку інвестора, і проекти, в які вони направлені, не передбачають скасування, а обсяг інвестиційних траншів у зв'язку зі знеціненням фунту необхідно було збільшити [3].

Обсяги портфельних інвестицій до Британії є досить значними, однак зменшення обсягу інвестування у фунтах стерлінгів у наслідок подій не відбулось. А втрати вартості були спричинені переважно знеціненням фунту по відношенню до долару.

Отже з аналізу наведених даних щодо інвестицій та курсу валют можна зазначити, що основні втрати у ПІІ та портфельних інвестиціях відбулись в основному за рахунок знецінення фунту на тлі очікувань та невпевненості щодо майбутнього в відносинах між Британією та ЄС. А тому основний ефект від очікування дезінтеграційних процесів та дезінтеграційних намірів в контексті відносин Великої Британії та ЄС припадає переважно на зміну в курсі валют, який як основний компонент міжнародних фінансових ринків спричинює знецінення інших активів.

Якщо сприймати рівень інвестицій до початку дезінтеграційних процесів за стандартний,

тобто взяти його за умовний обсяг менше за який би об'єм інвестицій не опустився, за умов відсутності дезінтеграційних процесів, то можна дійти висновку, що втрата вартості ПІІ становила 328,2 млрд. доларів США (2243,9 - 1915,7), а втрата вартості портфельних інвестицій склала 648,63 млрд. доларів США (4767,69 - 4119,06) [3].

Події, які розглядались нами, собою дезінтеграцію, як с процес зупинення інтеграції та проходження процедур , що будуть вести до повному виходу з об'єднання. Адже зв'язки, створені між Великою Британією та ЄС, ще не були розірвані, усі угоди, все ще мають силу та будуть дійсні, що найменш до 2019 р. і, ймовірно, протягом перехідного періоду. Тому даний етап може розглядатись як створення фундаменту для дезінтеграції, а реакція економічних показників є реакцією на початковий етап дезінтеграції, що проявляється переважно у вигляді очікування непередбачуваних змін та проголошення власних намірів щодо від'єднання. Отже ефект та вплив на фінансові ринки був спричинений не самим розривом відносин, а переважно підготовчими етапами і очікуваннями. Тому цілком зрозуміло, що основна реакція фінансових ринків припадала на зміну валютного курсу, який найбільш залежить від очікувань та невпевненості. Натомість інші показники, прямі та портфельні інвестиції, прибутковість фінансового сектору, тощо ще не зазнали прямого впливу дезінтеграції.

Натомість етап повної дезінтеграції, під час якого існуючі зв'язки між Великою Британією та ЄС будуть зруйновані чи замінені, матиме суттєво інший вплив. Перш за все, це буде проявлятися у заміні існуючих юридичних норм, які регулюють взаємодію між країнами в економічних та фінансових аспектах. Через те, що політики тільки розглядають можливі варіанти розвитку майбутніх відносин між ЄС та Великою Британією, сказати чітко яким буде вплив від зміни відносин неможливо, але саме ця зміна умов фінансової взаємодії буде мати значний вплив на фінансові ринки. Незалежно від формату майбутніх відносин, зменшення ступеню інтеграції – дезінтеграція, як розрив, заміна відносин, буде мати вплив на обсяг інвестицій з ЄС, кількість європейських клієнтів, прибуток фінансових галузей пов'язаних з ЄС.

Список використаних джерел

1. Walker N. Brexit timeline: events leading to the UK's exit from the European Union / Nigel Walker // Briefing Paper. – Number 07960. – 18 October 2017.

2. Retail sales pounds' data − [Електронний ресурс]. − Режим доступу: https://www.ons.gov.uk/businessindustryandtrade/retailindustry/datasets/poundsdatatotalretailsales, вільний. – Загол. з екрану. – Мова англ.

3. Rizzo M. United Kingdom Economic Accounts Quarter 2 / Michael Rizzo //Office for National Statistics. – Edition No.: 99. – 2017.

Братюк Віра, к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево

МОДЕРНІЗАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток ринку страхових послуг у сучасних умовах є важливим фактором конкурентоспроможності економічної країни вцілому. Світовий страховий ринок відзначається високим рівнем динамічності та посиленням тенденцій його якісної диференціації. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти функ- ціонування ринку страхових послуг в Україні розкрито у дослідженні О. О. Гаманкової [1]. У працях науковців Л. М. Гутко, О. М. Музика- Львівська [2], К. А. Шматко, Н. В. Нестеренко [3], Н. Ю. Якимчук [4] можна знайти деталізовані за різними показниками аналітичні огляди поточного стану страхового ринку України.

Основними атрибутами, що характеризують розвиток страхового ринку на сучасному етапі, є такі: встановлення тісних взаємозв'язків між національними ринками на базі створення єдиного культурного, інформаційного та економічного простору; впровадження міжнародних стандартів страхування; уніфікація процесів страхування; використання передових технологій страхування та впровадження їх на національних ринках менш розвинених країн світу; формування та розповсюдження міжнародних інформаційно-комунікаційних систем як техніко-технологічної бази для розширення меж страхового бізнесу; створення нових інтегрованих інститутів страхування міжнародного рівня.

Із здобуттям незалежності перед Україною відкрилися нові можливості виходу на міжнародний страховий ринок.

Проведені дослідження показали, що ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2016 становила 310, у тому числі СК "life" – 39 компаній, СК "non-life" – 271 компаній, (станом на 31.12.2015 – 361 компанія, у тому числі СК "life" – 49 компаній, СК "non-life" – 312 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2016 рік порівняно з 2015 роком, кількість компаній зменшилася на 51 СК, порівняно з 2014 роком зменшилася на 72 СК [5].

За 2016 рік частки валових страхових премій та чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишились на рівні 2015 року та становили 1,5% та 1,1% відповідно.

У порівнянні з 2015 роком на 5 434,3 млн. грн. (18,3%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 4 109,0 млн. грн. (18,4%).

Збільшення валових страхових премій відбулося майже по всім видам страхування, а саме: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 1 405,9 млн. грн. (17,9%)); страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 819,2 млн. грн. (23,0%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 656,2 млн. грн. (18,8%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (збільшення валових страхових платежів на 574,3 млн. грн. (29,0%)); страхування життя (збільшення валових страхових платежів на 569,5 млн. грн. (26,0%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 426,3 млн. грн. (22,1%)); страхування від нещасних випадків (збільшення валових страхових платежів на 301,6 млн. грн. (56,3%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 236,3 млн. грн. (48,2%)); страхування кредитів (збільшення валових страхових платежів на 182,3 млн. грн. (52,3%)).

На наш погляд, розв'язання проблемних питань розвитку вітчизняного страхового ринку і забезпечення його конкурентоспроможності слід шукати у площині вдосконалення внутрішніх соціально-економічних і фінансових відносин між усіма учасниками страхових процесів, раціонального використання внутрішніх резервів страхового бізнесу та ефективного використання його результатів в реальному секторі економіки. Досягнення поставлених завдань потребує суттєвої модернізації вітчизняного страхового ринку, виходячи з його реальних можливостей та вимог міжнародних страхових ринків. Націленість внутрішнього контуру вітчизняного страхового ринку на досягнення його конкурентоспроможності в міжнародному страховому середовищі зумовлює необхідність розв'язання цілої низки проблемних питань макроекономічного характеру, які виходять за межі функцій страхової діяльності.

Проте їх розв'язання є необхідною умовою для успішної модернізації вітчизняного страхового ринку. До таких питань належать:

– підвищення ефективності функціонування реального сектору економіки, зайнятості працездатної частини населення і на цій основі підвищення його платоспроможності. За оцінками експертів, покриття страхового поля в Україні становить 3-5%, тоді як у країнах Західної Європи – понад 90%. Це свідчить про наявність в Україні великих невикористаних резервів розвитку страхового ринку, реалізація яких значною мірою залежить від ефективності функціонування національної економіки;

– низький рівень довіри населення до страхових компаній і фінансового

сектору України загалом;

– забезпечення доступності до такої інформації широких верств населення, стимулювання діяльності посередницьких інститутів, які здійснюють роз'яснювальну роботу серед населення щодо діяльності страхових компаній, консультують страхувальників і захищають їх інтереси і права;

– удосконалення чинного законодавства, що регламентує страхову діяльність в Україні та прийняття нових Законів;

– ліквідація обмежень щодо розміщення нагромаджених страхових резервів у реальному секторі економіки України.

Список використаних джерел

1. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України. Теорія, методологія, практика : [монографія] / О. О. Гаманкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 283 с.
2. Музика-Львівська О.М. Стан та тенденції розвитку страхового ринку в Україні / О. М. Музика-Львівська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. –№19.2. – С. 246-255.
3. Шматко К.А. Страховий ринок України в сучасних умовах / К. А. Шматко, Н. В. Нестеренко // Держава та регіони. – 2012. – №2. – С. 35-38.
4. Якимчук Н. Ю. Дослідження ринку страхових послуг в Україні / Н. Ю. Яким- чук, В. Л. Карпенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №6. – Т. 4. – С. 177-183.
5. Дані з офіційного сайту Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : http://www. dfp.gov.ua.

Будз Олег, аспірант,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ МИТНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах активізації євроінтеграційних процесів в Україні та посилення ролі глобалізаційних трансформацій у міжнародному просторі неабияк зростає зацікавлення вітчизняних суб'єктів господарювання у веденні зовнішньоекономічної діяльності. Адже, за таких умов перед підприємницькими структурами відкриваються широкі перспективи та можливості виходу та функціонування на зовнішніх ринках. Зовнішньоекономічна співпраця дає змогу вітчизняним підприємствам покращити свій фінансовий стан, одержати доступ до дешевшої сировини та матеріалів, модернізувати техніко-технологічну базу, здобути цінний іноземний досвід ведення підприємницької діяльності, тощо. Однією із невід'ємних складових будь-якої зовнішньоекономічної операції є митне обслуговування, що повинно здійснюватись щонайменше двома суб'єктами – митними органами та суб'єктами господарювання. При цьому, співпраця щодо митного обслуговування не обмежується лише двома зазначеними учасниками, але й за певних умов може передбачати діяльність широкого спектру митних посередників, спеціалізованих некомерційних організацій, тощо. Як свідчить вітчизняна практика митного обслуговування підприємств, на сьогодні у цій сфері існують та у певних випадках прогресують істотні проблеми на кожному із рівнів. Саме тому, актуальним завданням є ідентифікування усіх пріоритетних факторів, що визначають митне обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, задля вирішення наявних проблемних моментів та налагодження подальшого ефективного митного обслуговування через своєчасне попередження та уникнення загроз у цій сфері.

Встановлено, що до факторів, які визначають митне обслуговування підприємств на рівні державних і місцевих органів влади, належать такі фактори, як:

1. Особливості побудови та функціонування системи управління у митних органах.
2. Рівень кадрового забезпечення митних органів.
3. Рівень програмно-технічного забезпечення митних органів.
4. Рівень інфраструктурного забезпечення митних органів.
5. Рівень фінансового забезпечення митних органів.
6. Рівень інформаційно-комунікаційного забезпечення митних органів.
7. Рівень розвитку нормативно-правової бази, що регулює митне обслуговування

підприємств.

8. Рівень розвитку використовуваних інструментів, технологій, систем, інститутів митного обслуговування підприємств.

9. Рівень міжнародної співпраці митних органів, тощо.

На рівні митних посередників слід виокремити такі фактори, що визначають митне обслуговування підприємств, як:

1. Рівень кадрового забезпечення митних посередників.

2. Рівень програмно-технічного, забезпечення митних посередників.

3. Рівень матеріального забезпечення митних посередників.

4. Рівень інформаційного забезпечення митних посередників.

5. Особливості співпраці із митними органами, іншими установами, службами, організаціями для забезпечення надання митних послуг

6. Історія роботи та репутація на ринку митних послуг, тощо.

Щодо спеціалізованих некомерційних організацій, то на цьому рівні ідентифіковано такі фактори, що визначають митне обслуговування підприємств, як:

1. Рівень кадрового забезпечення некомерційних організацій.

2. Рівень інформаційного забезпечення некомерційних організацій.

3. Особливості інформаційно-роз'яснювальної та консультаційної роботи з представниками бізнесу щодо проходження митних процедур.

4. Особливості співпраці з митними органами та іншими установами, службами, організаціями для забезпечення надання митних послуг підприємницьким структурам, тощо.

На рівні безпосередньо суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності виокремлено такі фактори митного обслуговування підприємств, як:

1. Розмір підприємства.

2. Обсяги зовнішньоекономічної діяльності.

3. Особливості побудови організаційної структури управління.

4. Рівень кадрового забезпечення підприємства.

5. Рівень програмно-технічного забезпечення підприємства.

6. Рівень майнового забезпечення підприємства.

7. Рівень інформаційного забезпечення підприємства.

8. Рівень досвіду у митному самообслуговуванні.

9. Участь у некомерційних митних організаціях, тощо.

Окрім вищезазначених факторів, що визначають митне обслуговування підприємств на рівнях суб'єктів його здійснення, доцільно також враховувати такі фактори зовнішнього середовища, як: економічний стан в країні; військово-політичний стан в країні; географічно-

територіальне розташування країни; зовнішня торгівля країни; міжнародне співробітництво країни; державна митна політика; соціально-культурний стан в країні. Слід врахувати, що вплив цих факторів є нерегульованим.

Данилів Ірина, студент
Наук. керівник: к.е.н., доц., **Кондрат І.Ю.**, доцент кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

ПОРІВНЯЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ ТА ОКРЕМИХ ДЕРЖАВАХ СВІТУ

За індексом людського розвитку (ІЛР), складеним Програмою розвитку ООН, у 2016 році Україна посіла 84-те місце серед 188 країн і територій. Це на три сходинки нижче порівняно з 2015 роком. ІЛР поєднує такі показники для оцінки прогресу у трьох основних сферах людського розвитку: довге та здорове життя, доступ до знань та достойний рівень життя. Довге життя вимірюється за допомогою показника очікуваної тривалості життя при народженні. Рівень знань вимірюється середньою кількістю років навчання серед людей віком понад 25 років. Рівень життя визначають за допомогою валового національного продукту (ВНП), конвертованого в міжнародні долари вартістю на 2011 рік, з використанням показників паритету купівельної спроможності (ПКС) на душу населення. Протягом 1990-2015 рр. очікувана тривалість життя при народженні збільшилася на 1,3 року, очікувана тривалість навчання — на 2,9 року, середня кількість років навчання — на 2,2 року, але ВНД на душу населення зменшився на 31,9% [1]. У такій ситуації окремі категорії населення, а саме люди похилого віку, інваліди, люди, які втратили годувальників та ін., є більш соціально незахищені ніж інші. Тому удосконалення пенсійної системи України для підвищення рівня соціального захисту населення є одним із пріоритетів.

Необхідність реформування пов'язана із неспроможністю солідарної пенсійної системи забезпечити необхідні фінансові ресурси для виплати гідних пенсій громадянам України. У зв’язку з цим актуалізується проблема розвитку недержавного пенсійного забезпечення, яке ґрунтується на принципах добровільної участі населення, роботодавців чи їх об’єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання додаткових пенсійних виплат.

Станом на 31.03.2017р. в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 64 недержавних пенсійних фонди (НПФ) та 22 адміністраторів НПФ, які зареєстровано у 8 регіонах України. 71,9% від загальної кількості зареєстрованих НПФ (46 фондів) зосереджена у м. Києві, що свідчить про надзвичайну централізацію та нерівномірність поширення НПФ, та ускладнює доступ до них жителів інших 16 регіонів [2].

З метою оцінювання поширення послуг НПФ серед населення України розраховують показник рівня такого поширення, який є відношенням активів НПФ до ВВП і розраховується за формулою (1) [3]:

$$L_{ga} = \frac{GA}{GDP} * 100\%, \quad (1)$$

де GA – загальні активи, млн. дол.; GDP – ВВП, млн. дол.

Прослідкуємо динаміку рівня поширення послуг НПФ в Україні за 2011-2017 рр (станом на 01.03.2017р.) (рис. 1).

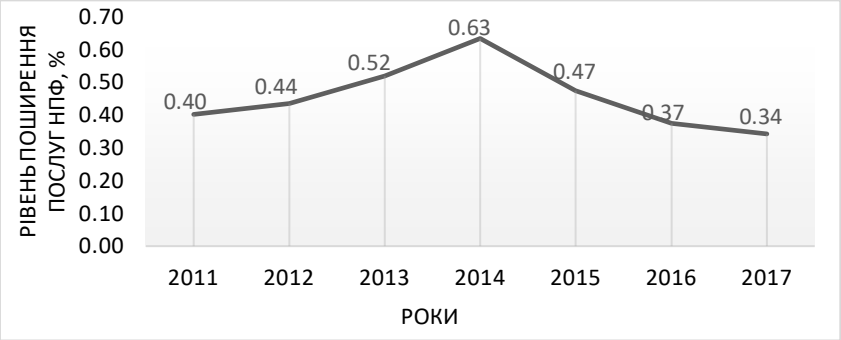

Рисунок 1 – Відношення активів недержавних пенсійних фондів України до ВВП

[сформовано авторами за даними 2,4]

Як бачимо з рис.1, в Україні пенсійні активи не перевищують 1% ВВП. Тоді як у п'яти країнах-лідерах за обсягами пенсійних активів спостерігається їх перевищення над ВВП. Наприклад, у Нідерландах співвідношення пенсійних активів до ВВП на кінець 2016 року виявилося найбільшим і становило 184%, у США - 121%, Австралії - 120%, Швейцарії - 119%, Великобританії - 112%.

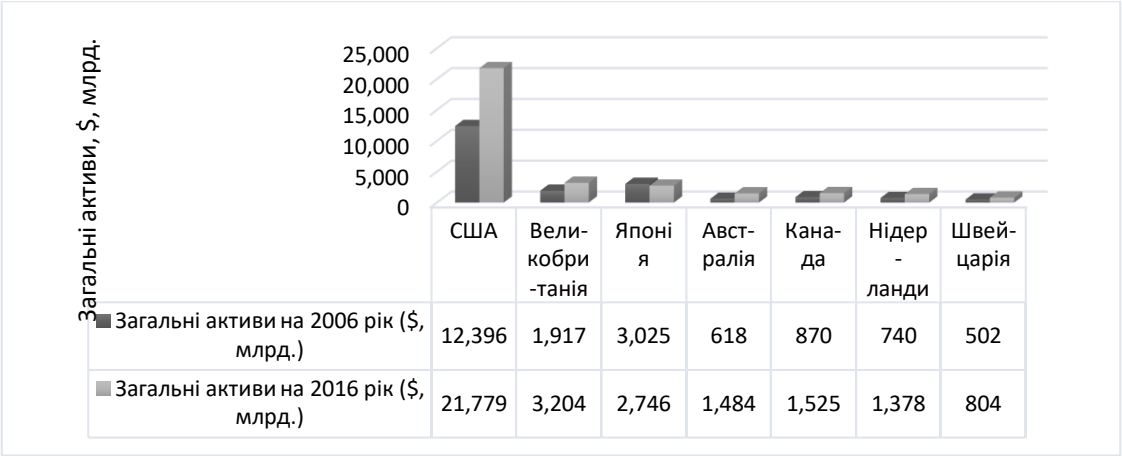
За даними компанії The Towers Watson [5], яка проводить моніторинг пенсійних систем країн світу, найбільшими пенсійними ринками є 19 країн. Беззаперечним лідером вважають пенсійний ринок США, на якому зосереджено 21779 млрд. дол. пенсійних активів, який на 75,69% збільшився протягом 10 років. До п'ятірки лідерів за цим показником також входять Великобританія – 3204 млрд. дол., Японія – 2746 млрд. дол., Канада – 1484 млрд. дол. та Австралія 1525 млрд. дол. Варто зазначити, що Японія, Великобританія та США зосереджують у собі 78,2% світових пенсійних активів. В Іспанії, наприклад, їх обсяг є доволі невеликий (рис. 2).

Впродовж десяти років спостерігаються позитивні зміни практично у всіх країнах світу. Так, у період з початку 2006 р. до початку 2016 р. обсяги пенсійних активів зросли на 68%. Як можемо побачити з рис. 2., єдиним винятком стала Японія, де за останні десять років відбулося зменшення обсягів пенсійних активів на 10,16%.

Рівень глибини ринку НПФ показує, яка кількість осіб бере участь у пенсійних фондах від загальної кількості робочої сили. Він оцінюється за допомогою коефіцієнта проникнення (2) [3]:

$$PR = \frac{NP}{WP} * 100\%, \quad (2)$$

де NP – кількість, що беруть участь у пенсійних фондах; WP – робоча сила, ос.

	США	Вели-кобри-танія	Японія	Авст-ралія	Кана-да	Нідер-ланди	Швей-царія
Загальні активи на 2006 рік ($, млрд.)	12,396	1,917	3,025	618	870	740	502
Загальні активи на 2016 рік ($, млрд.)	21,779	3,204	2,746	1,484	1,525	1,378	804

Рисунок 2 - Динаміка світових пенсійних активів на 2006 та 2016 рр.

[сформовано авторами за даними 6]

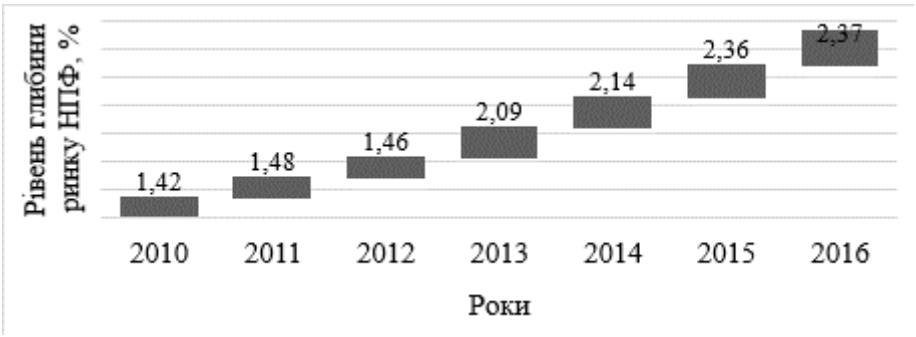

Рисунок 3 – Рівень глибини ринку НПФ в Україні протягом 2010-2016 років

[сформовано авторами за даними 2,5]

Як бачимо, розрахований коефіцієнт протягом аналізованих років поступово зростає, проте його значення у порівнянні із розвиненими країнами є незначним. Це пов'язано із невисоким рівнем економічного розвитку України, малим досвідом роботи НПФ на фінансовому ринку, недостатнім фінансовим інструментарієм для розміщення активів.

Список використаних джерел

1. The Human Development Report 2016 'Human Development for Everyone' [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://hdr.undp.org

2. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nfp.gov.ua

3. Мошенський С. З. Індикатори інвестиційної безпеки небанківського інституційного інвестування / С. З. Мошенський. // Економічні науки. – 2017. – С. 295–306.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua.

5. Global pension assets 2016. Willis Towers Watson. Available at: https://www.towerswatson.com

6. Pension Markets in Focus 2016: annual report / OECD [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.oecd.org/daf/pen-sions/pensionmarkets.

Демедюк Ольга, провідний інженер
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»,
м. Львів

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Європейські об'єднання територіального співробітництва – одна з найефективніших форм транскордонної співпраці, яка успішно розвивається в Європі з 2006 року, коли Європарламентом та Радою Європи було прийнято відповідний Регламент №1082/2006 [1]. Це об'єднання, створені з метою полегшення та сприяння транскордонному, транснаціональному та/чи міжрегіональному співробітництву між членами ЄС в цілях зміцнення економічного та соціального єднання. Їхня ефективність досягається завдяки двом основоположним засадам створення: по-перше, таке об'єднання володіє правосуб'єктністю, є юридичною особою, по-друге, учасниками такого об'єднання можуть бути не тільки держави, органи регіональної чи місцевої влади, а й громадські організації чи інші зацікавлені юридичні особи. За перших три роки було зареєстровано 17 об'єднань, а на початок 2017 року їх нараховувалось вже 65, п'ять з яких було створено у 2016 році. Ще 23 ЄОТС перебувають на етапі створення, чи їх учасники виявили ініціативу щодо об'єднання. Кількість створених ЄОТС у 2016 році є дещо нижчою, порівняно з попередніми роками (по 11 у 2011 та 2013 роках, 9 у 2015). Натомість, кількість ініціатив щодо створення даних об'єднань значно зросла.

Угорщина та Франція є найактивнішими у створенні даних об'єднань (по 24 ЄОТС), а також Іспанія (16) та Словаччина (15), Італія (9) та Німеччина (10). Всі країни-географічні сусіди України мають на своїй території такі об'єднання. Крім вже названих Угорщини та Словаччини, Румунія є учасником 6 ЄОТС, а Польща – 4. Загалом, країни, що стали членами ЄС після останнього розширення, активно використовують ЄОТС для вирішення соціально-економічних проблем їх територій за рахунок розширених можливостей участі у проектах та програмах ЄС. Географічний розподіл ЄОТС нерівномірний. Більшість з них знаходяться у Центральній Європі навколо Угорщини, у Західній Європі (Франція, Німеччина, Бельгія, Голандія, Люксембург) та у Середземномор'ї (Іспанія, Португалія, Греція, Словаччина, Італія, Кіпр). Щодо п'яти новостворених ЄОТС, то вони загального географічного розподілу не міняють: два з них створено на кордоні Франція-Німеччина-Швейцарія, ще два на кордоні Німеччини з Чехією і один на кордоні Угорщини. Зате новостворені ЄОТС міняють картину учасників таких об'єднань, оскільки збільшилась кількість об'єднань за участі країн, які не є

членами ЄС, зокрема було створено одне нове ЄОТС за участі Швейцарії, а ще два об'єднання розширило кількість своїх учасників представниками Швейцарії та Палестини.

Не всі зареєстровані ЄОТС ефективно функціонують, зокрема по п'яти ЄОТС Комітет Регіонів не отримував жодної інформації щодо реалізації проектів чи формування бюджету після їх реєстрації. Але загалом, відсоток неефективних ЄОТС в Європі невеликий, більшість з них успішно реалізовують завдання, для виконання яких вони були створені.

Щодо сфер діяльності, то більшість ЄОТС спрямовані на розвиток сфер туризму (39), захисту навколишнього середовища (29), культури та спорту (35), транспорту та інфраструктури (31) та освіти (29). В рамках ЄОТС реалізовуються численні проекти за програмами регіональної політики ЄС, зокрема Європейської територіальної співпраці (ETC), Європейських структурних та інвестиційних фондів (ESIF), Горизонт 2020, LIFE, Erasmus, Європа для громадян (Europe for Citizens) та інші [2].

Хоч участь третіх країн в ЄОТС завжди дозволялась, Регламент 1082, згідно якого такі об'єднання діяли до 2013 передбачав, що країна, яка не є членом ЄС, може бути учасником ЄОТС тільки при умові участі партнерів ще хоч двох країн Європейського Союзу. Це виключало можливість двостороннього ЄОТС для України. Тому ЄОТС за участі нашої держави мало б покривати значну територію з багатьма учасниками, а отже – зіткнулось би з тими ж проблемами, які не сприяють ефективному розвитку єврорегіонів на нашій території. Тому прийняття в кінці 2013 року нового Регламенту 1302, що замінив попередній, стало поворотною подією в історії розвитку ЄОТС, оскільки він дозволив створення ЄОТС з лише однією країною-членом ЄС.

Саме ці зміни дозволили Закарпатській області України створити в жовтні 2015 року ЄОТС Тиса (Tisza) разом з угорськими областю Саболч-Сатмар-Берег та мунціпилітетом Кішварда. Ця подія стала визначальною як для України, так і для Європейського Союзу, оскільки вперше таке об'єднання було створено за участі країни, що не є членом ЄС. Це був довгоочікуваний крок, оскільки регіони-учасники вже давно співпрацюють разом у різних сферах, в тому числі в рамках реалізації грантових проектів. Метою даного ЄОТС є створення міцної та стабільної співпраці та соціальне єднання на зовнішніх кордонах ЄС, а також розвиток інфраструктури та економіки в регіоні. Воно адаптуватиме кращі практики ЄС у різних сферах і сприятиме Євро-Атлантичній інтеграції України. На даному етапі ЄОТС пройшло початкові процедури, такі як проведення презентаційних заходів у Брюселі, Кішварді та Ужгороді та створення сайту. Наразі воно готує проектні заявки за програмами ЄС, зокрема за програмою ТКС Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна. ЄОТС Тиса також прийняло Інтегровану територіальну стратегію розвитку і готується представити її у Брюсселі з метою презентації інвестиційного потенціалу і культурних та історичних особливостей регіону.

Для активізації участі України в ЄОТС потрібно дотримуватись задекларованого курсу на приведення українського законодавства до стандартів ЄС, а також потрібно вносити необхідні зміни конкретно щодо даних об'єднань, зокрема до Закону «Про транскордонне співробітництво» щодо суті, особливостей утворення та забезпечення діяльності ЄОТС, участі українських учасників в ЄОТС, створених за кордоном, функцій органів влади щодо ЄОТС, до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», тощо. Національні законодавства країн Європи мають окремі законодавчі акти щодо ЄОТС, які регулюють всі деталі їх функціонування та фінансування. Вважаємо, що подібний документ в Україні сприятиме активізації діяльності того ЄОТС, яке вже існує, та значно спростить та пришвидшить процедуру створення нових.

Важливо проводити широку інформаційну кампанію для ознайомлення місцевих органів влади та громадськості з природою та перевагами даних об'єднань. Важливо, щоб всі потенційні зацікавлені учасники розуміли всі переваги, які надають дані форми ТКС для покращення рівня соціально-економічного розвитку громад, а також що ЄС виділяє значні кошти на дофінансування діяльності таких структур.

Органи влади на місцях є структурами, що найбільше впливають на діяльність інституціоналізованих форм ТКС, а також найчастіше є їх учасниками. Тому потрібно, щоб вони мали якнайширший спектр повноважень. Україна вже стала на шлях проведення реформи децентралізації. Її якнайшвидше завершення значно сприятиме розвитку ЄОТС, оскільки створюються виконавчі органи районних і обласних рад, яким буде належати реальна влада в регіонах. Крім того, децентралізація передбачає укрупнення громад, що є важливим, оскільки кошти на утримання управлінського апарату скоротяться і зможуть бути направлені на реалізацію значних проектів місцевого розвитку. Не менш важливим є те, що буде децентралізоване надання базових адміністративних послуг (наприклад, реєстрація нерухомості чи бізнесу на місцях), що знизить бюрократизацію, а це один з основних факторів небажання іноземних учасників ТКС працювати з українською стороною.

Список використаних джерел

1. Regulation No 1082/2006 of the European Parliament and of the Council on European grouping of territorial cooperation (EGTC). (2017). European Union Official Website. Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082(2006)_en.pdf

2. EGTC monitoring report 2016 and impacts of Schengen area crisis on the work of EGTCs. (2017). European Committee of the Regions Official Website. Retrieved from: http://www.cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/CoR-EGTC-monitoring.pdf

Довба Іванна,
викладач кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ У ПОРІВНЯННІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ КРАЇНАМИ

Інновації в глобалізованому світі відіграють ключову роль, і, щоб побудувати інноваційну економіку, Україна повинна розвивати інноваційну політику під впливом високої конкуренції, що посилюється в умовах реалізації інтеграційних процесів. Яскравим прикладом зазначеного є накопичений досвід і ЄС, де подолання розпорошення науково-технологічного потенціалу європейських країн і перехід співробітництва в цій галузі на якісно новий рівень стало важливим завданням інтеграційних процесів. Прагнення більш активного міжнародного наукового та технологічного співробітництва України вимагає розробки адекватної державної інноваційної політики, яка б враховувала досвід та і успішні практики країн Європейського Союзу. Стає очевидним, що економіка України в умовах євроінтеграції не зможе конкурувати в цьому новому навколишньому середовищі, якщо не стане інноваційною й якомога ефективніше відповідатиме на нові виклики [1].

У Європі найбільш поширеним є перелік комплексних інноваційних показників - показники Європейської системи оцінки інновацій. Вона дозволяє аналізувати інноваційну продуктивність країн Європи і генерувати нову інформацію для розробки пропозицій в сфері інноваційного розвитку інших країн, наприклад України.

Для аналізу інноваційних систем в країнах Євросоюзу та України використовують дані Європейської системи оцінки інновацій (EIS), Центру гуманітарних технологій, Євростат, Світового банку, а також дані офіційних сайтів статистики кожної даної країни.

За оцінками EIS, держави розділені на чотири групи країн: інноваційні лідери; інноваційні послідовники; помірні новатори; наздоганяючі раїни. Основна увага в дослідженні направлено на аналіз інноваційних показників країн Євросоюзу (ЄС), таких як Болгарія, Польща, Румунія, а так і країни, яка не є членом ЄС - Україна. Таким чином, в 2016 році Польща належить до країн «помірних новаторів», а Болгарія, Румунія і Україна - до «наздоганяючих» країнам. За даними Євростату, Болгарія, Польща і Румунія відносяться до країн з рівнем доходу вище середнього, а Україна - з рівнем доходу нижче середнього. [2]

Румунія, Польща, Болгарія і Україна - це країни, що пройшли етап планової економіки і перейшли на ринкову економіку. Всі країни є аграрними з ринковою економікою, що

підтверджує їх схожість. За рівнем ВВП на душу населення, за даними Світового банку, Україна посідає останнє місце серед даних країн. Якщо порівнювати країни за рівнем безробіття, то вони знаходяться на одному рівні. Витрати на дослідження і розробки в Польщі були вище, ніж у всіх країн, але на другому місці - Україна, після - Румунія, і рівень витрат на дослідження в Болгарії є найнижчим. Хоча всі країни починали свій розвиток з аналогічною радянської платформи, але вибрали різні шляхи реформування економіки. Таким чином, результати цих реформ різні.

З цією метою розглянемо Сумарний індекс інновацій (Summary Innovation Index) Європейської системи оцінки інновацій. Він включає в себе наступні вісім національних показників інновацій: людські ресурси; систему досліджень; фінансова забезпеченість; приватні інвестиції; підприємницьку діяльність; інтелектуальні ресурси; суб'єкти інноваційної діяльності; економічні результати. Оскільки Україна не є членом Європейського Союзу, то Сумарний індекс інновацій не розраховується для цієї країни.

В цілому Болгарія, Польща і Румунія мають відносно хороший потенціал для зростання інноваційної діяльності, що підтверджується добре розвиненим рівнем людських ресурсів. Існуюча структура державного фінансування сприяє розвитку природних і технічних наук, це повинно вплинути на розвиток високих технологій і тим самим сприяти зростанню наукомістких галузей в майбутньому.

Щодо розгляду України зауважимо, що уряд деталізував 8 середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки. Цим переліком галузевих пріоритетів буде деталізовано середньострокові пріоритетні напрямки інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки. Це дасть можливість центральним органам виконавчої влади спрямувати фінансові ресурси саме на ті напрямки, що забезпечать інноваційний розвиток економіки

Зокрема, було уточнено такі напрямки:

• Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії.

• Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки.

• Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з’єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій.

• Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу.

• Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики.

• Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища.

• Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки [3].

Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що Польща, завдяки своїй політиці в сфері інновацій, дещо випереджає дві інші країни. На нашу думку, економічна політика, спрямована на залучення коштів іноземних інвесторів для розвитку підприємництва та макросередовища, була більш успішною в Польщі, ніж в інших аналізованих країнах.

З метою підвищення рівня інноваційного розвитку, набагато більше уваги слід приділяти навчанню і перепідготовці робочої сили. Крім того, співпраця між університетами та підприємствами повинно бути більш ефективним. Вчені Filippetti і Archibugi в своєму дослідженні показують, що наявність кваліфікованих людських ресурсів грає вирішальну роль в подоланні економічної кризи, який має місце в Україні в даний момент [4].

Необхідно, з одного боку, набагато більше інвестицій в науково-дослідну діяльність і в освіту людей, з іншого - необхідна співпраця між державними та приватними установами, в тому числі і між університетами і підприємствами. На нашу думку, для того, щоб краще використовувати хороший потенціал України (саме людські ресурси), необхідна ефективна взаємодія державної і підприємницької політики. Необхідно розробити спеціальні заходи, які сприятимуть розвитку наукомістких галузей промисловості. Національні та іноземні підприємства повинні інвестувати набагато більше ресурсів в науково-дослідницьку діяльність країни. Уряд, в свою чергу, потрібно застосовувати спеціальні заходи в інноваційній політиці, які сприятимуть розвитку наукомістких галузей промисловості.

Список використаних джерел

1. Федулова Л., Андрощук Г. Особливості розвитку інноваційної політики Європейського Союзу: виклики для України /Л. Федулова, Г. Андрощук // Проблеми науки. – 2014. – № 7–8. – С. 40–43

2. Dutta S. The Global Innovation Index 2016 : Winning with Global Innovation / S. Dutta, B. Lanvin, S. Wunsch-Vincent. - Cornell University : INSEAD, World Intellectual Property Organization, 2016. – 451 p

3. Від енергетики до робототехніки - КМУ деталізував пріоритети інноваційної діяльності на 2017-2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250354597&cat_id=244274160.

4. Колесник, М. Е. Анализ показателей инновационной деятельности стран Европы и Украины / Марина Евгеньевна Колесник,. // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. – №2. – С. 172–181.

Гнатик Діана, студент,
Львівський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
Наук. керівник: к.е.н. **Стеблій Г.Я.**, професор кафедри,
ДВНЗ «Університет банківської справи»
м. Львів

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ І КОНТРОЛЮ МОНЕТАРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Важливим елементом сучасної економічної культури є монетарна культура, актуальні проблеми якої – економіка грошей , банківництва і фінансових ринків. Це пояснюється тим , що фінансові ринки швидко змінюються , а фінансові інструменти з'являються щодня . Банківська система– динамічна структура , яка забезпечує функціонування каналів залучення депозитів і надання позичок , формує кількість грошей в економіці, є важливим джерелом швидких фінансових інновацій. Сьогодні монетарна економіка разом з монетарною політикою перебувають в центрі загальної наукової полеміки.

Основні засади монетарної політики на 2018 рік і середньострокову перспективу розроблені Радою Національного банку України, передбачають забезпечення стабільності грошової одиниці . Зокрема НБУ планує досягти поставленої мети за рахунок контролю за грошовими агрегатами відповідно до програми співпраці з МВФ, що передбачає зниження інфляції і встановлює такі планові її показники [4]:

- 2017 рік –8% + /- 2п.п;
- 2018 рік – 6% + /- 2п.п;
- 2019 рік –5% + /-1п.п.

Одночасно планується підтримання режиму плаваючого валютного курсу, через проведення валютних інтервенцій з метою запобігання його надмірних коливань. А також не виключаються суттєві зміни в реалізації процентної політики через зміну процентних ставок. З цією метою була прийнята Постанова НБУ № 277 «Про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України від 21.04.2016, згідно цього Положення, Національний банк установлює облікову ставку та проценту ставку на одному рівні. З 22 квітня 2016 року облікова ставка знизилась з 22% до 19%. Це стало можливим завдяки послабленню ризиків для цінової стабільності. Та вже з вересня 2017 р. облікова ставка знову зросла до 13,5 % [3].

Облікова ставка Національного банку України

Період	% річних	Період	% річних
2017		**2016**	
з 27.10	13,5	з 09.12	14
з 14.09	12,5	з 28.10	14
з 03.08	12,5	з 16.09	15
з 14.04	13	з 27.05	18
з 03.03	14	з 22.04	19
з 27.01	14	з 04.03	22

Джерело: [2]

Щодо політики рефінансування, слід зазначити, що НБУ видав кредитів у рамках рефінансування банкам України з початку 2016 року і до 01.05.2016 року на загальну суму 7119,2 млн. грн. задля підтримки їх ліквідності. Відсоткова ставка коливалася з 01.01.2016 року і до 22.04. 2016 року в діапазоні 22-24%, а після зниження облікової ставки (22.04.2016 року) – під 19% річних. Попри прогнозоване прискорення в 2017 році світового виробництва до 3,4%, а торгівлі – до 3,8%, очікуване підвищення цін на різні групи товарного експорту залишається неоднаковим. Так, якщо ціни на нафту в 2017 році можуть збільшитися на 17,9%, то на неенергетичні сировинні товари – лише на 0,9%.[1, с.83]

Все це говорить про те, що стан економіки України додатково ускладнюється закриттям традиційних ринків Російської Федерації та інших країн-членів СНД. Водночас доступ на ринки країн ЄС залишається обмеженим та ще не компенсує відповідних втрат. Розкриття потенціалу торгівлі з ЄС вимагає подальшої тривалої адаптації до нових стандартів. Разом із чутливістю споживчого імпорту до підвищення внутрішніх номінальних доходів населення це зумовлює наявність постійних ризиків зростання дефіциту поточного рахунку платіжного балансу. За прогнозом Національного банку, він може збільшитися від 0,2 млрд. дол. США у 2015 році до 2,9 млрд. дол. США у 2017 році. [там же, с.84]

Враховуючи вимоги статті 6 Закону про Національний банк, пріоритетна ціль грошово-кредитної політики полягає в зниженні інфляції. Іншими завданнями Національного банку є сприяння в межах повноважень фінансовій стабільності та в сприянню дотримання стійких темпів економічного зростання і фінансової стабільності. Саме це може бути основними чинниками і передумовами забезпечення цінової стабільності держави загалом.

Список використаних джерел

1.Соціальний аспект економічної природи грошей : монографія / авт. кол.; за наук. ред. канд. екон. наук, доцент. Г. Стеблій. – К. : УБС НБУ , 2008. – 335с.

2.Облікова ставка Національного банку України [електронний ресурс].- Режим доступу:https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=53647&cat_id=12057279&ctime=1448979308293

3.Постанова про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0277500-16

4. Цільові показники НБУ щодо інфляції на 2016-2019 р. р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ulga.com.ua/ua/law_news/20.html

Hrynchyshyn Iryna, Ph.D. in Economics
SI Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS of Ukraine,
Lviv

THE COSTS OF SOCIAL PROTECTION AND REDUCE THE RISK OF POVERTY: THE EXPERIENCE OF EUROPEAN COUNTRIES

Decrease of socio-economic development and deficit of financial resources in Ukraine led to the problem of limited opportunities for increasing social spendings funding. Given this, the government's priorities in the sphere of social protection are decisions on raising additional funds to finance these expenditures and review existing mechanisms for their distribution on the basis of efficiency. For this task, it is very important to identify and to eliminate the reasons leading to poverty of the population.

Social protection is at the heart of the European social model. Member States of the European Union spend a different proportion of GDP on social protection and use different tools for poverty reduction. For example, while Hungary and Portugal have spent a similar share of GDP (about 13%) on social protection in 2010 (excluding pensions), social transfers reduced the risk of poverty by 31% in Portugal and by 52% in Hungary. Poland in comparison to European countries has spens a much smaller proportion of spendings on social security.

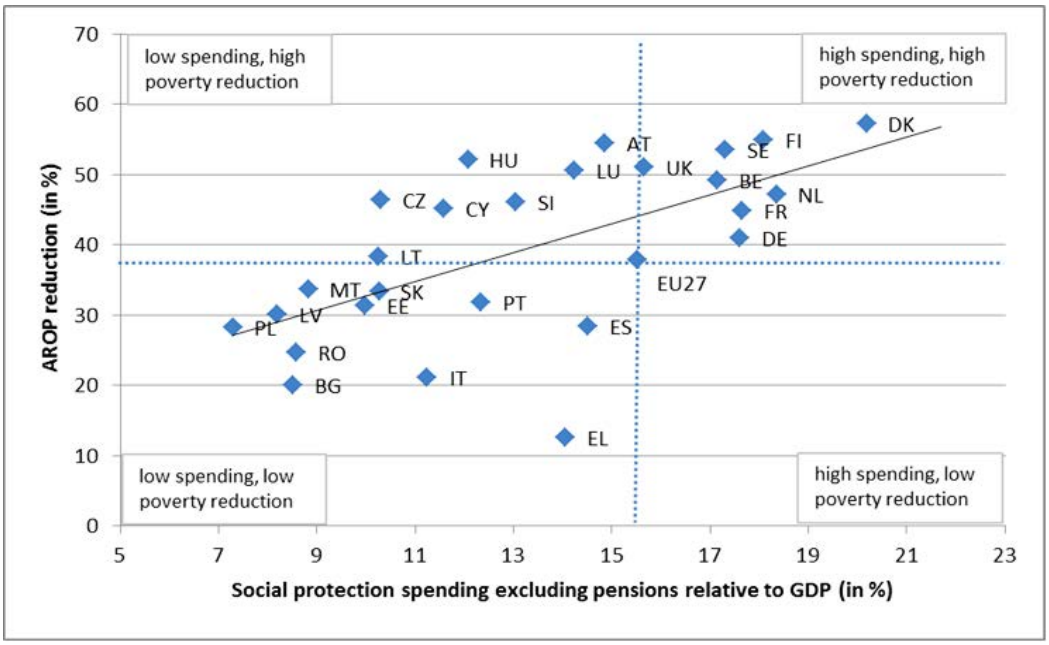

Figure 1. The costs of social protection and reduce the risk of poverty of the population aged 0-64 years in the EU, 2010

Source: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-117_en.htm

This has led to lower figures in the fight against poverty than in other European countries. The economy of developing countries, which include Ukraine, is characterized by high levels of informal economy, ineffective spending of budget funds for social protection and highly segmented systems of social insurance which usually benefits a small number of the population employed in the formal sector. In light of this, the policy in this area needs to develop effective mechanisms for financial sustainability of social protection based on the experience of European countries.

The impossibility of growth of budget expenditures for social purposes in Ukraine indicates the need for transformation of distribution relations, reduction of inefficient spending, changes in approaches and mechanisms of financing local expenditures on social protection and social security.

Based on the experience of European countries such measures are:

- Identification of inefficient local budget expenditures and directing those funds to increase financial support of disadvantaged people;

- Establishment of common approaches to planning, assignment and funding of benefits; verification of social payments and beneficiaries; replacement of social benefits with social assistance;

- In order to reduce regional differentiation in terms of social assistance to low-income individuals, the priority is to develop mechanisms to enhance their targeting and large-scale policy of reintegration of these people to employment taking into account regional specifics;- Assessment of needs in social services taking into account regional differences of beneficiaries of social services;

- Ensuring transparency (openness) of social services and of social payments;

- Establishment of uniform requirements for information supply of the sector, which will ensure the transparency of financial flows and increase of payment and accounting discipline, proper use of financial resources, timely and adequate provision of quality services and social payments.

- Clear division of powers in the sphere of social protection among the levels of public administration taking into consideration the experience of European countries.

References

1. Social investment: Commission urges Member States to focus on growth and social cohesion – frequently asked questions / European Commission. – Retrieved from http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-117_en.htm

Король Володимир, студент,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
Наук. керівник: к.е.н., **Рудик Н.І.**, доцент кафедри фінансів і кредиту,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

РОЗВИТОК СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ

ЄБРР відіграє значне роль у розвитку економік країн центральної та східної Європи, зокрема і України. Україна увійшла до числа співзасновників ЄБРР 13-го квітня 1992 р., вклавши 240 110 тис. євро та стала його членом з серпня 1992 р.

Вклад України в капіталі ЄБРР складає лише 0,81%, що пояснює низьку спроможність впливу на його політику.

ЄБРР працює лише на комерційних засадах, надаючи лише цільові кредити під конкретні проекти приватним і державним структурам на потреби розвитку економіки (60% позичкових засобів спрямовуються у приватний і 40% – у державний сектор).

Аналізуючи обсяг виданих кредитів за країнами реципієнтами можна сказати, що Україна знаходиться на першому місці за обсягами кредитування ЄБРР. Також великі обсяги підтримки надавалися Туреччині та Румунії. Усі інші країни за обсягами фінансування з ЄБРР значно відстають.

Сукупні виплати Україні з ЄБРР станом на 2017 рік становлять 8908 млн. євро. Кількість операцій в портфоліо становить – 182 [1].

Об’єктом інвестування ЄБРР в Україні є такі напрями: депозитні кредити (банки), фонди акцій, виробництво та послуги, агробізнес, транспорт, виробництво та послуги, інформаційні та комунікаційні технології, туризм, муніципальна сфера, недепозитарний кредит (небанківський), лізинг, фінанси, природні ресурси, енергетика та енергетика тощо.

Причому в агробізнес вкладається найбільше – близько 35%, в муніципальну та екологічну інфраструктуру – близько 12%.

ЄБРР є адміністратором двох міжнародних фондів – Рахунку ядерної безпеки і Чорнобильского фонду «Укриття», з яких фінансуються проекти міжнародної технічної допомоги з підготовки Чорнобильскої АЕС зі зняття з експлуатації і перетворення об’єкта «Укриття» в екологічно безпечну систему.

Кредитний портфель проектів ЄБРР у державному секторі економіки сформований на 50% – з проектів розвитку транспортної інфраструктури, на 39 % – з підтримки проектів в

енергетичній сфері, на – 8 % у фінансовий, на 2% у сфері зв'язку та лише 1 % – розвиток муніципалітетів (1%).

Вітчизняний малий та середній бізнес тривалий час співпрацює з ЄБРР. Це відбувається за посередництвом комерційних банків. ЄБРР надає українським комерційним банкам довгострокові цільові кредитні ресурси для кредитування проектів розвитку малих та середніх підприємств. Таку співпрацю здійснювали "Укрексімбанк", "Мегабанк", "UniCredit", "Райффайзен-банк" тощо.

Разом з Європейським Союзом та урядом Швеції ЄБРР надає Україні гранти на розвиток МСБ, яким керують жінки – Програма "Жінки в бізнесі" для розвитку жіночого підприємництва в Україні за рахунок надання грантів.

Також Україна отримує від ЄБРР технічну допомогу на безоплатній та безповоротній основі. Така допомога здійснюється у сферу громадського транспорту – 53 %, у енергетику та теплопостачання – 31 %, 16 % – у радіаційну безпеку,

Основними недоліками, на нашу думку, співпраці України та ЄБРР є досить тривалий термін затвердження банком кредиту, зокрема з урахуванням процедури затвердження проекту безпосередньо в ЄБРР він становить близько 1–1,5 місяців, високий рівень бюрократизму при підготовці кредитної заявки, незначна підтримка малого бізнесу. Також існує низка проектів, стосовно яких немає жодної інформації стосовно результативності та які зареєстровані в офшорних зонах.

Список використаних джерел

1. Ukraine at a glance 2016. [Digital source] Access mode: http://www.ebrd.com

2. Європейський банк реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine

3. Рудик Н.І. Міжнародне кредитування ЄБРР, як джерело фінансування розвитку підприємств України / Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – № 2 (6). – С. 110-116.

4. Рудик Н.І. Напрями розвитку банківської системи в умовах фінансової глобалізації / Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – № 1. – С 54-59.

Коць Ольга, к.е.н., доц.,
Доцент кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Моторя Катерина, студент,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ І ДАНІЇ

Україна активно розвиває міжнародне співробітництво з різними країнами світу. Зокрема бере участь діяльності ООН з метою підтримання міжнародного миру та безпеки, з ЮНЕСКО, розвиваючи культурну, наукову та освітню взаємодію, ЮНЕП, ПРООН та ОБСЄ, реалізуючи тристоронню ініціативу з охорони довкілля та безпеки, ВООЗ, удосконалюючи організування охорони здоров'я, Міжнародної організації з міграції, СОТ, удосконалюючи організацію споживчої політики та конкурентоспроможності продукції, міжнародними фінансово-кредитними організаціями (МВФ, МБРР, ЄБРР, СБ та інші), забезпечуючи фінансування економіки України та її розвиток тощо [1].

Данія – країна з розвинутою економікою, зокрема високого розвитку досягнуто у промисловості, агропромисловому виробництві, транспорті, сфері обслуговування. На сьогоднішньому етапі розвитку Україна потребує нових шляхів та методів подолання економічної кризи та пошуку напрямів розвитку економіка. Досвід розвитку Данії, на наш погляд, є корисним для України і може бути застосований на практиці задля подолання кризи. Україна та Данія вже понад 20 років співпрацюють, що дає змогу формувати стимули для розвитку української економіки.

На сьогодні важливими напрямами в розвитку економіки України є:

- розвиток науково-дослідних робіт та підвищення якості науково-технічних розробок задля забезпечення інноваційного розвитку економіки;
- покращення рівня життя населення шляхом «перезавантаження» економіки, що дозволить створити сприятливий економічний клімат, нові робочі місця, конкурентоспроможну економіку;
- розвиток зовнішньоекономічного співробітництва за різними векторами, у тому числі і з Данією.

У табл. 1 наведено порівняльну характеристику рівня життя населення в Україні та Данії у 2017 р.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика рівня життя населення в Україні та Данії у 2017 р.

Показник	Україна	Данія
Тривалість життя населення, роки	68,6	78
Середня заробітна плата населення, євро/міс.	220	5225
Коефіцієнт загального демографічного навантаження населення,%	41,2	53,2
Рівень безробіття,%	9,7	5,8

Джерело: сформовано за даними [2, 3]

Отже, за даними показників рівня життя населення в Україні та Данії, спостерігається високий розвиток рівня життя населення у Данії. У Данії населення в середньому живе майже на 10 р. довше, ніж в Україні. Населення у цій країні досить забезпечене, це ілюструє також рівень середньої заробітної плати, коефіцієнт загального демографічного навантаження населення та рівень безробіття, порівняно з Україною.

Перевагами розвитку співробітництва між Україною та Данією є:

- сталий механізм двосторонніх політичних консультацій ;
- збільшення обсягів експортно-імпортних операцій між країнами;
- збільшення обсягів іноземних інвестицій в Україну з Данії;
- спільні проекти допомоги (зокрема між Данією та Україною – це «Українсько-данський енергетичний центр» з метою технічної допомоги в енергетичний сфері);
- військове співробітництво, зокрема операція «Північний сокіл»;
- культурно-гуманітарне співробітництво [1].

До недоліків розвитку співробітництва між Україною та Данією можна зарахувати:

- відсутність інвестування з України в Данію, що зумовлено недостатністю фінансових ресурсів в економіці України та недостатній розвиток співробітництва саме з Данією;
- висока вартість залучення технологій в Україну з Данії, адже науково-дослідний потенціал України є значним, проте недостатньо реалізованим на міжнародних ринках.

Сприяння розвитку міжнародного співробітництва між Україною та Данією має більше переваг, аніж недоліків, а самі недоліки доволі просто подолати. Тому задля подальшого розвитку співробітництва між Україною та Данією, перш за все, необхідно:

- сприяти розвитку експортно-імпортних операцій між країнами, зокрема зі сторони України – це експорт сільськогосподарської продукції, а зі сторони Данії – це імпорт продукції в таких галузях як енергетика та інформаційні технології;

- розвивати фінансового співробітництва між країнами через прямі іноземні інвестиції та створення спільних підприємств;
- удосконалювати існуючі та формувати нові освітні проекти та програми задля підвищення рівня та якості освіти населення обох країн, що дозволить підвищити конкурентоспроможність громадян на світових ринках працевлаштування.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://mfa.gov.ua.

2. Офіційний сайт «Central Intelligence Agency». Показники розвитку Данії [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://www.cia.gov.

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

Кицюк Ірина, к.е.н., доц.,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Україна пройшла початковий етап становлення ринкового саморегулювання та отримала статус країни з ринковою економікою. Однак процеси ринкових трансформацій у країні продовжуються та вимагають виконання низки важливих завдань, зумовлених суспільно-політичною нестабільністю, наявними структурними, галузевими й регіональними диспропорціями, наслідками економічного спаду [1].

Розділяємо думку, що «перехід України до сталого економічного розвитку, її інтеграція до європейського і світового співтовариства вимагають запровадження сучасної практики взаємодії держави і бізнесу, а також бізнесу і суспільства, які б дозволили посилити взаємну відповідальність усіх учасників суспільного життя, створити умови для подальшого стабільного розвитку суспільства» [2].

В економічно розвинених країнах світу набула поширення соціальна відповідальність бізнесу (далі – СВБ), що стосується компаній, які беруть на себе відповідальність за власний вплив на суспільство. Зокрема, у світовій практиці існує низка факторів, що впливають на зростання кількості компаній, які впроваджують концепцію СВБ у свою діяльність: бажання зайняти гідну нішу на ринку, досягнення конкретного ефекту, уникнення певних ризиків, а також посилення конкурентного тиску, що стосується добрих практик СВБ, або ж посилення регулювання, чи саморегулювання у конкретній галузі щодо СВБ.

Зважаючи на те, що одним із першочергових завдань нашої країни визначено поглиблення інтеграції у європейський економічний, політичний та правовий простір, надзвичайно актуальним для України лишається західний (європейський) вектор співробітництва [3, с. 52].

Європейська Комісія вважає, що СВБ має важливе значення для забезпечення сталого розвитку, конкурентоспроможності та інноваційності як підприємств, так і економіки Європейського Союзу в цілому. Що, в свою чергу, дає переваги для управління ризиками, економії коштів, доступу до капіталу, відносин з клієнтами та управління людськими ресурсами [4].

Відтак вважаємо, що розвиток соціальної відповідальності бізнесу може виступити важливим інструментом модернізації економіки України в умовах глобалізації.

У «Стратегії сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року» [2] зазначається, що СВБ є добровільною діяльністю підприємств приватного і державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів господарської діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє природне середовище з метою вирівнювання наявних економічних і соціальних диспропорцій; створення партнерських взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; покращення результативності бізнесу в довгостроковому періоді.

Проте, незважаючи на існуючі досягнення в даній сфері, СВБ в Україні знаходиться на стадії свого становлення. Відтак, вивчення передового світового досвіду щодо становлення та розвитку соціальної відповідальності бізнесу є актуальним і значущим. Окрім того, слід наголосити на необхідності активного впровадження міжнародних тенденції, ініціатив та передових практик, а також активізації зусиль урядових структур, що здійснюються у сфері СВБ в Україні.

Беручи до уваги погляди експертів, практиків, а також науковців, що займаються дослідженням соціальної відповідальності бізнесу, варто зазначити, що зацікавленість компаній тематикою відповідального бізнесу продовжує зростати. Таким чином, незважаючи на нинішні занепокоєння щодо майбутнього СВБ, реалізація визначених заходів продовжуватиметься, а запровадження певних керівних принципів або саморегулювання є неминучим.

Список використаних джерел

1. Кицюк І. В. Управління конкурентоспроможністю національної економіки: регіональний вимір : [монографія] / Ірина Василівна Кицюк, Наталія Володимирівна Павліха ; відп. ред. Н. В. Павліха. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014 – 188 с.

2. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://svb.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf.

3. Кицюк І. В. Перспективи зовнішньоекономічного співробітництва України та Польщі в контексті транскордонної співпраці / І. В. Кицюк // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: ідентичність та тенденції глобалізації : [зб. тез доп. Сьомої Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених]. – Ч. І. – Тернопіль : В-цтво ТНЕУ «Економічна думка», 2010. – С. 52–54.

4. Corporate Social Responsibility (CSR) [Електронний ресурс] / European Commission. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/growth/industry/corporate-social-responsibility_en.

5. Pichola I. Rozwój CSR w Polsce – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość [Електронний ресурс] / I. Pichola // PGNiG – Режим доступу : http://www.pgnig.pl/rozwoj-csr-w-polsce-przeszlosc-terazniejszosc-przyszlosc.

Лебідь Дарина, студент,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Наук. керівник: к.е.н. **Адамик В.В.**,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНИХ ІНСТИТУТІВ

Поняття «інклюзивних інститутів» є дуже важливим для економічного та політичного розвитку України як цілісної та процвітаючої держави. Зміст цього поняття включає в себе політичні, соціальні та економічні інклюзивні інститути, які є взаємопов'язаними і досить щільно корелюють між собою. Інклюзивними економічними інститутам є ті, які дозволяють та заохочують участь великих соціальних груп брати участь в економічній діяльності, що викликає найповніше використання і задіяння їхніх талантів і навиків [1, 144]. Забезпечення вільної конкуренції, дотримання прав власності, зокрема, приватної, існування неупередженої системи права та адміністрування – це необхідні умови успішного функціонування економічних інклюзивних інститутів, і ці базисні чинники можуть бути закріплені лише політичними інклюзивними інститутами. Так, політичні екстрактивні інститути нівелюватимуть роботу економічних інклюзивних інститутів, блокуючи на законодавчому рівні доступ широких мас до ресурсів, не створюючи системи мотивування здійснення результативної економічної діяльності та ігноруючи забезпечення сприятливих умов для ведення малого та середнього бізнесу.

Яскраво проілюструвати поняття економічного інклюзивного інституту можна на прикладі Польщі. Польський Сейм заохочує на законодавчому рівні мале та середнє підприємництво. Індивід, розпочинаючи підприємницьку діяльність, є вмотивованим взяти низьковідсотковий кредит в комерційному банку. Так, згідно із законодавством Польщі, він звільняється від сплати податків на термін 5 років від початку операційної діяльності, що стимулює більшу кількість власників факторів виробництва, зокрема і підприємницького хисту, брати участь у створенні національного продукту.

Формування інклюзивних інститутів безпосередньо пов'язане з інноваційним та інвестиційним процесом, адже економічна сутність функціонування інклюзивних інститутів полягає в максимізації отриманого ефекту від оптимального та раціонального використання будь-якого виду ресурсів широкими масами населення. Для України індикатором розвитку діяльності інклюзивних інститутів буде збільшення показника ВВП на душу населення як

репрезентативного показника стійкого економічного розвитку. Тобто, їхня робота певною мірою направлена не лише на залучення широких мас до створення ВВП, але й на впровадження технологічних змін, що є детермінантами економічного розвитку в довгостроковому періоді.

Зрозуміло, що для оновлення виробництва необхідним є достатній обсяг фінансування. У світовій практиці використовуються такі джерела фінансового стимулювання інноваційних процесів: цільові програми Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР), фінансування з боку Міжнародного валютного фонду (МВФ) та безпосередньо з державного бюджету.

Стосовно України, існує необхідність модернізації не лише законодавчої бази як політичного інклюзивного інституту, а й оновлення виробничо-технічних потужностей стратегічно важливих наразі галузей економіки з якісним використанням вітчизняних та зарубіжних досягнень НТП як базису для сталого розвитку економіки та найменш збиткового виходу з кризи. Прикладом може слугувати стимулювання з боку держави підприємців стосовно використання альтернативних джерел енергії в обмін на зниження податкового навантаження. У свою чергу, це штовхає власників бізнесу впроваджувати інноваційні технології у виробництво.

Необхідність періодичного осучаснення виробничо-технологічної бази виробництва України потребує значних капіталовкладень.

Тому, здійснено аналіз джерел фінансування капіталовкладень та їх динаміка за 2014-2016 роки (табл.. 1). Межею аналізу є 2014 рік, адже він характеризується найменшим значенням за останні 6 років і є відправною точкою процесу зростання капітальних інвестицій.

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування та їх динаміка за 2014-2016 роки[1]

	2014		2015		2016		Ланцюговий темп приросту,%	
	Усього, млн грн	Частка, %	Усього, млн грн	Частка, %	Усього, млн грн	Частка, %	2015	2016
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Усього	**219420**	**100**	**273116**	**100**	**359216**	**100**	**24,47**	**31,52**
у т.ч. за рахунок:								
коштів державного бюджету	2738,7	1,25	6919,5	2,53	9264,1	2,58	152,66	33,88
коштів місцевих бюджетів	5918,2	2,70	14260	5,22	26817,1	7,47	140,95	88,06

власних коштів підприємств та організацій	154630	70,47	184351	67,50	248769	69,25	19,22	34,94
кредитів банків та інших позик	21739,3	9,91	20740,1	7,59	27106	7,55	-4,60	30,69
коштів іноземних інвесторів	5639,8	2,57	8185,4	3,00	9831,4	2,74	45,14	20,11
коштів населення на будівництво житла	22064,2	10,06	31985,4	11,71	29932,6	8,33	44,97	-6,42
інших джерел фінансування	6690,2	3,05	6674,7	2,44	7495,5	2,09	-0,23	12,30

[1] Дані сформовано на основі статистичної інформації з джерела [2]

Отже, загалом джерелами фінансування капіталовкладень в Україні є власні кошти підприємств та організацій. Це свідчить про безпосередню зацікавленість підприємців в оптимізації ведення бізнесу. Темп приросту обсягу цих капіталовкладень росте, має місце позитивна тенденція розвитку та розширення виробничої сфери. Приріст частки фінансування іноземними коштами говорить про налагодження механізму співпраці українського підприємництва з міжнародними інституціями, зокрема і ЄБРР.

Крім того, варто зосередитися на прирості часки фінансування інновацій з боку державних та місцевих бюджетів, що наочно зображає взаємозв'язок політичних та економічних інститутів, а також ілюструє зацікавленість політичних інститутів в побутові, розвитку та підтримці функціонування економічних інклюзивних інститутів не лише де-юре, але і де-факто.

Список використаних джерел

1. Acemoglu, D. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty/ D. Acemoglu, J.R.Robinson – New York: Crown, 2012. – 529p.

2. Державна служба статистики України – [Електронний ресурс] – Режим доступу - http://www.ukrstat.gov.ua/

Лежан Марія, студент
Наук. керівник: к.е.н., доц., **Тувакова Н.В.**,
доцент кафедри економіки та інформаційних технологій,
Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»,
м. Львів

ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність. Попит на консалтингові послуги у світі неухильно зростає, що зумовлено потребою підприємств залишатися конкурентоспроможними на ринку, покращувати якість продукції, швидко та ефективно адаптуватися до складних та швидкозмінних економічних, соціальних та технологічних умов сучасного міжнародного ринку та вдосконалювати свою діяльність, вчасно виявляти недоліки та правильно їх усувати. Неординарність та інноваційність консалтингової практики, трансформація її природи зумовлюють необхідність дослідження специфіки консалтингової діяльності в умовах сучасних глобалізаційних процесів.

Вивченням проблем розвитку ринку консалтингових послуг займалися низка провідних вітчизняних та зарубіжних учених: Баховко В. Ю., Верба В.А., Клименко І.С., Питуляк Н. С., Тарануха О.М., Чапран Ю. О., Andrew C. Gross, Jozsef Poor. Незважаючи на посилення ролі консультантів у процесі забезпечення довгострокового розвитку та стратегічної результативності клієнтських організацій та економіки загалом, залишається значною проблемою відсутність усталеного теоретико-методологічного підґрунтя та обмеженість емпіричних досліджень у сфері оцінювання управлінського консультування. Це зумовлює актуалізацію дослідження трансформації ринку консалтингових послуг в сучасних умовах глобалізаційних процесів.

Управлінське консультування — професійна діяльність, яка полягає у наданні незалежних і об’єктивних порад та технічної допомоги кваліфікованими спеціалістами фірмам, організаціям, окремим підприємцям (в подальшому — клієнтам), а саме: розроблення стратегії; маркетинг, управління маркетингом і збутом; управління виробництвом; управління кадровими і трудовими ресурсами, їхнім розвитком; структура управління; екологія і безпека роботи – з метою сприяння останнім у визначенні та дослідженні управлінських проблем, пошуку їх оптимальних рішень, методології впровадження рекомендацій. Поділяється на три основні види. Стратегічний консалтинг, операційний консалтинг, завданням якого є вдосконалення управління організаціями; та HR консалтинг, сегмент, який зосереджує увагу на консалтингових послугах з людського

капіталу, спрямованих на покращення результатів роботи з персоналом [1].

Сьогодні до світової індустрії управлінського консалтингу належать консалтингові компанії, що займаються в основному наданням консультацій та допомоги в питаннях з ведення бізнесу та по управлінню різноманітними корпоративними питаннями: стратегічне планування (стратегічний управлінський консалтинг; бізнес-консалтинг на глобальному, міжнародному та місцевому рівнях, консультації з управління змінами; консалтингові послуги у сфері охорони здоров'я); організаційне планування (розробка бізнес-планів; стратегії зростання та глобальні зміни); аутсорсинг (транспорт, логістика та управління ланцюгами поставок, електронна комерція), фінансового планування та бюджетування; позиціонування, маркетингу і продажів (навчання управління продажами; навчання щодо обслуговування клієнтів, прояву лояльності до клієнтів та їх утримання); управління людськими ресурсами (розвиток лідерства, управління та розвиток команди, управління і навчання персоналу, коучинг); планування виробництва (управління проектами; вартісний аналіз); інформація і технології зв'язку; контроль планування; вирішення спорів; консалтингові послуги для уряду у сфері національної безпеки та оборони [2].

Deloitte Consulting, PwC / Strategy &, EY Advisory, KPMG – це найбільші консалтингові фірми в усьому світі, розкриває нові дослідження компанії Gartner. Великі чотири бухгалтерські та консалтингові гіганти разом займають близько 40% ринку, а 200 найбільших компаній, що поширюють майже 80% консультаційного ринку в 125 мільярдів доларів, підтверджують консалтингові послуги. Доходи «великої четвірки» складають у сукупному 50,2 млрд. ол.., а частка зростання доходів – 33,9% Відповідно до даних дослідження Consultancy.uk, північноамериканський консалтинговий ринок розглядається як найбільш зрілий регіон у всьому світі, однак регіон EMEA – Європа, Близький Схід та Африка – є лідером з точки зору розмірів ринку, що володіє 41% загальної консалтингової економіки [3].

Ринок консалтингових послуг в Україні розвивається темпами, які дозволили порівнювати його з ринками розвинених європейських держав. Перевага українських консультантів в тому, що вони можуть надати кращу консультаційну пораду менеджеру підприємства, яке функціонує у вітчизняній економіці, ніж іноземний спеціаліст, який не ознайомлений із національними та ментальними особливостями ведення бізнесу в Україні. Згідно досліджень рейтингової агенції «Експерт-Рейтинг», експертні оцінки за кількісними параметрами ринку консультування в Україні становлять близько 170 млн. ол.. США [4].

Так, на управлінському ринку України консалтингові послуги пропонують: *консалтингові транснаціональні корпорації* (McKinsey & Co, Deloitte & Touch Tohmatsu int., PriceWaterhouse Coopers, Ernst & Young, KPMG); *великі багатофункціональні фірми*, що

спеціалізуються на обслуговуванні великих компаній та пропонують весь спектр управлінських послуг. Серед них: B.C., CMS Cameron McKenna LLC, DLA Piper Ukraine, DLF Attorneys-at-Law, Commercial Law Center, DLF Attorneys-at-Law, Frishberg & Partners, Grischenko & Partners, HWC LLC, Kyiv Legal Group, SIDCON Consulting Company. *Вузькоспеціалізовані фірми*, які надають консалтингові послуги дрібним і середнім фірмам та пропонують свої послуги в обмеженому секторі управлінського консультування.

Однак, незважаючи на те, що значна кількість компаній відчуває необхідність консультаційної допомоги з питань управління, попит на консалтингові послуги в Україні залишається низьким. Серед причин: нерозуміння важливості консалтингу у досягненні успіху у бізнесі; низька поінформованість керівників вітчизняних підприємств про сутність консалтингу та консалтингових послуг; кризові явища вітчизняної економіки та складна макроекономічна ситуація в Україні, загальне зниження ділової активності підприємств; низька платоспроможність клієнтів, відсутність гарантій ефективних результатів після консультування [5].

На нашу думку, основними організаційно-економічними заходами для забезпечення подальшого розвитку консалтингової діяльності в Україні є: перш за все, врегулювання політичної ситуацію в країні; вдосконалення нормативно-правової бази; вдосконалення системи нормативів оцінки діяльності консалтингових компаній та правильного калькулювання собівартості консалтингової послуги; підвищення компетентності та професіоналізму українських консультантів; адаптування зарубіжного досвіду до умов національної економіки; введення рейтингу консалтингових фірм.

Список використаних джерел

1. Management Consulting. [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.consultancy.uk/consulting-industry/management-consulting

2. Andrew C. Gross, Jozsef Poor. The Global Management Consulting Sector // Business Economics (2011). — P. 43, 59—68.

3. The 10 largest consulting firms in the world. [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.consultancy.uk/news/14018/the-10-largest-consulting-firms-in-the-world

4. Питуляк Н. С., Баховко В. Ю., Чапран Ю. О. Особливості розвитку консалтингових послуг в Україні [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/10/13-2015-20.pdf

5. Тарануха О.М., Клименко І.С., Амеліна Н.К. Тенденції розвитку ринку консалтингових послуг в Україні. [Електронний ресурс] – режим доступу: http://publications.ntu.edu.ua/eut/2017-04/129-135.pdf

Литвин Ірина, к.е.н., доц.,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ КОРПОРАТИВНИХ R&D – МОДЕЛЕЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Проблема обмеженості природних ресурсів змушує компанії переглянути існуючі індустріальні R&D – моделі впровадження інновацій в умовах постійного зростання споживчого попиту. Компанії у епоху глобалізації розуміють неминучість запровадження довгострокових «економних» бізнес-стратегій для виробництва товарів у послуг. Традиційні індустріальні R&D – моделі поступово вичерпують себе, оскільки сформувались у період відсутності жорстких обмежень на ресурси. Більшість мультинаціональних компаній, працюючи на ресурсонасичених західних ринках, що активно експлуатують такі моделі і не планують їх змінювати відповідно до вимог глобалізованої сучасності, поступово втрачатимуть свою конкурентоспроможність. Споживацька затратна економіка XX століття з масовим перевиробництвом, а отже марнуванням вичерпних природних ресурсів, має трансформуватись у «економну цифрову економіку».

R&D – моделі на початку XXI століття мають вирішувати важливі завдання, що стоять як перед виробниками так і споживачами товарів та послуг, адже зовсім скоро компанії зіштовхнуться із дефіцитом ресурсів, що загрожуватиме їх нормальній життєдіяльності.

Отже, R&D – моделі компаній на початку XXI століття мають відповідати таким вимогам сучасних глобальних трансформацій [1]:

1. Забезпечення доступності якісних речей. Зниження купівельної спроможності середнього класу споживачів у багатьох країнах світу повертають їх до важливого співвідношення «ціна-якість» та економного витрачання ресурсів. При цьому якісний товар не обов'язково має бути дорогим, але має виконувати функції та мати мінімально необхідний для споживачів набір характеристик. Традиційні моделі R&D навпаки пропонують перенасичені інновації, з дуже часто непотрібними або зайвими функціональними характеристиками, що потребують великих інвестицій, додаткових витрат ресурсів і часу.

2. Забезпечення високої цінності та загальної користі для споживача, виконання соціальної місії товарами і послугами відповідно до концепції сталого розвитку. Підвищення екологічної грамотності населення, посилення глобальних екологічних проблем все більше повертають компанії до ідей побудови соціально відповідального екологічного бізнесу.

Можливості спільного використання обмежених ресурсів, спільна участь контрагентів у процесах R&D дозволяє розвивати економний тип мислення та впливати на формування економної поведінки споживачів, стимулює повторне використання ресурсів.

3. Децентралізація R&D та виробництва і просування товарів. Підвищення грамотності та професійної обізнаності споживачів стимулює залучення споживачів та контрагентів компаній до процесів розробки та виробництва персоналізованих товарів і послуг. Максимальне залучення споживачів до ранніх етапів R&D продуктів економить час на виведення інновацій на ринок та дає можливості відповідати трендам масової індивідуалізації потреб клієнтів та користувачів товарів і послуг. Дотримання принципів доступності, якості та довговічності товарів ще на етапах ранніх R&D, а не на етапах виробництва і збуту дозволяє заощаджувати та економити ресурси, піклуючись про навколишнє середовище.

4. Перенесення R&D – процесів з заводських лабораторій до віртуального простору, формування онлайн-платформ та залучення креативної молоді в якості розробників і винахідників сучасних товарів і послуг. Використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, соціального капіталу через Інтернет-мережі та мобільні додатки сприяють скороченню тривалості циклів розробки інновацій в умовах динамічної цифрової економіки. Використання цифрових інструментів для більшої та ближчої співпраці розробників зі споживачами майбутніх товарів є джерелом цінної маркетингової інформації про особливі, часом приховані потреби споживачів, яку можна отримати дистанційно, а не витрачати значні ресурси на традиційні маркетингові дослідження. Усі ці чинники наближують таку модель до потреб споживачів та кінцевих користувачів продуктів.

5. Налагодження процесів збору ідей інновацій з усього світу, розширюючи бізнес-досвід. Створення мереж інновацій у країнах, що розвиваються, які більш схильні до роботи в мінливих та умовах ресурсних обмежень, дозволяє ефективніше реалізовувати підходи економних інновацій, пропонуючи економні бізнес-рішення у глобальних масштабах.

Відхід сучасних R&D-моделей від індустріальних негнучких, витратних за часом способів розроблення інновацій, що базуються на вагомих наукових та технічних досягненнях, які потребують великих інвестицій, ефективність яких з кожним роком падає, пропонуючи на ринок дорогі, перенасичені функціональним наповненням та недружні до навколишнього середовища товари, уникнення масштабності R&D- програм та проектів, що супроводжуються бюрократією, великою затратністю часу і ресурсів, на відміну від дрібних проектів, – все це дозволить підвищити ефективність корпоративних R&D в умовах необхідності запровадження концепції сталого розвитку та розроблення економних інновацій в умовах глобалізації.

Список використаних джерел

1. Navi Radjou, Jaideep Prabhu. Frugal Innovation: How to do more with less. The Economist. London Google office, 2015. – 254 p.

Мазур Андріана, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка»
Турко Наталія,
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Більшість інтернет-користувачів активно використовують електронні гроші для поповнення рахунку мобільного телефону, розрахунку за Інтернет, купівлі товарів та послуг, переказу грошей на пластикову картку тощо. Для усіх цих розрахунків в електронній платіжній системі використовуються не реальні, а електронні гроші. Особливістю даної валюти є те, що вона є досить зручною, оскільки не вимагає від користувача відкриття рахунку в банку. В Україні використання електронних грошей також стрімко зростає і саме кількість електронних грошей у 2016 році, випущених банком становила 40,5 млн. грн. і обсяг операцій з використанням цих грошей – близько 3 млрд. грн.

Випуск та використання електронних грошей в Україні регулюється статею 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», Положенням про електронні гроші в Україні, затвердженому постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 № 481 (зі змінами і доповненнями) [1]. Положення «Про електронні гроші в Україні», затверджене постановою правління Нацбанку від 4.11.2010 №481, встановлює, що електронні гроші є «грошовими зобов'язаннями емітента, якими можуть розраховуватись інші суб'єкти» і право на їх випуск мають виключно банки. Європейська практика використання електронних грошей встановлює певні обмеження, а саме максимальна сума електронних грошей одного користувача становить 250 євро, а загальна сума операцій протягом календарного року – 2500 євро (Директива 2009/110/ЄС). В Україні також встановленні дані обмеження в сумах 4000 та 62000 грн. відповідно.

Негативним аспектом ринку електронних грошей в Україні є невизнання цієї валюти як грошової вартості і відповідно відсутність методів фінансово-правового регулювання, а саме: ліцензування емітентів цих грошей, встановлення мінімального розміру установчого капіталу для емітентів та фінансово-правова відповідальність за недотримання вказаних вимог тощо. Не менш важливою проблемою, що стримує розвиток електронних грошей в Україні є обмеження щодо їх емітентів, певні не доопрацювання законодавчого та

податкового регулювання даного платіжного інструмент, а також незахищеність споживачів послуг, які використовують при розрахунках електронні гроші. Законодавство не встановляє вимоги щодо ідентифікації власників гаманців, його реєструють на номер телефону чи електрону адресу. Відповідно невідомо кому пред'являти позов при зверненні до суду. Також відповідач може стверджувати про користування його даними іншими особами для укладання угод [2]. Відповідно до податкового законодавства України, оподаткування доходів, отриманих від електронної діяльності можливе податком на прибуток (ставка 18%) або через спрощену систему оподаткування. Однак, суб'єкта такої діяльності, який отримує доходи від електронного бізнесу, неможливо віднести до постійного представництва нерезидента в Україні і тому оподаткування його доходу даним податком неможливе. Щодо спрощеної системи оподаткування, то вона встановлює обмеження здійснення розрахунків лише в грошовій формі за відвантажені товари. Відповідно для платників єдиного податку заборонено використовувати електронні гроші, як засіб оплати. Натомість у світі є декілька підході щодо оподаткування доходів від ведення електронного бізнесу (див. табл. 1).

Таблиця 1 – Особливості підходів до оподаткування електронного бізнесу в світі

Американський	Європейський	Розроблений фінансовими інститутами
- держава не втручається в електронну діяльність; - запровадження мораторію в оподаткуванні доходів, отриманих від електронної діяльності, зокрема звільнення від сплати коштів за підключення до мережі, заборона подвійного оподаткування покупок, які здійснюються в Інтернеті; - сплата податку з роздрібного продажу товарів через інтернет-магазин.	- електронний продукт оподатковується як послуга; - податок на споживання повинен стягуватися за адресою отримання товару; - контроль із боку держави за платниками податків, збір інформації про них; - встановлена юридична відповідальність до платників податків за неподання інформації про доходи та діяльність, яку вони здійснюють; - встановлені методи здійснення аудиту електронної економічної діяльності.	- державний контроль за електронним бізнесом; - політика держави в електронному бізнесі повинна сприяти розвитку міжнародного співробітництва та ефективному розподілу дефіцитних ресурсі; - встановлення рівності між електронним та традиційним бізнесом в оподаткуванні; - податкова політика держави повинна бути спрямована на розвиток електронної торгівлі.

Джерело: [3, с.153-154]

Україні необхідно враховувати усі особливості регулювання електронних грошей зарубіжних країн для формування ефективної системи контролю за даною валютою та відповідності міжнародним стандартам. Дана валюта є важливим джерелом збільшення обсягу бюджетних надходжень. Не менш необхідним є встановлення обмеженого кола осіб, що мають можливість на здійснення розрахунків даною валютою за допомогою реєстрації у відповідних органах в законодавчому порядку та наявність ліцензій чи дозволів.

Список використаних джерел

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон Україні від 05.04.2001 № 2346-III (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14.

2. Веремко Вілен Реалії віртуального гаманця/ В. Веремко// Закон і бізнес. – К., 2016. – Вип. 32 (1278) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/125034-sudova_perspektiva_sporu_schodo_elektronnih_groshey_sumnivna.html.

3. Малініна Н.М. Оподаткування електронного бізнесу в Україні: сучасні реалії та перспективи/ Н.М. Малініна// Вісник ОНУ І.І. Мечникова. – К.,2014. – Вип. 7-1(49). – С.152-155.

Мінкович Вікторія,
старший викладач кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ВІТЧИЗНЯНУ ЕКОНОМІКУ

Під впливом прояву широкого спектру кризових явищ та посилення глобалізації у світовій економіці протягом останніх декількох років відчутно змінюються економічні устрої багатьох країн світу. Україна також не залишилася осторонь зазначених процесів, негативний вплив яких посилили й значні внутрішні проблеми, подолати які неможливо без якісних структурних трансформацій, що повинні забезпечити: необхідний рівень загального економічного зростання, подолання глибокого розшарування суспільства та створення передумов для можливої євроінтеграції. Актуальності даному питанню додає ще й те, що відповідних реформ вимагають від нашої країни й міжнародні партнери.

Для розуміння суті процесу перетворень, вироблення ефективної державної політики в Україні (вектор розвитку якої спрямований у невідомому напрямі), необхідно мати принципово нову систему знань про суспільство, якими повинні досконало володіти управлінці та правляча еліта. Адже ми знаходимося в процесі постійних викликів, загроз, змін як ендогенного, так і екзогенного характеру, який називають терміном трансформація економіки [1, с. 16]. Термін трансформація, відповідно до економічної енциклопедії за редакцією Б. Гаврилишина та С. Мочерного [3, с. 687], означає процес перетворення однієї економічної системи на іншу, що супроводжується відмиранням одних елементів, рис, властивостей і появою інших. На думку Н. Петришиної [5, с. 32], трансформація – це складний процес перетворення економічної системи, який передбачає кількісні та якісні зміни складових системи та сфер суспільного життя. Також вона визначає його складним, різнорівневим та багатоаспектним процесом, який передбачає перехід від однієї економічної системи до іншої і має свої особливості у різних країнах.

Підхід до трактування даної категорії Н. Гражевської [2, с. 23], яка розглядає трансформацію у широкому та вузькому розумінні, вважаємо найбільш слушним в рамках даного дослідження. Так, трансформація у широкому розумінні – загальна форма розвитку економічних систем, пов’язана з еволюційними та революційними змінами, постійними переходами економічних систем із стійкого в нестійкий стан і навпаки. Трансформація у вузькому розумінні – внутрішня складова процесу загальної еволюції, пов’язана з порушенням рівноваги та поступовості, невизначеністю, незавершеністю, альтернативністю

розвитку, наявністю особливих перехідних форм та специфічних елементів перехідних структур. Отже, економічна трансформація – якісні перетворення економічної системи, її вихід за межі стабільного функціонування та перехід у стан нерівноваги, кількісних і якісних змін різної інтенсивності та спрямованості. Ю. Заволока [4, с. 175-176] вважає, що сучасний розвиток суспільства відбувається в умовах постійних економічних, інституційних і соціокультурних трансформацій. На її думку, існування частих трансформацій можна пояснювати з двох точок зору: по-перше, джерелом частих незначних змін є існування глибокого трансформаційного процесу, який відбувається еволюційним шляхом; по-друге, прискорення розвитку економіки, обумовлене інтенсифікацією технологічних процесів, приводить до збільшення кількості трансформацій. Виникнення трансформаційної економіки є закономірним етапом в розвитку суспільства і обумовлено якісними перетвореннями структури і механізму функціонування існуючої економічної системи. Таким чином, сучасна економіка України також перебуває в стадії трансформації.

Дослідивши сутність економічної трансформації та аналізуючи тенденції розвитку економіки України за весь період її незалежності, однозначно поділяємо точку зору професора І. Черленяка [8, с. 47], який стверджує, що через 25 років Україна є країною, яка все ще знаходиться на «зародковому» етапі трансформаційного шляху. Вона 25 років тупцює по колу відновлення «старих» проблем. Проблем, які в розвинутих країнах успішно розв’язують реформуванням сфер власності, діяльності та управління. В Україні протягом періоду її новітньої історії неодноразово оголошувалося про проведення реформ. Проте парадокс трансформаційної політики реформ в Україні в тому, що в деякі періоди часу широкому загалу здавалося, що основна мета та завдання органів та інститутів держави є не що інше, як процес проведення реформ політиками заради існування стану реформ, як процесу самовідтворення цих політичних команд та їх впливів на економіку. Але ще більше неясно, який суспільно-економічний лад формується і яка модель ефективної економіки має цьому ладу відповідати. В цьому контексті доцільно також відмітити, що науковці відділу економічного зростання та структурних змін в економіці ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» визначили макроекономічні диспропорції, які сформувалися внаслідок структурних трансформацій економіки України [7]: надмірну частку споживання та низький обсяг нагромадження, що в умовах національного ринку спричинили необхідність компенсувати надлишок внутрішнього попиту випереджаючим зростанням імпорту; відносно вузьку спеціалізацію зовнішньої торгівлі та високу частку низькотехнологічного експорту, що в умовах відкритості економіки країни сформувало високу залежність економічної динаміки та фінансового становища від кон’юнктури зовнішніх ринків; нарощування обсягів споживчого кредитування в умовах низького рівня

інвестицій у модернізацію основних засобів, що призвело до використання кредитних ресурсів для стимулювання імпорту та іпотечного сегмента ринку; несприятливі умови для довгострокового інвестування, які обумовили переважаючу інвестиційну привабливість секторів з високою ліквідністю та швидким обігом і випереджаючі темпи розвитку секторів експортної діяльності.

Таким чином, ведучи мову про трансформаційні процеси у вітчизняній економіці в умовах прагнень нашої країни до євроінтеграції, погоджуємося з точкою зору І. Рижого [6, с. 247], а саме, що завдання трансформації на сучасному етапі розвитку України полягає в забезпеченні широкомасштабної модернізації економіки і суспільства, надання їм сучасного європейського вигляду, остаточного витіснення застарілих соціально-економічних форм та інституцій. В основі цієї моделі – здійснення глибоких структурних зрушень в економіці відповідно до світових тенденцій економічного та науково-технологічного процесу. В підсумку має бути сформована інтегральна модель соціально-економічного устрою, що має увібрати в себе все розмаїття сучасного цивілізаційного процесу, його найвищі економічні, соціальні та науково-технічні досягнення та водночас повинна твердо спиратись на власну господарську структуру, її порівняльні і конкурентні переваги, враховувати національні історичні, економічні та соціальні особливості.

Беручи до уваги всі проблемні аспекти становлення і розвитку вітчизняної економічної системи загалом та фінансової системи зокрема, вважаємо, що в найближчому майбутньому увагу як науковців, так і управлінців слід зосередити не на безкінечному та не завжди ефективному реформуванні економіки України, а безпосередньо на захисті громадян від вже накопичених соціально-економічних проблем.

Список використаних джерел

1. Вагера С. А. Трансформація економіки України та її соціальні наслідки / С. А. Вагера // Економічний часопис - XXI. – 2011. – № 1-2. – С. 16-19.

2. Гражевська Н. І. Еволюція сучасних економічних систем: навч. посіб. / Н. І. Гражевська; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Знання, 2011. – 287 с.

3. Економічна енциклопедія: у 3 т. – Т. 3. (Поручництво) – Я (Японський центр продуктивності). П – Я / ред.: Б. Д. Гаврилишин, С. В. Мочерний. – К.: Акад.; Т.: Акад. нар. госп-ва, 2002. – 952 с.

4. Заволока Ю. М. Інвестиційна поведінка суб’єктів підприємницької діяльності в трансформаційній економіці / Ю. М. Заволока// Вісник Дніпропетровського університету. – 2009. – Вип. 3/1. – С. 175-179.

5. Петришина Н. В. Проблеми трансформації економіки України / Н. В. Петришина //

Економіка. – Серія 18. Економіка і право. – 2014. – Випуск 24. – С. 31-38.

6. Рижий І. Б. Трансформація економіки України: тенденції та перспективи / І. Б. Рижий // Науково-інформаційний вісник Економіка. – 2012. – № 2. – С. 245-250.

7. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток : наукова доповідь / [Шинкарук Л.В., Бевз І.А., Барановська І.В. та ін.] ; за ред. чл.-кор. НАН України Л.В. Шинкарук ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2015. – 304 с.

8. Черленяк І. І. 25 років модерному українському капіталізму? / І. І. Черленяк, К. С. Машіко // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія Економіка. – 2016. – Випуск 2 (48). – С. 47-55.

Мотревич Діана, студент,
Національний лісотехнічний університет України,
Наук. керівник: **Падюка М.В.**, асистент кафедри обліку і аудиту,
Національний лісотехнічний університет України,
м. Львів

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СИСТЕМ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Динамічні перетворення на шляху до євроінтеграції проявляються у тому числі в гармонізації національного законодавства про працю до міжнародних стандартів. Так, Законом України від 06.12.2016 р. № 1774-VIII [1] внесено зміни до Кодексу законів про працю України (КЗпП) і Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР [2], які почали діяти з 1 січня 2017 року. Зокрема, згідно зі змінами, системи оплати праці, що визначаються ч.1 ст. 96 КЗпП і ст. 6 Закону про оплату праці [2] можуть бути:

- тарифна — включає тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і професійні стандарти (кваліфікаційні характеристики);
- інші — формуються на підставі оцінок складності виконуваних робіт і кваліфікації працівників.

Тарифна система оплати праці належним чином закріплена і описана у нормативних актах. У разі тарифної системи оплати праці базою є тарифна ставка робітника 1-го тарифного розряду, яка не може бути меншою за мінімальний посадовий оклад (тарифну ставку). Визначаючи оклади (ставки) за іншими розрядами (посадами), до бази застосовують міжкваліфікаційні (міжпосадові) співвідношення розмірів тарифних ставок (посадових окладів).

Вважається, що тарифні сітки добре виконували свою роль у плановій економіці, адже ґрунтувалися на факторах, пов’язаних здебільшого з кваліфікацією. У ринковій економіці цінність працівника визначається його впливом на основні показники, зв’язок з клієнтами і партнерами, здатністю вирішувати проблеми, приймати управлінські рішення, планувати свою діяльність, комунікувати та координувати свої дії з іншими. Тарифні сітки недостатньо точно відображають вартість та цінність посад. Для цього необхідні інші, більш продумані системи.

Таким чином, в Україні для суб’єктів господарювання традиційним є використання переважно класичних систем оплати праці: погодинної та відрядної, крім них ще загальновідомою є бонусна система (на основі результатів діяльності).

Натомість «інші системи оплати праці» законодавчо не визначені. Такі системи повинні бути орієнтовані на індивідуальний підхід до встановлення оплати праці працівникам залежно від особистих якостей, професійної кваліфікації, складності роботи, персонального внеску в результати роботи.

Для запровадження «іншої системи оплати праці», її потрібно спочатку розробити і закріпити в колективному договорі, а за відсутності такого — після погодження із виборним органом профспілки (її представником) [2]. Більшість сучасних систем заробітної плати складається з двох частин: базової (постійної) і додаткової (змінної). Розробляючи систему оплати праці, відмінну від тарифної, можна скористатися практичним досвідом інших країн.

Сутність системи грейдів полягає у формуванні постійної частини заробітної плати з урахуванням цінності посади, робочого місця і їх впливу на результат діяльності підприємства. Окрім оцінки професійних знань і навиків, така система враховує комунікацію, досвід управління, відповідальність, ширину мислення, свободу дій, пошук ефективних рішень тощо.

Система контролю денного виробітку передбачає, що погодинна тарифна ставка переглядається один раз на квартал або раз у півроку, підвищуючи чи знижуючи її, залежно від виконання норм, рівня використання робочого часу, дотримання трудової дисципліни, сумісництва. Кожен із цих факторів оцінюється окремо, а потім інтегрується в загальну оцінку, яка впливає на тарифну ставку.

Основою системи оплати з урахуванням підвищення кваліфікації є кількість набраних умовних «одиниць кваліфікації», яких може бути до 90. При цьому за освоєння нової спеціальності працівник одержує надбавки.

В основі системи заробітної плати за знання лежить принцип винагороди за оволодіння додатковими знаннями та вміннями, а не вклад у досягнення цілей підприємства.

Система оплати праці з врахуванням заслуг визначає розмір заробітної плати від професійних і особистих якостей працівника, а не тільки від кількості та якості самої праці.

Відомими є системи оплати праці, що одержали свої назви за іменами авторів: Хелсі, Бедо, Роуена, Барта, Сканлона, Тейлора, Мерріка, Ганта, Емерсона, Бігелоу, Кнаппеля, Раккера, «Умпротейр» тощо.

Таким чином, використання сучасних систем оплати праці вітчизняним суб’єктам господарювання за умов постійного моніторингу зарплатоутворюючих чинників, навчання кадрового персоналу і топ-менеджменту, всестороннього висвітлення інформації в положенні про систему оплати праці дозволить підвищити вмотивованість, ефективність діяльності працівників, оптимізувати витрати на оплату праці, що в цілому сприятиме підвищенню ефективності діяльності бізнесу в умовах глобалізацій них процесів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України»від 06.12.2016 р. № 1774-VIII.

2. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР.

Пащенко Юлія, аспірант,
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
м. Київ

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ БАНКІВ ЯК НАПРЯМ МОДЕРНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Останнім часом намітилися тенденції до посилення процесів злиттів та поглинань як способів реорганізації банків в економіках як провідних країн світу, так і країн з перехідною економікою, що проявляється у постійному збільшенні вартості угод. В умовах зростаючої глобалізації та активізації процесів руху міжнародного капіталу, розвитку нових ринків, українська банківська система стає все більш привабливою для іноземних інвесторів. Зростаюча конкуренція змушує і вітчизняних гравців задумуватися над створенням більш стійких організацій, що зможуть вистояти при експансії міжнародного капіталу.

В світовій практиці під злиттям розуміють створення єдиної економічної структури шляхом об'єднання декількох діючих господарських суб'єктів. При цьому акціонери зберігають свої права на акції, але вже новоствореного підприємства.

Поглинання за своєю сутністю є більш агресивною формою, що передбачає повне припинення існування однієї з структур і приєднання її до іншої, вже існуючої. Це супроводжується викупом контрольного пакету акцій, і таким чином акціонери компанії, що поглинається втрачають свої корпоративні права [3].

Відповідно до Закону України «Про банки та банківську діяльність»: «злиття – це припинення діяльності двох або кількох банків як юридичних осіб та передача належних їм майна, коштів, прав та обов'язків до банку-правонаступника, який створюється у результаті злиття [1].

На нашу думку, головною причиною, через яку українські банки на сьогодні постали перед необхідністю об'єднання, є посилення конкуренції на ринку, особливо у зв'язку з перспективою появи в Україні філій іноземних банків. І, хоча поки що Верховна Рада відмовляється ухвалити відповідні зміни у законодавстві, реальна перспектива вступу до Світової організації торгівлі цілком ймовірно змінить її позицію. Також намітилася чітка тенденція до зменшення потужності вітчизняного банківського лоббі у Верховній Раді України в результаті продажу його лідерами своїх активів зарубіжним партнерам. Тому дозвіл іноземним банкам відкривати свої філії є лише питанням часу.

Також існують і менш вагомі причини, серед яких потрібно виділити: низьку капіталізацію, необхідність зменшення банківських ризиків та збільшення ресурсної бази.

Для іноземних банків характерним є намагання подолати правові перешкоди, оскільки вітчизняне законодавство забороняє відкриття їхніх філій. Також визначальним є прагнення зайняти гарну стартову позицію на українському ринку.

Для держави головним завданням у царині злиттів та поглинань компаній є забезпечення чесності та рівності всіх учасників об'єднавчих процесів, а також прозорості цих процесів, що в результаті має привести до виграшної ситуації як для суб'єктів, що є учасниками угоди, так і для галузі і економіки країни в цілому.

До основних причин, що стримують розвиток ринку злиттів та приєднань в Україні, слід віднести:

– недостатній розвиток фондового та фінансового ринків;

– відсутня прозорість структури власності компаній;

– слабкий розвиток ринку публічної пропозиції акцій;

– мала кількість стратегічних інвесторів;

– складність визначення ринкової ціни компанії за відсутності котирування їх акцій;

– відсутність прописаних законних правил гри, що призводять до появи ворожих поглинань або «рейдерства».

На сьогодні вартість вітчизняних банків, що виставлені на продаж, за оцінками експертів становить 30–50 % їх капіталу. А оскільки лише обмежена кількість банків здатна інвестувати в розвиток, є підстави стверджувати, що трендом найближчих років для українських банків стане консолідація. Для вітчизняного банківського сектору характерним є поглинання банків, які мали значні проблеми, пов'язані з корпоративним управлінням. На сучасному етапі угоди злиттів і поглинань у банківському секторі України можна умовно поділити на такі типи: вихід іноземних інвесторів із українських активів; придбання російськими інвесторами часток у банках, що належали інвесторам з ЄС; консолідація активів українськими власниками для покращення операційних показників і збільшення частки ринку [2].

Підсумовуючи ретроспективний огляд ринку злиттів та поглинань в Україні можна дійти висновку, що особливістю розвитку ринку злиття та поглинання у 2010-2016 роках стало те, що істотної активізації ринку злиттів та поглинань в Україні поки що не спостерігається.

Розглянемо вартість угод злиття та поглинання банків в Україні та їх прогноз на 2014-2020 роки на графіку лінійного тренду (рисунок 1).

За розробленим нами прогнозом, який збігається з прогнозами експертів, вартість угод злиття та поглинання банків в Україні буде збільшуватися з кожним роком. Це буде пов'язано із стратегією Національного банку України, яка полягає в консолідації банківської

системи України і створенні невеликої кількості великих та надійних банків, які зможуть представляти Україну на європейському та глобальному ринку фінансових послуг.

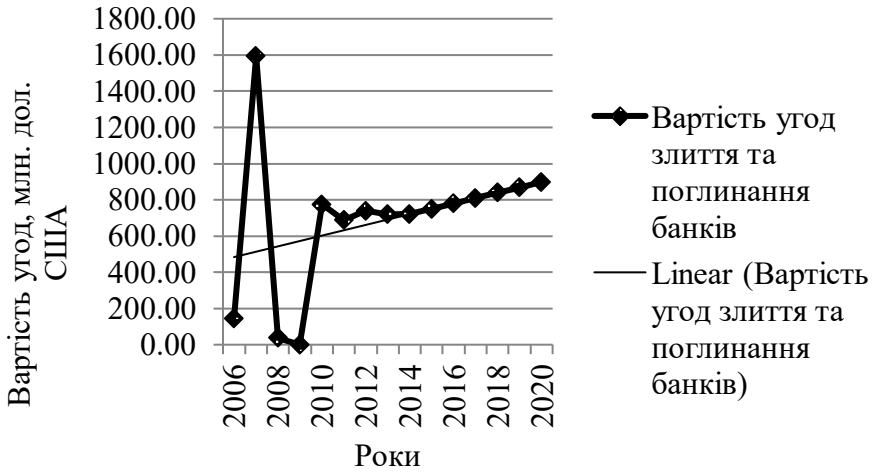

Рис. 1. Вартість угод злиття та поглинання банків в Україні та їх прогноз на 2014-2020 роки

Отже, на сучасному етапі в банківському секторі України відбувається активізація процесів злиття і поглинання за рахунок виходу з ринку іноземних інвесторів, притоку російського капіталу та консолідації вітчизняного капіталу. У середньостроковій перспективі український банківський ринок, не зважаючи на активізацію інтеграційних процесів з ЄС, залишиться непривабливим для західних інвесторів через високі ризики, зменшення прибутковості та отримання значних збитків, зростання вимог центральних банків країн, впровадження Базель ІІІ щодо вирішення проблем, пов'язаних із наслідками кризи суверенних боргів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7.12.2000 р. № 2121 – ІІІ (зі змінами та доповненнями) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // www.rada.kiev.ua.

2. Возна Л. Б. Оцінка угод злиттів та поглинань банків в умовах посилення конкуренції / Л. Б. Возна // Бізнесінформ. – 2016. – №9. – С. 299–303.

3. Дерлі С. С. Злиття і поглинання в банківському секторі України: тенденції та перспективи / С. С. Дерлі, Д. О. Петрина, Д. А. Ушенко // Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з природничих, технічних і гуманітарних наук. – 26 березня 2015 р.

Піскова Жанна, к.е.н., доц.,
доцент кафедри оподаткування та соціального забезпечення,
Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро

«ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА» ЯК ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Події, які останнім часом відбуваються в Україні, висвітлюють багато проблем у різних сферах суспільного життя, і структурні проблеми економіки України не є виключенням. Більша частина української промисловості є неконкурентоспроможною на міжнародному ринку. Виробничі потужності українських підприємств застаріли, продуктивність праці є занадто низькою. Українська економіка відзначається одним з найвищих рівнів споживання ресурсів та енергії. Необхідна диверсифікація структури економіки та експорту не відбувається, що свідчить про низький рівень інноваційного потенціалу та слабку ринкову динаміку [1]. Але заради конкурентоспроможності української економіки необхідно забезпечити її екологічну трансформацію та диверсифікацію.

В рамках реалізації «Програми сприяння зеленій модернізації української економіки» за підтримки німецької федеральної компанії GIZ, що діє за дорученням Уряду Німеччини, підтримує реформаторські зусилля партнерів, спрямовані на модернізацію економіки з урахуванням екологічних аспектів, підвищення енергоефективності.

У публікаціях [2, 3, 4] відмічалося, що природокористування – це ставлення суспільства до природи, яке виявляється в діях, спрямованих на використання природних ресурсів і забезпечення умов для матеріального виробництва, життєдіяльності, збереження природи та інших цілей. Еколого-економічні протиріччя природокористування, будучи основним джерелом розвитку системи «суспільство-природа», фактично залишаються маловивченими. Однак стає очевидним, що без створення теорії оптимізації природокористування, неможливо зрозуміти, розробити та реалізувати стратегію покращення стану довкілля, гармонізації суспільних взаємозв'язків з природою, систему природно-ресурсного оподаткування. Вітчизняна політика щодо природокористувачів, які працюють у нинішніх складних економічних і соціальних умовах, свідчить про неспроможність спонукати їх до впровадження екологічно безпечних способів ведення господарства. У підсумку – закономірне погіршення якості довкілля, виникнення регіонів екологічного лиха, зростання захворюваності населення, недоотримання національного доходу до державного бюджету, падіння добробуту населення країни [5].

Займаючи 5,3% території з часткою населення 7,2%, Дніпропетровська область є одним з провідних регіонів України, економічний розвиток якого значною мірою визначає загальну ситуацію в державі. Тому її було обрано в якості пілотного регіону для реалізації стратегії розвитку "зеленої економіки", про що в рамках співпраці підписано Меморандум про порозуміння між керівництвом області та рядом організацій. Як наголосив директор ГО «Зелений світ - Друзі Землі» - «стара індустріальна модель націлена на потреби ВПК, яка була сформована в радянські часи остаточно відмирає. Впровадження ідей "зеленої економіки" не тільки допоможе вийти Україні з кризи, а й дасть нам шанси стати однією з передових країн світу. Щоб це стало реальністю потрібно перш за все змінити світогляд і брати на озброєння найсучасніші наукові та технологічні розробки».

Особливістю Дніпропетровської області є насиченість підприємствами важких галузей і оборонно-промислового комплексу, великий знос основних виробничих фондів, значна відсталість розвитку соціальної сфери, низький рівень якості життя населення, соціальна напруженість. Розглядаючи питання ефективності податкової політики природокористування в регіоні слід зазначити, що при значних запасах природних ресурсів у регіоні, розвиток системи природно-ресурсного оподаткування є незначним. Крім того, у 2015-2016 рр. спостерігається несуттєве зростання частки рентних платежів за спеціальне використання природних ресурсів у доходах обласного бюджету Дніпропетровської області, в той час як у 2017 р. частка знизилась на 7,22% і склала 16,38% [6].

Таблиця 1

Фрагмент структури доходів обласного бюджету Дніпропетровської області за 2015-2017 рр.

Показник	Роки					
	2015		2016		2017	
	грн.	відн. відх., %	грн.	відн. відх., %	грн.	відн. відх., %
Разом доходів	3 031 192 638	100,00	2 933 191 627	100,00	3 943 909 605	100,00
Податкові надходження	2 950 804 464	97,35	2 665 607 300	90,88	3 600 541 069	91,29
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	680 772 192	22,46	692 158 400	23,60	646 187 500	16,38
Екологічний податок	252 131 877	8,32	278 347 200	9,49	415 000 000	10,52
Частка рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів у податкових надходженнях, %	X	23,07	X	25,97	X	17,95
Частка екологічного податку у податкових надходженнях, %	X	8,54	X	10,44	X	11,53

Здійснюючі аналіз динаміки доходів до обласного бюджету Дніпропетровської області за 2015-2016 рр., загальні податкові надходження мають тенденцію до зниження. Так, у 2015 р. їх розмір складав 2950,8 млн. грн., тоді як у 2016 р. податкові надходження становили 2665,6 млн. грн. Це характеризується загальною тенденцією по країні. У 2017 р. до обласного

бюджету області заплановано збільшення податкових надходжень майже на мільйон грн. Збільшувати податкові надходження до загального фонду обласного бюджету планується за рахунок надходжень від екологічного податку, який з 2015 р. перенесено зі спеціального до загального фонду бюджету. Здійснюючи аналіз надходжень від екологічного податку, за 2015-2017 рр. можна простежити тенденцію до постійного зростання. І в абсолютному значенні, і у відносних показниках надходження від сплати екологічного податку постійно зростають. Так, якщо у 2015 р. від його сплати до обласного бюджету надійшло 252,13 млн. грн., що становило 8,32% у доходах чи 8,54% у податкових надходженнях. А у 2017 р. заплановано надходження екологічного податку у розмірі 415 млн. грн., що буде становити 10,52% у доходах обласного бюджету чи 11,53% у податкових надходженнях.

Також до проблем та суперечностей функціонування вітчизняної податкової політики щодо системи природно-ресурсного оподаткування, що потребують подальшого вирішення, відносяться занижені абсолютні показники нормативів рентних платежів за спеціальне користування природними ресурсами та ставки екологічного податку. Виходячи із необхідності вирішення існуючих проблемних аспектів вітчизняної практики застосування екологічних податків, передбачається удосконалення механізму його сплати з метою встановлення відповідності величини витратам із запобігання шкідливому впливу на навколишнє природне середовище з урахуванням рівня технічного розвитку і технологій шляхом: розширення бази податку в результаті включення до неї екологічно небезпечної продукції, виробництво, зберігання, транспортування і споживання якої негативно впливає на навколишнє природне середовище та здоров'я населення; збільшення розміру податку за розміщення відходів з метою розв'язання проблеми їх накопичення та переробки.

Механізми реалізації системи оподаткування природокористування залишаються не завершеними щодо розв'язання проблем навколишнього середовища і не створюють вагомих стимулів у економічних агентів для природозберігаючих дій. Суто фіскальна спрямованість механізму збирання коштів від природокористування, ігноруючи при цьому регулюючу функцію, не сприяє ефективному використанню природних благ, оптимізації природокористування.

Список використаних джерел

1. Програма зеленої економіки - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.giz.de/en/worldwide/32546.html

2. Піскова, Ж.В. До питання розвитку системи оподаткування природокористування в Україні // Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів: зб. матер. науково-комунікативних заходів / ДФСУ, НУДПСУ. – Ірпінь, 2014. – С. 241-243.

3. Піскова, Ж.В. Оподаткування природних ресурсів на регіональному рівні // Міжнародна науково-практична Інтернет конференція «Перспективи економічного і соціального розвитку національних економік в умовах глобалізації та регіоналізації». – Дніпропетровськ, ДДФА, 2015. – С. 68-72.

4. Піскова, Ж.В. Актуальні проблеми реформування системи оподаткування природокористування в Україні // Міжнародна науково-практична конференція «Бюджетно-податкова політика та регіональний розвиток України». – Ірпінь: Вид-во НУДПСУ, 2015. – С. 394-397.

5. Веклич, О.О. Економічний механізм природокористування:аналіз дієвості // Вісник Національної академії наук України. - 2001. - № 8. - С.35-42.

6. Дніпропетровська обласна державна адміністрація (офіційний сайт) - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.adm.dp.gov.ua/

Пугачевська Катерина, к.е.н.,
старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРІОРИТЕТИ ЕКСПОРТ-ПРОМОУШН УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В умовах дестабілізації глобальних торговельних регуляторів, посилення невизначеності зовнішнього середовища, зростання конкуренції на світових ринках для національних економік набуває пріоритетності завдання в укріпленні позицій вітчизняних експортерів на зарубіжних ринках. Протягом останніх років уряди багатьох країн не лише реалізовують заходи у частині підтримки реального сектору економіки, однак активізується підтримка національних експортерів з метою посилення їх конкурентних позицій на зарубіжних ринках. Дана проблематика особливо актуальна для України, рівень зовнішньої відкритості у сфері експорту якої у 2016 р. становив 49% [1]. За таких умов, ефективний експорт-промоушн може стати механізмом підвищення міжнародної конкурентоспроможності, а отже модернізації національної стратегії розвитку.

Розвиток зовнішнього сектору перебуває під впливом суттєвого прогресу в міжнародному поділі праці, революції у сфері інформаційних технологій та засобів телекомунікації, лібералізації зовнішньоторговельної політики у глобалізованому просторі. Всупереч зусиллям інститутів багатосторонньої торговельної системи і регіональних торговельних союзів перелік протекціоністських бар'єрів, що перешкоджають переміщенню товарів, послуг, капіталу та людей через національні кордони, збільшується. Підтвердженням цьому є практика використання традиційних мит й квот, технічних обмежень імпорту (шляхом впровадження норм безпеки чи стандартів, що відрізняються від тих, які практикують країни-експортери), а також фіскальних, законодавчих й адміністративних бар'єрів.

Експортний потенціал є індикатором розвитку економіки країни та її участі у міжнародному поділі праці. За підсумками 2016 р. падіння експорту товарів і послуг становило 4,1% порівняно з 2015 р. при зростанні імпорту на 3,7% [1]. За роки своєї незалежності Україна досягла незначного успіху у реформуванні економічної політики, продемонструвавши переважно незадовільні результати, за винятком років, які характеризувались позитивною кон'юнктурою на товари – ключові позиції українського експорту.

Торговельна частина Угоди про асоціацію між Україною та ЄС знайшла відображення у створенні Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС – широкомасштабної за змістом торговельної угоди, що спрямована на зменшення та скасування тарифів, які застосовуються сторонами щодо товарів, лібералізацію доступу до ринку послуг, а також на приведення українських правил і регламентів у відповідність до європейських. Угода повною мірою буде впроваджена протягом семи років [2].

Ключовою особливістю ЗВТ Україна-ЄС є комплексна програма адаптації секторальних законодавчих та нормативних актів України (енергетика, послуги, сільське господарство, транспорт) до відповідних правил й вимог ЄС, що значною мірою забезпечуватиме усунення нетарифних (технічних) бар'єрів у торгівлі між Україною та ЄС, а відтак сприятиме розширеному доступу вітчизняних підприємств – суб'єктів ЗЕД на внутрішній ринок ЄС. Слід також вказати на необхідність подальшого здійснення заходів щодо експорт-промоуш України на європейських ринках, які нині здійснюються Офісом з просування експорту, що є консультативно-дорадчим органом при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі, який було створено як "єдине вікно" допомоги вітчизняним суб'єктам підприємницької діяльності у процесі виходу на зовнішні ринки.

Реалізація стратегії розвитку експорту потребує формування цілої низки передумов політичного, економічного та інституціонального характеру, без дотримання яких селективні заходи торговельної політики можуть не забезпечити очікуваного економічного ефекту. Регуляторна політика у сфері експорту повинна враховувати необхідність зменшення внутрішніх процедурних перепон для організації експортних операцій, які є суттєвим бар'єром для виходу на європейські ринки, зокрема для підприємств малого і середнього бізнесу [3].

Консультаційно-інформаційна підтримка як складова експорт-промоуш України на європейських ринках покладена на Офіс з просування експорту, який генерує аналітичні матеріали щодо профілів країн, системи їх тарифного і нетарифного регулювання у розрізі окремих товарних позицій. Безумовно позитивним кроком на шляху до спрощення виходу вітчизняних підприємств-експортерів на зовнішні ринки є ратифікація Верховною Радою України у лютому 2017 р. програми ЄС "Конкурентоспроможність підприємств малого та середнього бізнесу 2014-2020" (COSME), що відкрило Україні доступ до бюджету програми у розмірі 900 млн євро, які надаватимуться у формі грантової підтримки і фінансування проектів розвитку малого і середнього бізнесу. Практичною складовою застосування вказаної вище програми стало відкриття доступу вітчизняних виробників до одного з проектів COSME – Європейської мережі підприємців (EEN), що являє собою інформаційну мережу понад 50 тис. підприємств з країн ЄС.

Крім того, слід вказати і на функціонування Представництва України при ЄС, метою якого є надання підтримки українським експортерам, які вже присутні або ж планують вихід на внутрішній ринок ЄС. До його ключових завдань слід віднести підтримку робочих контактів з ключовими інституціями ЄС з питань функціонування його внутрішнього ринку та здійснення торговельної політики, що дає змогу отримувати від них фахову допомогу, зокрема у частині консультацій при роботі із зацікавленими українськими виробниками.

Результати дослідження дали змогу дійти висновку, що серед ключових проблем у зовнішньоторговельній сфері з країнами ЄС, зокрема у частині її експортної компоненти є переважно сировинна спрямованість українського експорту за одночасного імпорту товарів з високим ступенем обробки і, як наслідок, неефективна структура зовнішньої торгівлі; недостатня інтегрованість України у систему міжнародної технологічної кооперації; залежність експортного виробництва від імпорту товарів для проміжного споживання; низький рівень підтримки малого і середнього бізнесу у сфері зовнішньоекономічної діяльності; недостатній рівень експорт промоушн України на європейських ринках. Державна підтримка експорту спрямована на укріплення конкурентоспроможності національних підприємств на міжнародних ринках, створення сприятливих умов для просування інтересів національного бізнесу на зовнішні ринки. Національна підтримка експорту повинна відігравати важливу роль в інтеграції національної економіки у світове господарство, сприяючи зростанню міжнародної конкурентоспроможності країни.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua

2. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС від 27.06.2014. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011

3. Бураковський І. Український експорт: підсумки 2016 року та погляд в майбутнє / І. Бураковський. – Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles?pid=5503

Пилипів Надія, д.е.н., проф.,
завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
Марків Марія, к.е.н.,
викладач кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту,
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Тернопільського
національного економічного університету,
м. Івано-Франківськ

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ ТРЕНДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні економічні системи характеризуються загостренням конкуренції, зміною технологій та пошуком нових підходів до збільшення ефективності бізнес-процесів, що свідчить про те, що не тільки вітчизняна, але й міжнародна економічні системи перебувають у процесі глобальних перетворень. Зазначимо, що трансформаційні процеси, які засновані на технології, тепер не обмежуються відповідними галузями, а починають впливати і на інші галузі, включаючи роздрібну торгівлю, транспорт та будівництво, зумовлюючи значні зміни у структурі міжнародної та вітчизняної економічних систем. Ця ситуація зумовлює значний вплив на конкурентоспроможність країн, регіонів, суб'єктів господарювання. З огляду на це, якщо країни з економікою, що розвивається, хочуть залишатися конкурентоспроможними, їм також доведеться адаптуватися до нових економічних тенденцій.

Відомо, що у вітчизняній економіці мають місце кризові явища, які створюють перешкоди для формування сталого розвитку країни, загострення яких може призвести до ще більших соціально-економічних розривів як у середині країни між різними верствами населення, так і на світовому рівні у порівнянні із розвинутими країнами та країнами, що розвиваються. Тому з метою підвищення конкурентоспроможності країни доцільно визначити основні стратегічні напрямки забезпечення сталого розвитку вітчизняної економічної системи з урахуванням світових трансформаційних процесів.

Сьогодні все частіше проявляються ознаки того, що вплив цифрових технологій наближається до переломного моменту, що може спричинити значний трансформаційний вплив на економічне зростання. Інтернет відкрив можливості оперативного доступу до інформації, обміну знаннями та побудови стабільної співпраці в галузях економіки. Спільноти з міжнародної співпраці створюють нові продукти, вирішують складні проблеми, створюють сховища знань (наприклад, Вікіпедія), пропонують платформу для

підприємництва в цифрових товарах (наприклад, мобільні додатки), а також підтримують фінансування підприємців для реалізації платформ співпраці [1].

3D-друк змінює виробничі процеси у виробництві, замінюючи потребу в фізичному розташуванні. Сьогодні частина обладнання може бути виготовлена за допомогою Інтернет-з'єднання та 3D-принтера, оскільки ця технологія перетворює «біти» в речі, оцифровуючи великі частини виробництва процесом [2].

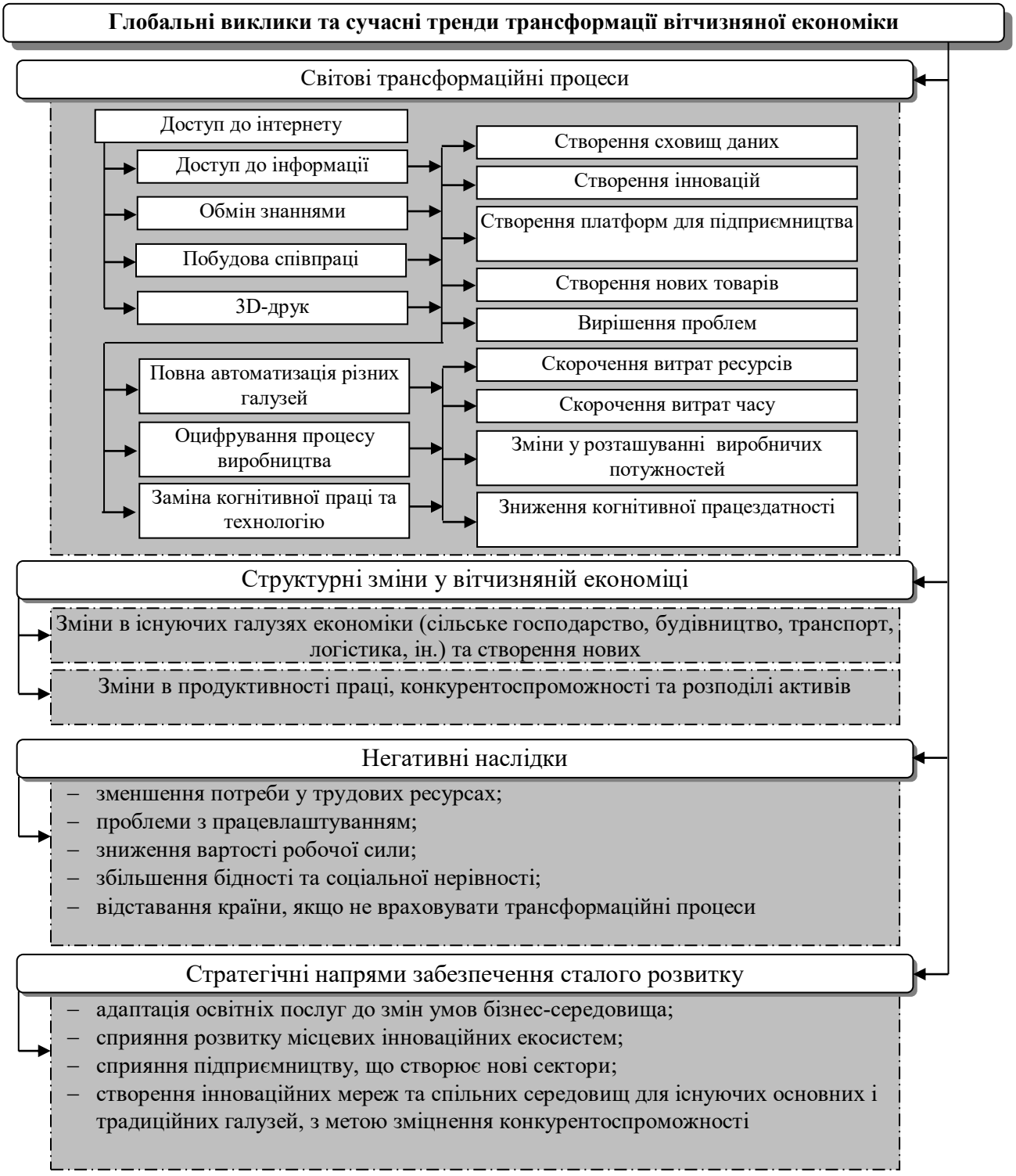

Рис. 1. Вплив світових трансформаційних процесів на вітчизняну економіку

Джерело: авторська розробка.

Таким, чином, у результаті проведеного дослідження щодо визначення глобальних викликів та сучасних трендів трансформації вітчизняної економіки, здійснено: вивчення світових трансформаційних процесів; визначення структурних змін, які вони зумовлюють в економіці; виявлення їх негативні наслідки; формування стратегічних напрямів забезпечення сталого розвитку, які сприятимуть виходу економіки із складної ситуації та підвищенню її рівня конкурентоспроможності (рис. 1).

Виявлено, що основними стратегічними напрямами розвитку, на які зосереджуються провідні країни, є наступні: адаптація освітніх послуг до змін умов бізнес-середовища; сприяння розвитку місцевих інноваційних екосистем; сприяння підприємництву, що створює нові сектори та підприємства; створення інноваційних мереж та спільних середовищ (наприклад, інноваційних лабораторій) для існуючих основних і традиційних галузей, з метою зміцнення конкурентоспроможності [3].

Таким чином, у результаті дослідження сучасних трендів трансформаційних процесів у міжнародній та вітчизняній економічних системах, встановлено, що спостерігаються прояви переломного моменту і переходу до значних економічних структурних перетворень. З огляну на це, країни повинні вжити заходів для адаптації до нового бізнес-середовища з метою підвищення своєї конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку. Тому виявлено основні стратегічні напрями розвитку економічних систем, які сприятимуть своєчасному реагуванню на трансформаційні процеси і посиленню позиці національної економіки на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Evans D. The Internet of Things: How the Next Evolution of Internet Is Changing Everything [Electronic resource] / D. Evans // Cisco White Paper. – 2011. – Access mode: https://www.cisco.com/web/about/ac79/docs/innov/IoT_IBSG_0411FINAL.pdf.

2. Cohen D., Sargeant M., and Somers K. 3-D Printing Takes Shape [Electronic resource] / D. Cohen, M. Sargeant, and K. Somers // McKinsey Quarterly. – 2014. – Access mode: http://www.mckinsey.com/insights/manufacturing/3-d_printing_takes_shape.

3. Mulas V. Adapting to the New Transformation of the Economy [Electronic resource] / V. Mulas // World Bank. – 2016. – Access mode: https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/25871.

Рачинська Галина, к.е.н., доц.,
Мавріна Анна,
НУ «Львівська політехніка»,
м. Львів

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ ЯК НАПРЯМ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сьогодні, в зв'язку з глобальною економічною інтеграцією в Україні відбувається зміна критеріїв соціально-економічного та загалом суспільного розвитку. Особливо це стосується взаємовідносин держави, суспільства та бізнесу. В сучасних умовах суспільний розвиток супроводжується зростанням соціальних проблем і ризиків, які держава не в стані вирішувати без суттєвої підтримки з боку бізнесу.

Світовий досвід свідчить про те, що функціонування та розвиток компаній, засновані не тільки на економічних, але й на соціальних чинниках[, дає бізнесу низку переваг. Впровадження соціальної відповідальності в бізнес-процеси дозволяє компаніям підвищувати конкурентоспроможність та зміцнювати репутацію, підвищувати продуктивність праці та задоволеність персоналу, підвищувати лояльність споживачів та влади, знижувати підприємницькі ризики. Тому для інтеграції у міжнародне співтовариство українським підприємствам доцільно переходити на нові стандарти ведення бізнесу, які включають впровадження та реалізацію концепції соціальної відповідальності.

Сьогодні існують дві моделі корпоративної соціальної відповідальності: американська та європейська. Американська модель корпоративної соціальної відповідальності передбачає мінімальний вплив держави на діяльність приватного бізнесу. Вважається, що основним завданням бізнесу є підвищення прибутку та зростання цінності компанії для власників (акціонерів). Відповідальність за вирішення соціальних проблем залишається за державою, проте бізнес бере активну участь у їх вирішенні на добровільних засадах, наприклад, фінансування страхових та пенсійних систем, освітніх програм. Держава, в свою чергу, стимулює бізнес до такої діяльності: надає соціально відповідальним компаніям податкові та інші пільги, віддає перевагу в державних замовленнях.

Європейська модель передбачає, що вирішенням основної частини соціальних проблем повинен займатись саме бізнес. Особливість цієї моделі полягає в тому, що європейські компанії працюють в досить жорстких регуляторних умовах, наприклад, законодавчо закріплене добровільне страхування та охорона здоров'я працівників.

Україна не може застосовувати європейську або американську модель у чистому вигляді, потрібна власна модель із врахуванням економічних умов функціонування бізнесу та соціокультурної специфіки країни. Характерно, що вітчизняні підприємства здебільшого обмежуються виконанням зобов'язань перед державою, які стосуються сплати податків, та перед працівниками – виплата заробітної плати та створення належних умов праці. Час від часу підприємства здійснюють благодійну діяльність, але така діяльність є несистематичною, вибірковою та непередбачуваною. Іншою стороною проблеми є те, що витрати переданих на благодійність коштів чи інших ресурсів часто є непрозорими, а це в свою чергу знижує мотивацію до такої діяльності. Отже, хоча український бізнес й усвідомлює соціальну відповідальність, як важливу складову корпоративного управління, проте відстежується досить вузьке трактування корпоративної соціальної відповідальності, як:

- благочинна діяльність і спонсорство;
- допомога місцевим соціально незахищеним верствам населення;
- разові акції підтримки в галузях освіти, спорту, культури та ін.

Малий і середній бізнес майже не залучений до реалізації концепції соціальної відповідальності. Реалізації соціально відповідальних проектів саме в цьому секторі економіки заважають слабка організація, низька залученість персоналу, відсутність стратегії і команди, обмеженість в ресурсах, погіршення фінансового стану.

Механізмом забезпечення корпоративної соціальної відповідальності є система управління нефінансовими ризиками, заснована на міжнародних стандартах та рекомендаціях з ризик-менеджменту COSO – II ERM COSO (Enterprise Risk Management – Integrated Framework Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) – принципи ризик-менеджменту, розроблені Комітетом спонсорських організацій Комісії Тредвею разом з компанією Pricewaterhouse Coopers [1]. Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) розробила міжнародний стандарт управління ризиками ISO 31000:2009 (Управління ризиками. Принципи та рекомендації - Risk management -Principles and guidelines). [2,3].

Використання концепції соціальної відповідальності надає компаніям переваги, до яких відносяться скорочення плинності кадрів, зростання задоволеності персоналу, покращення ділової репутації та іміджу компанії на ринку. Такі компанії мають переваги в залученні інвестицій, в отриманні державних замовлень. Все частіше вітчизняні компанії усвідомлюють залежність свого успішного функціонування від стабільного розвитку суспільства.

Сучасна ситуація в Україні вимагає розроблення та розповсюдження методик і практичних рекомендацій із реалізації концепції соціальної відповідальності бізнесу. При

цьому доцільно було б прийняти Національну стратегію по соціальній відповідальності бізнесу , щоб чітко виокремити роль органів місцевої влади , функції, мотиви і стимули окремих фірм, соціальних громад і зацікавлених споживачів. Індикаторами ефективності соціальної відповідальності бізнесу могли б стати такі показники:

- рівень залучення і задоволення персоналу;
- результати внутрішніх опитувань та анкетувань;
- досягнення поставлених цілей і періодичне звітування по змінах в компаніях;
- величина інвестицій під соціальні проекти;
- кількість годин і вартість часу працівників, затраченого на соціальні проекти;
- аудит репутації фірми і ін.

Проекти найближчого майбутнього, які потрібно реалізовувати українським фірмам з акцентом на соціальну відповідальність можуть бути направлені на корпоративне волонтерство, екологічну освіту, розвиток співробітників і їх сімей, освітні і інформаційні програми, соціальний розвиток і інфраструктуру невеликих населених пунктів, тощо.

Впровадження концепції соціальної відповідальності бізнесу на вітчизняних підприємствах необхідне не тільки через потребу забезпечення соціального захисту громадян держави та подолання кризових явищ у соціальній та економічній сферах, а й першу чергу для створення позитивного іміджу українського бізнесу взагалі, та окремих підприємств зокрема. Для самих підприємств соціальна відповідальність бізнесу несе перспективну можливість поліпшення громадської думки стосовно них на вітчизняному та, особливо, на міжнародних ринках. Соціальна відповідальність вітчизняних підприємств сприятиме покращенню конкурентних позицій не тільки самих компаній а й держави в цілому. Крім того розвиток соціальної відповідальності українського бізнесу дозволить вітчизняним підприємствам інтегруватись у світову бізнес спільноту, а такий внесок до іміджу підприємств важко переоцінити. Таким чином використання принципів соціальної відповідальності бізнесу є невід'ємною частиною розвитку ринкових відносин, дієвим інструментом у створенні позитивного іміджу підприємств та обов'язковою умовою інтеграції української економіки до світового ринку [4].

Список використаних джерел

1. Enterprise Risk Management – Integrated Framework Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commissio [Електроний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coso.org/ Publications/ERM/COSO_ERM_ExecutiveSummary. pdf

2. Прилипко А. Новые стандарты серии ISO 31000 - Риск-менеджмент / А. Прилипко [електр онний ресурс] // Тренинговый портал Украины. – 2010. – Режим доступу : http ://trn. work.ua/articles/1750/.

3. Стрельбіцька Н. Уніфікований міжнародний стандарт ризик-менеджменту як відповідь на виклики глобалізації [Електронний ресурс] / Н. Стрельбіцька // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип. 2 (5). – Режим доступу до журн. : http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11snynvh.pdf.

4. Бухаріна Л. М., Сучков А. В. Використання соціальної відповідальності бізнесу для створення позитивного іміджу підприємства / Л. М. Бухаріна, А. В. Сучков // Економіка і організація управління. – 2014. – №1(17) - 2(18). – С. 48-53.

Руда Мар'яна, к.е.н.,
старший викладач кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКИ ЄС

Сьогодні в Україні спостерігається позитивна тенденція до розширення бізнесу не тільки в межах України, а й в країнах Європейського союзу. Для українських підприємств очевидним є актуальність формування стратегічних орієнтирів, пов'язаних з їх виходом на ринки ЄС, що зумовлено інтеграцією України в європейський простір.

В умовах, коли почалося впровадження поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ), ЄС зміцнився в статусі нашого ключового торгового партнера. ЗВТ передбачає взаємне відкриття ринків для товарів, а це, безперечно, нові можливості для українських компаній, інвесторів, європейських і українських споживачів.

Нема жодного сенсу націлюватися на поставку продукції одночасно в усі країни Євросоюзу. Малому і середньому бізнесу слід обрати, для початку, 3-5 держав і встановити з ними торгівельні відносини. За словами експертів, необхідно вивчити ситуацію на національних ринках обраних держав: визначити маркетингову привабливість ніші/ринку, дізнатися більше про потенційних конкурентів, зрозуміти, чого хочуть європейські споживачі – тобто, провести маркетингове дослідження.

В цілому, виходити на ринки ЄС варто в тому випадку, якщо підприємство є конкурентоспроможним. Щоб привернути увагу до продукції, як варіант, можна «зіграти» на низькій ціні. Але це – не ключовий фактор успіху. У Європі споживачі, перш за все, звертають увагу на якість.

Як правило, для вітчизняних суб'єктів господарювання існують три варіанти виходу на європейський ринок:

1. Модель B2B (business to business): компанія продає свій товар або послуги іншим підприємствам. У цьому випадку ви продаєте велику кількість продукту, але є один мінус – маржинальність. Ви продаєте багато, але за кожну одиницю отримуєте менше прибутку, ніж хотілося.

2. Торгівля з допомогою дистриб'юторів. У цьому випадку європейська фірма або підприємець роблять оптову або велику закупівлю товарів у українського підприємства, згодом збуваючи цей товар кінцевим споживача. При роботі з дистриб'юторами не потрібно думати про

те, як створювати логістичний центр. А ось недоліком є те, що доведеться ділитися з ними маржею.

3. Рітейл – сектор роздрібної торгівлі. Підприємці, які займаються таким бізнесом, можуть мати мережу магазинів. Тут прибуток буде найвищим. Адже підприємець, фактично, доносить свій товар до полиці. Але є один мінус: потрібно оформити чимало дозволів, щоб вийти на цей рівень.

Отримати консультації та допомогу для виходу на європейський ринок підприємці можуть в державних (Мінекономіки, торгово-економічних місіях при посольствах України, посольстві ЄС та торгово-економічних місіях, присутніх в Україні) і недержавних органах (Європейська бізнес-асоціація, ТПП країн ЄС).

Ринок ЄС – це 70% світової торгівлі. 28 країн-членів ЄС – це 500 млн. потенційних клієнтів. Ринок ЄС не є загальною системою, – кожна країна має право на регулювання внутрішнього ринку. Слід розуміти, що для початку торгівлі з європейськими державами потрібно вивчити їхні ринки. Адже культура ведення бізнесу на кожному з них відрізняється. Зона вільної торгівлі з ЄС сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та покращенню якості продуктів українських фірм – про це свідчить позитивна динаміка обсягів експорту в ЄС.

За даними Держкомстату, експорт товарів з України за період з січня по серпень 2017 року склав $27,5 млрд., з них $11 млрд. припадає на експорт товарів до ЄС. Це 40% від усього українського експорту. У порівнянні з аналогічним періодом минулого року експорт ЄС за вісім місяців цього року зріс $2,4 млрд., або 27,9%. У структурі експорту з України до ЄС близько третини припадає на продукцію АПК та харчової промисловості, далі йде продукція металургійного комплексу (21,4%) та машинобудування (15,3%) [1].

Слід зауважити, що маркетинговий потенціал ринку ЄС ще не вичерпаний. Досить нагадати, що країни Євросоюзу, такі як Німеччина, Франція і Великобританія, в недавно представленому проекті Експортною стратегії України «Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі України на 2017-2021 роки» потрапили в перелік «недоторгованних» ринків. За розрахунками ITC (International Trade Center), тільки з цими трьома країнами Україна може наростити експорт на $ 2,9 млрд. А це означає, що можливості, які пропонує ринок ЄС, лише частково використовуються українськими експортерами.

Саме тому Export Promotion Office посилено працює над тим, щоб інформувати українські компанії про можливості на зарубіжних ринках і допомогти ними скористатися. У цьому контексті варто згадати дві нові можливості для виходу на ринки ЄС, які будуть корисні українським експортерам. Одна з них – програма ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого та середнього бізнесу (COSME) 2014-2020», до якої Україна приєдналася в березні цього року.

Приєднання до COSME відкрило Україні доступ до бюджету програми в розмірі близько

900 млн. євро, які будуть надаватися у вигляді грантів і фінансування проектів розвитку малого і середнього підприємництва. Таким чином, український бізнес має можливість отримувати консультації, тренінги, шукати бізнес-партнерів.

Практичним застосуванням цієї програми вже стало відкриття доступу українських виробників до Європейської мережі підприємців (Enterprise Europe Network). Це інформаційна мережа, яка була створена 2008 р. і об'єднує 66 країн, серед яких 28 країн ЄС, більше 50 тисяч підприємств з 17 галузей. За допомогою EEN українські виробники отримали доступ до інтернет-бази підприємств, інформації про B2B-зустрічі, наукове співробітництво, консультативної та інноваційної підтримки.

Виходячи з численних аналітичних матеріалів фахівців, поради українським підприємцям для виходу на європейський ринок можна сформулювати наступним чином:

1. Перш за все, потрібно проаналізувати готовність до освоєння європейського ринку. Так, існує величезна кількість відкритих інтернет-джерел, де можна ознайомитися з головними вимогами європейського ринку. Основним джерелом є європейський ресурс Export Help Desk, де підприємець може ознайомитися з усіма умовами ЄС. Наприклад, тут можна отримати всю необхідну інформацію за кодом товару, який бізнесмен збирається реалізовувати. Також на сайті можна дізнатися загальний перелік стандартів та зміст регламентів.

2. Підприємство повинно подбати про свою репутацію, оскільки ймовірний діловий партнер в будь-який момент може запросити інформацію про благонадійність фірми. Слід подбати про відкритість і доступність інформації про бізнес. Планувати роботу потрібно заздалегідь, тому важливо розробити бізнес-план з перспективою на 5 років.

3. Для відповідності європейським стандартам, обов'язково потрібно провести сертифікацію всіх систем менеджменту на підприємстві. Якщо суб'єкт господарювання має торговий знак або торгову марку, важливо, щоб вони були офіційно зареєстровані.

4. Слід визначитися з реальними, конкретними ринками збуту, де можна буде забезпечити достатньо високий рівень попиту. Вивчити також інформацію про продукт і цінову політику конкурентів. Усю необхідну інформацію можна зібрати на сайтах постачальників аналогічних продуктів.

5. Важливо подбати про підготовку грамотної комерційної пропозиції, в якій буде міститися лише необхідна інформація в короткому викладі, після чого слід розіслати цю інформацію потенційним споживачам. Навчитися вести переговори, бути готовим до укладення контракту.

Список використаних джерел

1. Експорт товарів з України до ЄС за вісім місяців цього року зріс на 27,9% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eurointegration.com.ua/ news/2017/10/20/7072552/

Рудик Наталія, к.е.н., доц.
доцент кафедри фінансів і кредиту,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ФОРМАТІ

Глобалізація вже стала звичним явищем у сьогоденні. І саме фінансова сфера, зважаючи на її ліберальний характер стала форпостом цього процесу, що викликає і позитиви і негативні моменти як для національних економік так і для усього світу. Саме зростання обсягів фінансового господарства показує швидкість та ефективність цього процесу.

Експерти Міжнародного валютного фонду (МВФ) визначають глобалізацію економіки як «зростаючу економічну взаємозалежність країн всього світу в результаті зростаючого обсягу і різноманітності трансграничних трансакцій товарів, послуг і міжнародних потоків капіталу, а також завдяки усе більш швидкій і широкій дифузії технологій» [1].

А фінансова глобалізація здійснює перерозподіл міжнародних потоків грошового капіталу через національні і світові фінансові ринки у результаті чого посилюються взаємозв'язки фінансових ринків різних країн.

На думку спеціалістів Міжнародної фінансової корпорації, фінансова інфраструктура представляє собою основу фінансової системи і фактично є набором інститутів, які забезпечують ефективне функціонування фінансових посередників.

В умовах жорсткої конкуренції суб'єкти фінансових ринків, фінансові інституції формують відповідні конкурентні стратегії в результаті чого змінюється концепція її діяльності та їх трансформація.

Можна виділити два основних напрями розвитку фінансової світової інфраструктури: уніфікація та диверсифікація.

Процес уніфікації має такі особливості. По-перше, це стандартизація діяльності інституцій фінансової інфраструктури, яка відбувається під впливом поширення найуспішнішої практики окремих інститутів; на глобальному рівні під впливом міжнародних організацій, зокрема МВФ, Групи Світового банку; та на національному – через банківське регулювання і нагляд центральний банків. По-друге, економічні об'єднання формують свої власні правила та вимоги стосовно фінансової інфраструктури (наприклад ЄС). По-третє, через технологічну уніфікацію відбувається також і інформаційна уніфікація. Прикладом

чого є вимоги стосовно звітності та прозорості. По-четверте, у відповідь на попередні напрями уніфікації відбулася також уніфікація послуг, які надають фінансові інститути.

Водночас з процесом уніфікації фінансових ринків можна спостерігати також процес диверсифікації. Зокрема результатом уніфікації надання послуг з'являються фінансові конгломерати та транснаціональні банки, відбувається процес перенесення бізнес-стратегії фінансових інституцій у віртуальну реальність. Це зменшує можливість національних регуляторів здійснювати свої функції у частині руху капіталу та збільшує вплив глобальних фінансових інституцій на національні економіки.

Процеси фінансової глобалізації створюють нові ризики, які дуже складно передбачати та мінімізувати. Фінансова система будь-якої держави може раптово стати жертвою надпритоку капіталу з фінансових конгломератів з метою спекуляції.

Проте такі глобальні загрози намагаються усунути знову ж таки глобальні фінансові інституції. Зокрема МВФ може надавати фінансову допомогу у вигляді кредиті для усунення дефіциту платіжного балансу країни. Базельській комітет розробляє нормативи економічної діяльності фінансових інституції, які останні повинні поступово впроваджувати. Проте розробка таких нормативів не встигає за реальними подіями. Група Світового банку кредитує структурну перебудову країн. ЄБРР здійснює фінансування інфраструктурних проектів [2].

Таким чином виникає нове завдання перед регулюючими інституціями щодо своєчасних відповідей на фінансові кризи, або їх передбачення.

Список використаних джерел

1. Obstfeld M. Globalization, Macroeconomic Performance, and the Exchange Rates of Emerging Economies / M. Obstfeld // Monetary and Economic Studies (Bank of Japan). – December 2004. – 128 p.

2. Рудик Н.І. Міжнародне кредитування ЄБРР, як джерело фінансування розвитку підприємств України Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – № 2 (6). – С. 110-116

3. Рудик Н.І. Напрями розвитку банківської системи в умовах фінансової глобалізації/ Економічний часопис Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – № 1. – С 54-59.

Sadounichy Ilya, Master of law (LL.M.),
Vilnius University,
m. Warsaw

MODERN TENDENCIES OF ECONOMIC SANCTIONS IN THE WORLD

In this article we try to describe current the most significant moments in international practice of applying economic sanctions. Also we mark main tendencies related with economic sanctions as an instrument of foreign policy.

One of the most significant moment related with economic sanctions is growth of authority of economic sanctions imposed by the Security Council of the UN. Nowadays many global challenges are impossible for resolution on the level of separate countries or even wide circle of countries, but without global cooperation. So, by the official information "sanctions measures, under Article 41, encompass a broad range of enforcement options that do not involve the use of armed force. Since 1966, the Security Council has established 26 sanctions regimes, in Southern Rhodesia, South Africa, the former Yugoslavia, Haiti, Iraq, Angola, Sierra Leone, Somalia, Eritrea, Liberia, DRC, Côte d'Ivoire, Sudan (2), Lebanon, DPRK, Iran, Libya (2), Guinea-Bissau, CAR, Yemen and South Sudan, as well as against ISIL (Da'esh) and Al-Qaida and the Taliban (2)."[1]

As we see, next reason why economic sanctions under Article 41 of the United Nations Charter have so wide international support is the highest degree of legitimacy. If in case of autonomous sanctions there is only expression of foreign policy of specific states or groups of states, whereas in case of the UN sanctions there is international obligation for each member-state of the UN (according to some scientists – and non-member-state of the UN also). "One effect of Article 103 of the UN Charter seems to be that mandatory sanctions resolutions adopted by the Security Council under Article 41 of the UN Charter result in obligations for member States that prevail over obligations arising under other international treaties." "This partial constitutionalization would also suggest that non-members should also comply with UN directives, certainly to the extent that the Council requires them to take action to combat breaches of fundamental rules. Requiring non-member States to take action beyond that is problematic, although Article 2(6) of the Charter suggests that non-member States should comply if this is deemed necessary to maintain international peace and security." [2, p. 556]

However, we should mark that also there is reverse tendency – when by some crucial question for states that have "right of veto" in the Security Council of the UN, common decisions (usually) are impossible. (Examples: the situation with "Annexation of Crimea" – vote on the resolution S/2014/189

of 15.03.2014(Russia), War in Syria – vote on the resolution S/2011/612 of 04.10.2011(China, Russia)).[1]

New and significant moment in practice of economic sanctions of last forty years is applying of "smart" or "targeted" economic sanctions. It is a view of economic sanctions when a state-sender of economic sanctions affects by economic sanctions not against whole economic system of a targeted state, but against some key economic sectors, article positions, persons or companies. Usually, an aim of smart sanctions is coercion of authority of some countries to change political course or foreign policy and minimize consequences for "common people" of these countries.

One of the first ideologists of targeted economic sanctions is Norwegian sociologist Johan Galtung which analyzed sanctions policy against the regime of Rhodesia. [3, pp. 378-416]

A famous episode of applying targeted economic sanctions is US sanctions against Iran after a capture in 1978 of fifty Americans from the American Embassy in Tehran: "The first response the United States considered taking would have been exactly proportionate to the injury: retaliation by jailing Iranian consular and diplomatic officials who were present in the United States. But it was quickly realized that the Ayatollah Khomeini's government may not have cared very much about Iran's ambassadors, who in its eyes were "tainted" by their previous association with the deposed Shah of Iran. Indeed, Iran's decision to violate international law and jail the American diplomatic personnel may have included a resolve to "sacrifice" Iran's own diplomats for what surely would be the anticipated move by the United States. Instead, the United States surprised Iran by freezing approximately thirteen billion dollars of Iranian deposits in American banks and in various European banks under the influence or control of the United States. This sum proved to be considerably more than the value that even an otherworldly Iranian government placed on fifty human lives; eventually the Americans were sent back unharmed, and in return the accounts were unfrozen."[4]

Nowadays targeted economic sanctions are a popular tool in the arsenal of a lot of democratic countries. Good examples are the Security Council sanctions against North Korea – luxury goods (without direct effect on common people of North Korea), US sanctions – "Magnitsky Sanctions" (against particular circle of Russian individuals), EU sanctions – restrictions against some political and other influential persons of Belarus.

That is opinion of Francesco Giumelli (author of work "How EU sanctions work: a new narrative") about increasing of EU targeted economic sanctions: "Drawing on its past experience, the EU has learned the lessons from its sanctioning practices, leading it currently to opt for mostly targeted sanctions. In contrast to the typical form of restrictive measures in the past, which used to be embargoes, namely the prohibition of trade with one political community – be it a city, region, or state – targeted sanctions are directed at individuals and at non-state entities."[5, p. 22]

In this article we briefly have described current situation in international practice of applying economic sanctions and have marked main tendencies.

Our conclusions based on the information above:

1. Nowadays there are two reverse tendencies in applying of economic sanctions by the Security Council – increasing total number of such economic sanctions, but, nevertheless, there is a tendency not applying economic sanctions by sensitive issues for the permanent members of the Security Council.

2. Practice of targeted or smart economic sanctions has arisen during last 40 years and now it is widespread as an instrument of foreign policy.

References

1. Official website of the UN Security Council. [interactive]. Online access: <https://www.un.org/sc/suborg/en>;

2. EVANS, M.D. International law. Oxford, United Kingdom : Oxford University Press, 2014. p. 556;

3. GALTUNG, Johan. On the Effects of International Economic Sanctions: With Examples from the Case of Rhodesia World Politics, Volume 19, Issue 3 (Apr., 1967), pp. 378-416.;

4. D'AMATO, Anthony, The Moral and Legal Basis for Sanctions. Faculty Working Papers. 2010. Paper 95;

5. GIUMELLI, Francesco. How EU sanctions work: a new narrative. EU Institute for Security Studies. CHAILLOT PAPER N 129 — May 2013.

Ситницький Максим, к.е.н., доц.,
доцент кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ

ПІДПРИЄМНИЦТВО В ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ ЄВРОПИ

Актуальність розвитку підприємництва в дослідницьких університетах Європи обумовлена необхідністю практичного впровадження результатів науково-дослідницьких розробок. Таке впровадження дає змогу комерціалізувати результати досліджень та мати джерело стабільного доходу для забезпечення своєї фінансової автономії. Популяризація духу підприємництва є однією з ключових задач дослідницьких університетів у Європі. Взагалі, у класичній моделі функціонування університету, підприємництво завжди відходить на другий план, а основна увага приділяється тільки дидактичній і науковій діяльності. Більшість університетів Європи зациклені тільки на транслюванні знань і вкладають фінансові ресурси виключно у це, упускаючи, що ці знання можуть бути не реалізовані випускником під час початку нової справи для реалізації своєї підприємницької ідеї.

Необхідність такого напряму розвитку підкреслюють довгострокові тренди 2008-14, що свідчать про високий рівень безробіття у європейському союзі у порівнянні з іншими країнами світу. Відновлення роботи стає все більш поширеним та посилюється, коли в більшості країн, у тому числі тих, які найбільше постраждали від кризи, скорочується безробіття (OECD, 2015) [1]. Рівень безробіття в країнах ОЕСР знизився на 1,6 процентного пункту з післявоєнного максимуму на 8,5% у жовтні 2009 р. до 6,9% у квітні 2015 р., коли середній рівень безробіття в Євросоюзі залишається майже на 10%. Але основною негативною тенденцією, що має небезпечний характер у стратегічній перспективі, слід виділити рівень зайнятості молоді, який залишається на низькому рівні, особливо в Європі, коли середні показники безробіття для молодих працівників (15-24 років) перевищують 20%, а в Іспанії, Греції та Італії вони перевищують 40%. Зростання зайнятості у різних групах різко змінилося під час відновлення, причому рівень безробіття для жінок дещо перевищує рівень чоловіків. Вирішити цю проблему допоможуть дослідницькі університети на основі більш масштабного розвитку підприємництва та його популяризації серед молоді.

Польський економіст Sztompka (2016) акцентував свою увагу, що університети, на відміну від професійно-технічних навчальних закладів, мають виховувати яскравих громадян, а не тільки кваліфікованих працівників [2]. Акцент має робитись на практичних навичках, вузьку спеціалізацію, що є основним компонентом демократичного розвитку.

Kubera (2017) розкрила взаємозв'язок між нормативними рамками та підприємництвом, що базується на трьох типах [3]: закон може сприяти підприємництву, гальмувати його або бути нейтральним у цьому відношенні. Автором показано, як оцінка впливу може призвести до створення кращого законодавчого середовища для підприємництва. Також, були переглянуті підходи до оцінки впливу, що застосовуються у Польщі та інших країнах ОЕСР та ЄС. Було проведено порівняння між державами та окреслено виклики у здійсненні оцінки регуляторного впливу.

Zygmunt (2017) визначив найважливіші детермінанти розвитку підприємств у найвіддаленіших регіонах щодо конкретних моделей регіонального розвитку [4]. Проведене дослідження показує необхідність впровадження інновацій у сферах передачі знань, розвитку соціального та людського капіталу в регіонах, які не мають достатніх ендогенних ресурсів. Підкреслено, що для розвитку підприємництва є доцільним стимулювати співпрацю, спрямовану на використання можливостей формування ринку. Автор також наголошує на важливості підтримки підприємницького мислення, особливо серед молодого покоління.

Результати, представлені Rostek і Skala (2017) становлять перше польське дослідження стартапів, які розглядаються як джерело підприємницьких інновацій, що набувають все більшого значення в економіці країни [5]. У науковій праці було визначено та охарактеризовано населення суб'єктів господарювання, визнаних відповідно до критеріїв, які використовуються для польських компаній, що починають свою діяльність. Для цього була створена база даних цих об'єктів, проведено анкетування та загальнонаціональне опитування у співпраці з Фондом Startup Польща. Сегментаційний аналіз дав змогу виділити відмінні класифікаційні групи та ідентифікувати відповідні характеристики у кожній групі. Разом з цим обговорення ролі та значення часу в процесі інтернаціоналізації підприємств стало основним дослідженням Daszkiewicz (2017) в області інтернаціоналізації [6]. Автором було представлено проблему швидкості процесу інтернаціоналізації підприємств з точки зору двох основних теоретичних підходів та емпіричної верифікації. Показано результати дослідження 263 міжнародних компаній, що працюють у галузі технологій у Польщі.

Pelle і Végh (2017) комплексно проаналізували конкуренцію та конкурентоспроможність на внутрішньому ринку ЄС і окремо в країнах-членах [7]. В якості головного аналітичного інструменту використовувались три показники, розроблені авторами на основі набору даних та методології Всесвітнього економічного форуму. Вони служать для вимірювання конкурентоспроможності: 1) держава, 2) бізнес-сектор та 3) ринкові інститути країн-членів ЄС. Індикатор GEDI використовувався для оцінки підприємницької діяльності. Потім результати підсумовані у двох вимірах. Без сумніву, держави-члени поділяються на дві групи за всіма показниками - центральними та периферійними. Зазначено, що всі країни Вишеградської

області відносно розвитку підприємництва належать до периферійної групи, але варто аналізувати їх відносні позиції в рамках групи.

Актуальному питанню міграції у сучасний час та її впливу на розвиток підприємництва у Європі зазначено у дослідженні Kwieciński і Matusz-Protasiewicz (2017) [8]. Визначено, що мігранти та іммігранти не тільки беруть участь на ринку праці як працівники, а й працюють як самозайняті підприємці. Роль та значення підприємництва серед мігрантів змінюється. В даний час мігранти починають працювати в секторах, відмінних від традиційного роздрібного, готельного та громадського харчування. Цікаво, що друге покоління мігрантів, які народилися вже в країнах призначення в основному зайняті у сфері приватного підприємництва діяльності своїх батьків. Вони широко використовують напрацьовані соціальні зв'язки між країною перебування і країною свого походження. Іммігранти стають все більш важливими новими ринками праці для економічно розвинених країн. У дослідженні запропоновано системний підхід до етнічного підприємництва.

В даній доповіді зроблено узагальнення напрямів дослідження вчених з розвитку підприємництва в країнах Європейського Союзу. Це дало змогу показати загальні тенденції та висвітлити пріоритети підприємницького руху в дослідницьких університетах Європи.

Список використаних джерел

1. OECD Science. (2015). Technology and Industry Scoreboard, http://dx.doi.org/10.1787/sti_scoreboard-2015-en.

2. Sztompka, P. (2016). Uniwersytet w przestrzeni społecznej. *Zarządzanie Publiczne*, 2(36), 55-58, http://doi.org/ 10.15678/ZP.2016.36.2.03.

3. Kubera, P. (2017). Ocena wpływu regulacji i polityki regulacyjnej na rzecz lepszego ekosystemu przedsiębiorczości. Przypadek Polski. *Problemy Zarządzania*, 1(65), cz. 1: 237-253, http://doi.org/10.7172/1644-9584.65.15.

4. Zygmunt, J. (2017). Rozwój przedsiębiorstw w regionach peryferyjnych: wzorce i determinanty. *Problemy Zarządzania*, 1 (65), cz. 1: 226-236, http://doi.org/10.7172/1644-9584.65.14.

5. Rostek, K., Skala A. (2017). Kryteria różnicujące i segmentacja polskich przedsiębiorstw startupowych. *Problemy Zarządzania*, 1 (65), cz. 1: 192-208, http://doi.org/10.7172/1644-9584.65.12.

6. Daszkiewicz, N. (2017). Tradycyjna versus przyspieszona internacjonalizacja przedsiębiorstw z branż high-tech. Wyniki badań empirycznych. *Problemy Zarządzania*, 1 (65), cz. 1: 164-175, http://doi.org/110.7172/1644-9584.65.10.

7. Pelle, A., Végh, M. (2017). Entrepreneurship and Competitiveness in the EU Member States, with Special Regard to the Visegrad Countries. *Problemy Zarządzania*, 1 (65), cz. 1: 13-32, http://doi.org/10.7172/1644-9584.65.1.

8. Kwieciński, L., Matusz-Protasiewicz, P. (2017). Przedsiębiorczość etniczna jako proces wielowymiarowy w kontekście analizy systemowej. *Problemy Zarządzania*, 1 (65), cz. 1: 97-109, http://doi.org/10.7172/1644-9584.65.6.

Сокіл Оксана, студент,
Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»,
Наук. керівник: к.е.н., доц. **Тувакова Н.В.**,
Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»,
м. Львів

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ ЯК СФЕРА ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

В умовах глобалізації світового ринку Україна розвивається та стає сильним торговельним партнером як суб'єкт міжнародних економічних відносин, а саме міжнародного бізнесу. Міжнародний бізнес можна визначити як ділову взаємодію фірм різних форм власності або їх підрозділів, які знаходяться в різних країнах, головною метою яких є одержання прибутку за рахунок вигод і переваг ділових міжнародних операцій [1].

Розвиток міжнародного бізнесу обумовлює необхідність існування ефективного механізму регулювання його на державному, міжнародному та наднаціональному рівнях. Попри глибоку економічну кризу, в Україні зберігаються передумови для створення конкурентоспроможної економіки і зміцнення позицій на міжнародних ринках - це насамперед багаті природні ресурси, вигідне географічне розташування, кваліфікована і порівняно дешева робоча сила, потенціал ВПК, високі технології, наука і відносно ефективна система освіти Стратегічне значення зовнішньої торгівлі для України зумовлюється тим, що модернізація економіки, залучення масштабних іноземних інвестицій, новітніх технологій можливі лише за умови формування в країні стійкої, відкритої до зовнішнього світу господарської системи, органічного включення України в систему глобального розподілу праці. Стратегічні напрями зовнішньоекономічної політики України реалізуються в конкретних заходах держави та інших господарських суб'єктів. Нині в Україні діє 5, 3 тис. підприємств, які отримали іноземні інвестиції [2].

Зовнішньоекономічна політика України зосереджується на оптимальному збереженні і використанні традиційних експортних та імпортних ринків, скороченні невиробничого імпорту й раціональному використанні виробничого потенціалу, оптимізації торговельного балансу, поетапному вдосконаленні структури експорту та імпорту. Створення підприємств з використанням іноземних інвестицій, у тому числі і СП - ефективний шлях випуску високоякісної конкурентоспроможної продукції. В результаті аналізу ефективності діяльності підприємства з іноземним капіталом вияснилось, що підприємства зі значними обсягами іноземних інвестицій, як правило, відрізняються гарними показниками виробничої діяльності.

[4]. Враховуючи євроінтеграційні наміри України і прискорюючи їх практичну реалізацію для подальшого ефективного функціонування національних підприємств малого та середнього бізнесу перш за все необхідно провести модернізацію існуючої системи менеджменту, враховуючи накопичений позитивний досвід в цій сфері малих підприємств ЄС.

В структурі присутніх в Україні прямих іноземних інвестицій переважають інвестиції компаній, зареєстрованих на Кіпрі . На початок 2014 року їхня частка складала 32,7%, а станом на 2017 рік дорівнює 24,4%. Кіпр

Україна почала продавати більше товарів закордон та залишиться великим постачальником металопродукції на світовий ринок. У зв'язку з цим розвиток світового ринку буде здійснювати значний вплив на динаміку металургійної галузі. Експорт цієї продукції за перше півріччя 2017 р. склав майже 5 мільярдів доларів США – це майже на 23% більше за аналогічний період минулого року [3]

Отже, щоб вийти Україні на високий рівень міжнародного бізнесу, потрібно :

-вирішити довгострокові конфлікти, які відбуваються з державою Росією;

-вести активну інформаційну політику;

-провести модернізацію існуючої системи менеджменту;

-надавати позитивні приклади інвестицій;

-звернутися до зарубіжного досвіду побудови державної підтримки експортно-орієнтованих підприємств, яка включає кредитування, страхування, надання експортних гарантій, підтримки венчурного інвестування.

Таким чином це дозволить мати експорт більший за імпорт, що призведе до збільшення іноземної валюти і посприяє розвитку національної економіки.

Список використаних джерел

1. Кононець Є. В. Міжнародний бізнес, його сутність, розвиток і сучасні особливості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ellib.org.ua/books/files/management/mm_l_a/1.html

2. Ростислав Аверчук Прямі іноземні інвестиції в Україні: війна і мир. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://voxukraine.org/2017/01/12/investments-in-ukraine-ua/

3. Сімків Л.Є. , Побігун С.А. Тенденції розвитку малого підприємництва в Україні в умовах диспропорції економічного зростання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://global-national.in.ua/archive/3-2015/116.pdf

4. Наталія Микольська Товари та послуги України представлені в світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/details/28697109.html

Терех Олена, студент,
Наук. керівник: к.е.н., доц. **Тувакова Н.В.**,
Львівський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»,
м. Львів

ПРОБЛЕМА ІММІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В КРАЇНИ ЄС

Сьогодні відбувається активна інтеграція України до світового економічного простору. Інтеграція до Європейського Союзу є стратегічним пріоритетом уряду нашої країни. Інтеграційний процес відбувається поступово. Зараз вже діє зона вільної торгівлі Україна – ЄС та запроваджено безвізовий режим між нашою країною та Європейським Союзом.

Тому сьогодні особливо гостро постає питання міграції робочої сили з України до Євросоюзу. Так, сам по собі безвіз - туристичний і не передбачає права на працевлаштування українців, але він дуже спрощує українцям пошук роботи в ЄС. Крім того, деякі держави, зацікавлені в українських працівниках, фактично поширили дію безвізу і на трудових мігрантів.

Варто сказати, що для України перспектива не втішна. Кожен другий молодий українець хоче переїхати на постійне місце проживання за кордон. Про такі загрозливі тенденції свідчить дослідження, які провели соціологічні групи.

Мотивами трудової міграції є зниження рівня життя, війна, але найважливіше — соціально-економічна ситуація. Багато молоді приїздить, щоб уникнути призову на військову службу [1].

Якщо досліджувати питання міграції українців розрізі країн ЄС, то лідерські позиції займає Польща.

У 2016 році потік трудових мігрантів до Польщі з України зріс на 60%, у порівнянні з попереднім роком.

Уже з січня 2017 року кількість виданих дозволів зросла на 40 %, порівняно з минулим роком. Практично кожному, хто звертається у візовий центр, дають робочу візу. Офіційно працевлаштовані 1,2 мільйона українців. До кінця 2017 року очікують 2 мільйони. Варто зазначити, що 2013 року наших заробітчан у цій країні було 400 тисяч. Дослідження показує, що зростання дійсно велике.

Основні причини пошуку роботи в Польщі — збідніння українців і погіршення економічної ситуації. Велику роль відіграють соціальні мережі, соціальні зв’язки українців, об’єднання громадян. Українці вже не їдуть у нікуди, а попередньо узгоджують робочі питання через Інтернет.

У Польщі найнижчий рівень безробіття серед країн Євросоюзу, а середня зарплата заробітчан — 500 євро на місяць. Крім того, тут можна швидко отримати дозвіл на тимчасове працевлаштування.

Наступною після Польщі за кількістю трудових мігрантів з України є Чехія. Хоча, згідно з опитуванням, кількість українців там за останні роки зросла не набагато.

Дослідження показали, що значного збільшення мігрантів з України до Чехії не відбулося через потужну обмежувальну політику. У Чехії сьогодні працюють близько 120 тисяч українців, і цей показник більш-менш стабільний [2].

За даними останніх досліджень все ж таки найбільше українці прагнуть громадянства країн ЄС. У лідерах Німеччина – 33%, далі йде Польща – 24% і США та Канада – відповідно 20% і 17%. Серед інших країн надають перевагу Чехії, Італії, Великій Британії, Франції, Швеції, Ізраїлю, Іспанії та Нідерландам (Рис.1).

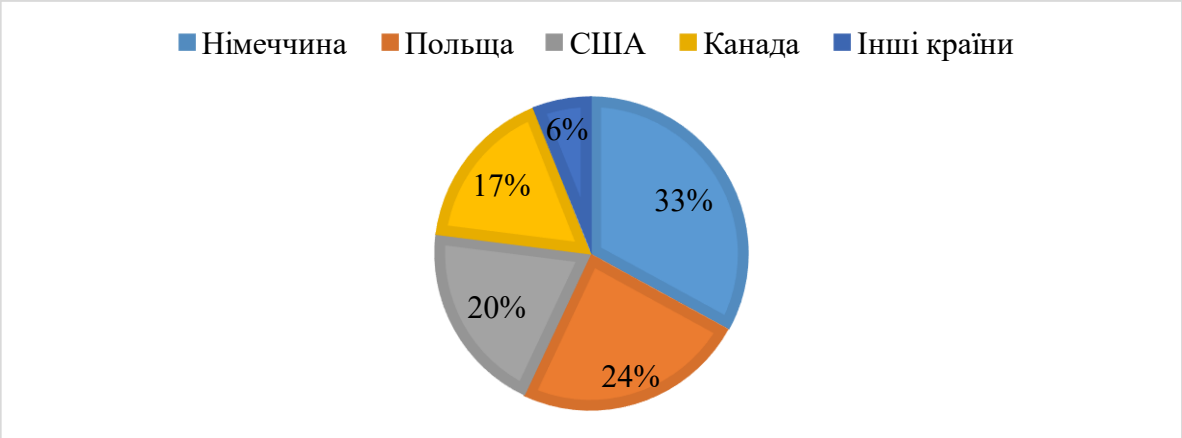

Рис. 1 Рейтинг країн, куди прагнуть виїхати українці

Джерело: складено на основі [2].

З усіх опитаних 70% хочуть, щоби їхні діти чи внуки навчалися за кордоном, найбільше - у Німеччині (34%), Велику Британію обрали 29% опитаних, а США – 25% [1].

У цьому контексті необхідно зазначити, що зовнішня трудова міграція має як позитивні, так і негативні наслідки для України.

Щодо позитивних, то можна віднести надходження до України іноземної валюти від трудових мігрантів, зменшення напруги на ринку праці, а також зменшення рівня прихованого та зареєстрованого безробіття.

До негативних наслідків треба віднести втрату власної висококваліфікованої робочої сили, це фахівців та науковців, що спричиняє уповільнення науково-технічного прогресу, втрата кваліфікації мігрантів, через те що вони виконують малокваліфіковану роботу за кордоном, відсутність відрахування від заробітної плати нелегальних мігрантів у соціальний та пенсійний фонд, погіршення сімейних відносин через довготривалу відсутність членів

сім'ї, повернення трудових мігрантів пенсійного віку [3, с. 539].

Для регулювання процесів, які пов'язані з еміграцією трудових ресурсів, кожна держава світу виробляє власну міграційну політику.

За таких умов варто визначити такі основні завдання державної політики України у галузі виїзної трудової міграції:

• усунення або мінімізація обставин, що призводять до дискримінаційного, безправного, становища громадян України на ринках праці закордонних країн;

• пом'якшення соціальних наслідків вилучення значної кількості робочої сили із деяких регіонів України;

• створення дійової альтернативи тим обставинам, що спонукають працездатних українців виїжджати до країн, де їх становище на ринках праці є дискримінаційним;

• здійснення в Україні загальнонаціонального соціологічного дослідження, скерованого на встановлення кількості постійно відсутніх громадян і відокремлення цього числа від кількості тих, хто виїздить з короткостроковими візитами, займається бізнесом, пов`язаним із частими перетинами кордону;

• сприяння проведенню в країнах зосередження української міграції моніторингових досліджень з метою отримання статистичних даних та інформації про динаміку трудової міграції у відповідній країни [4].

Хоча міграційна політика високо розвинених країн Євросоюзу спрямована на залучення іммігрантів, в тому числі і українців, що сприяє збільшенню міграції. Проте, всі заходи іноземних країн не матимуть значення для українського емігранта, якщо як альтернативу він матиме перспективи на Батьківщині.

Список використаних джерел

1. Лопух І. Кожен другий молодий українець хоче переїхати на постійне місце проживання за кордон [Електронний ресурс] / І. Лопух // Режим доступу: http://www.expres.ua/news/2017/10/16/266681-kozhen-drugyy-molodyy-ukrayinec-hoche-pereyihaty-postiyne-misce-prozhyvannya

2. Миколюк О. Хвиля міграції охопила країну [Електронний ресурс] / О. Миколюк // Режим доступу: http://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/hvylya-migraciyi-ohopyla-krayinu

3. Кваша О.С. Зовнішні міграційні процеси трудових ресурсів: фактори, стан та наслідки для України [Текст] / О.С. Кваша // Економіка і суспільство. – 2017. – № 10. – 535-540 с.

4. Репетацька В.В. Проблеми зовнішньої трудової міграції населення та перспективи їх вирішення [Електронний ресурс] / В.В Репетацька, Ю.П. Грищук // - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/3_SND_2010/Economics/57534.doc.htm

Цісінська Оксана, провідний інженер,
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України»,
м. Львів

ДУНАЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ТА МІСЦЕ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ДУНАЙСЬКОМУ РЕГІОНІ

Україна та ЄС мають спільні інтереси на регіональному рівні, тому вони повинні працювати разом і вирішувати спільні проблеми сталого розвитку Дунайського регіону як невід'ємного складника європейського простору.

Чотирма основними напрямками Європейської Стратегії розвитку Дунайського регіону є [1]: об'єднання Дунайського регіону (транспорт, енергетика, культура, туризм); захист навколишнього середовища в Дунайському регіоні (відновлення якості води, контроль екологічних ризиків, збереження ландшафту і біорізноманіття); сприяння процвітанню (розвиток «суспільства знань» за допомогою наукових досліджень освіти і інформаційних технологій, підтримка конкурентоспроможності підприємств шляхом розвитку кластерів і комплексів, вкладення коштів у розвиток знань і навичок співробітників); зміцнення позицій Дунайського регіону (зокрема досягнення політичної стабільності в регіоні, спільна робота для забезпечення безпеки, боротьба зі злочинністю).

На даний час до переліку основних задіяних областей України, які входять до процесу дунайської співпраці є Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська та Одеська області.

Стратегією передбачено співпрацю в рамках 11 пріоритетних напрямів, серед яких є розвиток інформаційного суспільства шляхом впровадження інформаційних технологій, наукових досліджень та поліпшення системи освіти, поліпшення ситуації у транспортній сфері та розвиток єдиного транспортного комплексу та сприяння розвитку культури та туризму [1].

Для України в рамках даної Стратегії варто знаходити нові інструменти для вирішення назрілих завдань. Тому рекомендаційний характер носять пропозиції включити Львівську область до співпраці в межах Європейської Стратегії розвитку Дунайського регіону, так як:

- Львівська область, а саме місто Львів, є одним з найактивніших у сфері розвитку інформаційних технологій в Україні. Станом на сьогодні на території міста діє ІТ- кластер, а з 2016 року у Львові діє Програма «Львів науковий».

- місцева влада Львівської області та міста Львова активно дбає за розвиток культури та туризму на своїй території. Також відомо, що тут розташовано велика кількість об’єктів, що знаходяться під охороною ЮНЕСКО.

- одна з функцій, яку виконує ріка Дунай – це загальноєвропейський транспортний коридор. Відновлення та подальший розвиток транзитного потенціалу України між основними вузлами Пан-європейської транспортної мережі (TEN-T) є запорукою та пріоритетним загальнодержавним напрямом розвитку транспортно-дорожнього комплексу України. З 4 міжнародних транспортних коридорів, які проходять територією України та є мережею TEN-T (№3 Брюссель - Київ, №5 Венеція-Київ, №7 Північний Захід – Південний Схід, №9 Гельсінкі – Александруполіс), два з них - №3 т №5 проходять через Львівську область. Міжнародний залізничний транспортний коридор «Європа - Азія» також проходить через Львів.

Значну площу української частини Дунайського регіону (понад 25 тис. кв. км) складають у Карпатах верхні частини басейнів найдовших приток Дунаю (Тиси з Ужем і Латорицею (Закарпатська область), Прута з Черемошем (Чернівецька та Івано-Франківська області), Сірету з Сучавою (Чернівецька область). Басейни цих рік періодично потерпають від техногенних катастроф, а через те, що вони є основною водозбірною частиною призводить до небезпеки повеней. Та, застосування єдиного підходу щодо забезпечення безпеки від паводків, функціонування транспортних і енергетичних зв'язків, захисту навколишнього середовища на території Карпат потрібне не лише в межах вказаних трьох областей, а також у Львівській області, частину якої займають Українські Карпати.

Також на території Львівської області біля кордону України з Польщею, на схилі Карпатських гір (г. Розлуч, Львівська обл.) знаходиться виток р. Дністер. Її басейн займає південно-західну частину України і східну частину Молдови. Також охоплює значну частину територій семи областей України (Львівська, Івано–Франківська, Чернівецька, Тернопільська, Хмельницька, Вінницька та Одеська) і більшу частину (59%) території Республіки Молдова. Хоча Дністер не є притокою Дунаю, але охоплює ту ж частину України, протікає в Карпатах та є основною водозбірної частини цих територій. Тому несе аналогічний техногенний характер та потребує екологічної безпеки.

Головна особливість економіко-географічного розташування Львівської області полягає в її прикордонному положенні, сусідстві з Європейським Союзом, а це в свою чергу потребує зміцнення позицій на кордоні з ЄС, зокрема спільна робота для забезпечення безпеки, боротьба зі злочинністю, контрабандою, випередження та уникнення конфліктів через ситуацію на східному кордоні України.

Отже, Львівська область як головні ворота виходу України в Європу, вузол міжнародної транспортної магістралі Пан-європейської транспортної мережі, потенціал в розвитку інформаційних технологій та в галузі культури та туризму має перспективу

виступити учасником реалізації даної Стратегії та бути гідною частиною Дунайського регіону.

Список використаних джерел

1. Щодо Стратегії ЄС для Дунайського регіону. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Інтернет ресурс – Режим доступу: http://old.minregion.gov.ua/zhkh/pitna-voda-ta-pitne-vodopostachannya-vodovidvedennya-teplopostachannya-502164/novini-500177/schodo-strategiyi-es-dlya-dunayskogo-regionu-173391/

Вірт Наталія, студент,
Львівський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»,
Пастернак Мар'яна, студент,
Львівський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»,
Наук. керівник: к.е.н., доц. **Завидівська О.І.,**
доцент кафедри менеджменту та соціальних наук,
Львівський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»,
м. Львів

ЦИФРОВИЙ HR ТА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Розвиток технологій поступово змінює наш світ. Змінюються моделі споживання інформації – і слідом за ними повинні змінитися ми самі, а також наше уявлення про компанії, державні інститути, суспільство. Перша і найочевидніша зміна, яка чекає на нас у найближчому майбутньому, – стрімке зростання кількості можливостей завдяки новим цифровим технологіям.

Прихильники глобалізації вважають, що в новому цифровому столітті це явище буде приносити людям все більше користі. Вже зараз є компанії, які пропонують всім охочим за невеликі гроші виконувати просту роботу. Потрібно лише мати комп'ютер – і більше нічого.

Люди відносно швидко адаптуються до новацій, а ось компанії рухаються значно повільніше. Саме ці розриви між технологіями, індивідуумами і підприємствами створюють унікальну можливість для управління людськими ресурсами: допомогти лідерам і компаніям адаптуватися до технологій, а людям привикнути до нових моделей роботи і кар'єри.

Справжню революцію у сфері кадрових рішень створив цифровий HR. Це використання мобільних та інших технологій, які дозволяють керівникам, HR-ам трансформувати досвід працівників за допомогою нових платформ та додатків та надавати своїм підлеглим своєчасну інформацію про процес праці, рекомендації та завдання, а також отримувати оперативні звіти в режимі реального часу [1].

Основною метою цифрового HR є досягнення ефективного управління в компанії. Для цього цифровий HR покликаний вирішити наступні завдання [1-3]:

1. Збільшити ефективність роботи персоналу шляхом постійного інформування, консультування та контролю за допомогою спеціальних мобільних, додатків;
2. Збільшення підготовленості, мобільності, освіченості молоді, яка постійно використовує мобільні пристрої та використання цих технологій з користю, а також зменшення розриву між поколіннями;

3. Інформування керівника компанії про кадрову ситуацію в компанії та моніторинг працівників в реальному часі;

4. Здійснення оперативного пошуку необхідної інформації для працівників за допомогою мобільних додатків;

5. Створення планів в кадрах на найближчу (тактичну, оперативну) і більш (далеку) стратегічну перспективу. Створення, ведення та подальше управління кадрами;

6. Внутрішнє і зовнішнє навчання персоналу онлайн. Створення корпоративних навчальних програм для різних категорій фахівців; визначення потреби в зовнішньому навчанні (необхідність перепідготовки або підвищення кваліфікації, відвідування семінарів і тренінгів);

7. Аналіз виконаної роботи за напрямом діяльності та складання звітності в режимі реального часу;

8. Обмін цифровими стратегіями і досвідом в рамках всієї компанії: менеджер з персоналу має можливість вчитися на ранніх цифрових вдосконаленнях в компанії (стосуються в основному клієнтського маркетингу і операційної діяльності).

Спільнота практиків може ділитися цифровим досвідом та імплементацією навчання в компанії. Менеджер з персоналу може вивчати цифрові прийоми по всій компанії та розширювати і розвивати цифрове мислення, можливості для його застосування. Одним з найбільших змін в переході на цифрову стратегію управління персоналом, є акцент на прийняття рішень і доступ до результатів в режимі реального часу.

Це нове бачення для цифрових управлінців (HR-ів) – інтеграції «хмарних» технологій, перевизначення досвіду роботи співробітників і спроба зробити роботу простішою в режимі реального часу, більш продуктивною і більш корисною, а крім того, поліпшити баланс роботи та особистого життя [2].

Коли ці функції переміщаються в додатки обдумано, менеджери з персоналу можуть отримати в 10 разів більше відгуків від співробітників у порівнянні з традиційними системами. Основними перевагами цифрового HR є збільшення продуктивності співробітників. Операції в режимі реального часу, платформи, автоматизація та мобільність ведуть до поліпшення якості даних, здатності до навчання, підвищення гнучкості, самостійності, обізнаності, цілеспрямованості, організованості працівників. Не дивно, що провідні компанії у всіх галузях освоюють цю технологію.

Telstra, одна з найбільших телекомунікаційних компаній в Австралії, використовує додаток, щоб поліпшити досвід співробітника під час першого року роботи. Використовуючи дизайн-мислення, вивчаючи поведінку і фрустрації співробітників, а також особистий досвід,

Telstra розробила комплексну програму адаптації, яка значно покращує взаємодію і утримання співробітників [1].

Викладене вище дозволяє зробити висновок, що цифровий HR – це більше, ніж просто створення додатків. Це нова платформа з широким спектром функцій, побудованих «в хмарі» і по принципу аналітичної технології «за сценою» [3]. Така платформа значно полегшує працю людей, робить її організованою та обдуманою, що в кінцевому результаті підвищує ефективність всієї компанії.

Список використаних джерел

1. Міжнародне дослідження Deloitte «Тенденції у сфері управління персоналом — 2017» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/human-capital/articles/human-capital-trends-2017-7th-trend.html.

2. Talent Management [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.talent-management.com.ua.

3. Балабанюк Ж. Виклики і можливості майбутнього: що чекає HR у 2020-2025 роках. Які завдання вирішуватиме HR у найближчому майбутньому. Forbes Україна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://forbes.net.ua/ua/opinions/1412428-vikliki-i-mozhlivosti-majbutnogo-shcho-chekae-hr-u-2020-2025-rokah.

Задоя Олександр, аспірант,
Університет імені Альфреда Нобеля,
Наук. керівник: д.е.н., доц. Глуха Г.Я.,
Університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАОЩАДЖЕНЬ В ІНВЕСТИЦІЇ

Інституційне макроекономічне середовище визначає поведінку економічних суб'єктів як стосовно формування заощаджень, так і їх використання. Суть інституційного середовища розкривається через правила, звички, звичаї та норми. Базовим структурним елементом у цій системі виступає норма, а інституційне середовище складають усі ті форми, на які перетворюється норма в ході діяльності людини – правила, звички та звичаї [1, с.39].

За загальновизнаним значенням правило є певною вимогою по дотриманню якихось умов, що поширюється на усіх учасників якої-небудь дії. Зазвичай дотримання цих вимог певним чином заохочується, а за недотриманням слідує якесь покарання.

У сучасному суспільстві більшість правил набуває юридичної форми та закріплюється у відповідних правових документах. Удосконалення правових норм повинне охоплювати усі стадії доходного циклу: від процедури формування доходів до їх використання у якості інвестицій. Послідовне тривале дотримання цих правил повинне поступово трансформуватися на звичку.

Умовою виникнення звички є багаторазовий повтор одних і тих же дій. Це стосується будь-якої сфери діяльності людини. З позицій предмету нашого дослідження саме численне повторення найбільш прийнятних для суспільства процедур заощаджень та їх трансформації у інвестиції під впливом правил, встановлених державою, є умовою формування відповідних звичок. До таких звичок доцільно віднести наступні:

- соціально відповідальне споживання. Це дозволить не тільки більш раціонально використовувати наявні ресурси та отримувати аналогічне задоволення потреб при менших витратах доходів, вивільнить ресурси для заощаджень, але й знизить граничну корисність споживання та змінить структуру використання наявного доходу на користь заощаджень;

- відмова від патерналістського сприйняття держави та особиста відповідальність громадян за своє теперішнє та майбутнє. Це буде сприяти збільшенню різноманітних добровільних страхових внесків: від страхування життя та майна до пенсійного страхування;

- відмова від надмірних готівкових заощаджень та зберігання заощаджень у фінансових інститутах. Це не тільки збільшить потенціальні інвестиційні ресурси, але й дозволить оперувати більш достовірними даними при розробці державного регулювання трансформації заощаджень в інвестиції за допомогою фіскальних та монетарних методів;

- самостійне забезпечення себе житлом. Така звичка буде мотивувати домогосподарства вкладати заощадження безпосередньо у будівництво житла, тобто збільшувати пряме інвестування;

- відповідальне ставлення до залучення кредитів. У економічних суб'єктів (як домогосподарств, так і підприємств) повинна сформуватися звичка приймати рішення про залучення кредитів лише після ретельного вивчення можливостей його повернення. Це буде дещо стримувати споживче кредитування, яке багато в чому стало причиною формування «мильного» попиту. За даними Національного банку України за дев'ять місяців 2017 р. громадяни отримали кредитів на 14 мільярдів гривень, тоді як за аналогічний період докризового 2008 р. банки видали позик на 52 мільярда гривень [2].

Однак досягнення бажаного результату, як у споживанні, так і заощадженнях та їх використанні, неможливо і без становлення ще одного інституту – цінностей. На етапі формування заощаджень вплив цінностей проявляється, перш за все, через певні стандарти споживання. Помічено, що досить часто люди, які не мають великих доходів, намагаються справити враження саме рівнем свого споживання. У даному випадку споживання стає не тільки способом задоволення потреб, але й виконує певну статусну функцію.

Не менш серйозно цінності впливають на прийняття рішення домогосподарствами про безпосереднє інвестування. Формою такого інвестування, як правило, є будівництво житла. Якщо в країні домінує цінність осілості, «мій дім – моя фортеця», то створення умов для будівництва власного житла дасть значний ефект з точки зору формування прямих інвестицій. Навпаки, коли населення досить мобільне і віддає перевагу свободі переміщення, такі дії особливого ефекту мати не будуть. Українському менталітету ближче саме перший варіант цінностей. І його потрібно використовувати у розробці державного регулювання прямого інвестування власниками заощаджень, стимулюючи приватне інвестування житлового будівництва. Було б доцільно дещо переглянути норми неоподатковуваного розміру житла у податку на нерухомість. Користь суспільства від активного будівництва буде більшою, ніж втрата від недоотриманого податку.

Однак звичка не може виникнути без довіри. Особливе значення для формування необхідних звичок має довіра до держави та до фінансових інститутів. На жаль, ситуація з довірою до влади та фінансових інститутів в Україні склалася катастрофічна. За такого стану

інституту «довіра/недовіра» досить важко розраховувати на швидку прогресивні зміни у інституційному середовищі.

Довіра є тією ланкою, яка може перетворити звичку на звичай. Інститут звичаю часом діє більш ефективно від норми, встановленої законом. Контроль за дотриманням останньої здійснюють певні правоохоронні органи. Дотримання ж звичаю контролюється усім суспільством, осуд якого для порушника найчастіше є більш вагомим, ніж покарання за порушення правової норми. Тому держава має докласти максимум зусиль для формування відповідних звичаїв у суспільстві, які б забезпечували становлення інституційного середовища, сприятливого для трансформації заощаджень у інвестиції.

Список використаних джерел

1. Литвиненко Н.І. Інституціональні складові соціально-економічного розвитку країни: монографія / Н.І. Литвиненко. – Д.: НГУ, 2015. – 310 с.

2. Парадокси банківської системи: чому не дешевшають кредити? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dw.com/uk/ - вільний. – Мова укр.

Завербний Андрій, к.е.н., доц.,
доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Псуй Мар'яна, к.е.н., доц.,
доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м Львів

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Як показало дослідження, на сьогодні не існує передумов для високих темпів посткризового росту в Україні. Відповідно запропоновані сценарії в енергетичній стратегії України а період до 2030 р. [1] повинні бути скориговані, відрегульовані в сторону зниження (хоча би на найближчі 5-10 років), з відповідним перерахунком прогнозів попиту на паливно-енергетичні ресурси. Саме тому важливим, на нашу думку є прийняття Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» яке постановило Міністерству енергетики та вугільної промисловості, іншим центральним органам виконавчої влади у чотиримісячний термін (з 18 серпня, тобто залишився лишень місяць) внести на розгляд Кабінету Міністрів України проект плану заходів з реалізації Енергетичної стратегії України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» [2]. Ситуація, що склалася, свідчить про те, що при розробленні такої надзвичайно важливої стратегії для України, як енергетичної, необхідно спрогнозувати і врахувати всі зміни, які можуть відбутися як всередині країни так і у світом осу господарстві вцілому. Саме енергетична стратегія країни повинна виступати орієнтиром для розроблення промисловими підприємствами власних енергетичних стратегій та енергетичних політик. Особливо актуальною дана стратегія виступає за умов євроінтеграції енергетичного сектору України.

Як показали проведені дослідження, в світовому (європейському) господарстві сьогодні спостерігаються досить важливі, чіткі тенденції, що стосуються енергетичного сектору. Перш за все це зростання рівня енергоспоживання при умовах обмеженості енергоресурсів, що призводить до зростання рівня конкуренції в даному секторі світової економіки, а також до підвищення цін на основні види енергоресурсів. Якщо даний сценарій і надалі буде реалізовуватися, то зростання рівня цін відбуватиметься досить стрімко (як, наприклад, відбувалося до 2014 р. по відношенню рівня цін на нафту), що у свою чергу негативно

відображається на більшості національних економік, оскільки призводить до зростання рівня інфляції та, відповідно зростання рівня цін на всі види продукції, зниження рівня життя населення тощо. Вимальовується також чітка тенденція щодо забезпечення енергетичної безпеки країн шляхом диверсифікування первинних джерел енергії, зокрема, розроблення та впровадження інноваційних технологій щодо використання нових енергетичних джерел (біоенергетичні продукти, енергія бактерій, вітрова та сонячна енергії і т. д.). Іншою тенденцією виступає вимога забезпечення високого рівня екологічності видобування, транспортування, зберігання та виробництва енергетичних продуктів, в поєднанні з впровадженням енергозберігаючих технологій. Особливо чітко це спостерігається в країнах ЄС, тому Україна при інтегруванні в енергоринок даного союзу просто вимушена враховувати дані вимоги. Перш за все це стосується приєднання 01.02.2011р. України до Енергетичної співдружності (об'єднання країн Північно-східної Європи, створеного з метою досягнення соціально-економічної стабільності та безпеки постачання енергетичних ресурсів між країнами-членами і Європейським союзом вцілому), яке породило певні зобов'язання країни перед даною співдружністю. Враховувати кожні із зазначених тенденцій промисловим підприємства, та й економіці вцілому є надзвичайно складно, оскільки країна стикається не лише зі світовими, але ще й з власними проблемами. Особливо це стосується паливно-енергетичного балансу України, який являється надзвичайно віддаленим від оптимального. Структура постачання первинної енергії України в 2010, 2015 рр. і виглядає наступним чином (рис. 1, 2) [3].

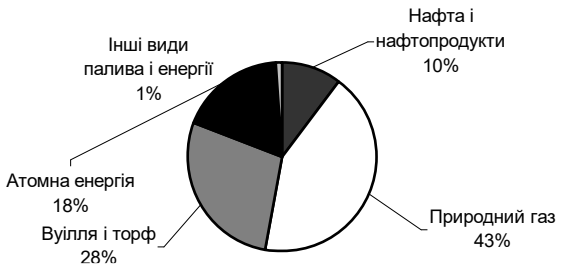

Рис. 1. Енергетичний баланс України за 2010 рік

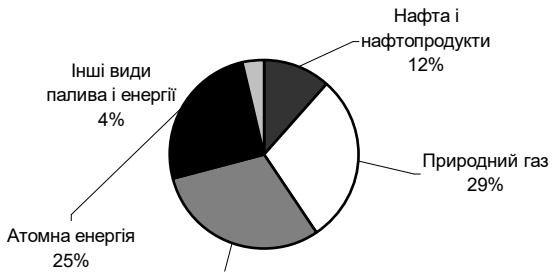

Рис. 2. Енергетичний баланс України за 2015 рік

У той же час використання первинної енергії у світі, за даними Міжнародного Енергетично Агентства (МЕА) (англ. IEA – International Energy Agency) за 2010, 2015 роки,

має наступну структуру (рис. 3-4) [4]. Відмінною рисою світового балансу виступає високий рівень використання відносно «нових» відновлювальних видів палива та енергії. В основному це енергія з відновлювальних джерел [3, 4] (біопаливо, енергія з відходів, енергія вітра, сонця, моря тощо).

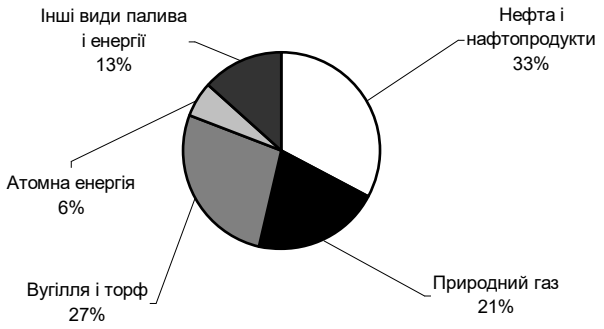

Рис. 3. Енергетичний баланс світу за 2010 рік [4]

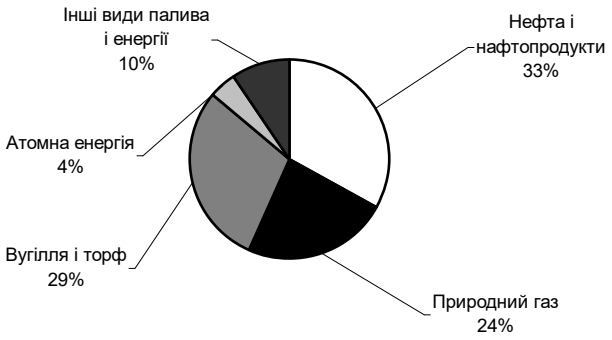

Рис. 4. Енергетичний баланс світу за 2015 рік

Надзвичайно повільно відбувається процес впровадження в Україні, в її промисловості еэнерго-зберігаючих технологій в у виробничі процеси. При цьому, досить важливою залишається проблема застарілого обладнання, що використовується в ПЕК (як при добуванні, так і при перероблювані, транспортуванні, передаванні й зберіганні енергетичних продуктів).

Для вирішення визначених проблем необхідно провести аналізування діяльності окремо взятих ринків енергетичних продуктів, до найважливіших з яких в Україні належать вугілля, нафта, газ, уран і торф та запроваджувати енергозберігаючі технології у поєднанні із використанням відновлювальних джерел енергії.

Список використаних джерел

1. Енергетична стратегія України на період до 2030 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13

2. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» від

18 серпня 2017 р. № 605-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80/paran2#n2[6]

3. Бусарєв Д.В. Аналіз дисбалансу енергоресурсів України, Ефективна економіка – http://economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=963

4. World Energy Resources 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.worldenergy.org